

Tisdagen den 28 november

Kl. 13.00–15.57
18.00–21.33

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 7 november justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade
att *Sven-Olof Sällström* (SD) avsåg sig uppdraget som ledamot i försvarsutskottet,
att *Angelika Bengtsson* (SD) avsåg sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet,
att *Lars Andersson* (SD) avsåg sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet,
att *Mats Arkhem* (SD) avsåg sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet och
att *Lars Wistedt* (SD) avsåg sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Lars Wistedt* som ledamot i försvarsutskottet och som suppleant i utrikesutskottet samt *Yasmine Eriksson*, *Sven-Olof Sällström* och *Markus Wiechel* som suppleanter i försvarsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i försvarsutskottet
Lars Wistedt (SD)

suppleant i utrikesutskottet
Lars Wistedt (SD)

§ 4 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 30 november kl. 14.00.*

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in: prot. 2023/24:10 för torsdagen den 23 november från civilutskottet och prot. 2023/24:13 för torsdagen den 23 november från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:180

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:180 Socialtjänsten och lagen om anmälningsplikt

av Marcus Wennerström (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 1 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 november 2023

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:212

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:212 Konsekvenser av neddragningarna på studieförbunden

av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 24 november 2023

Utbildningsdepartementet

Mats Persson

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:220 Uteblivet elstöd till kommuner och regioner
av Fredrik Olovsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 18 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationen önskas besvaras gemensamt med interpellation 2023/24:197 av Aida Birinxihi (S) *Uteblivet elstöd till kommuner och regioner*.

Stockholm den 27 november 2023

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Rättschef

Interpellation 2023/24:225

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:225 Längre tidsbegränsade straff
av Rasmus Ling (MP)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 11 december 2023.

Stockholm den 24 november 2023

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:233

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:233 Tillståndsprocesser vid utbyggnad av elnät
av Monica Haider (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 18 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 27 november 2023

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Rättschef

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkanden
2023/24:FiU1 Statens budget 2024 – Rambeslutet
2023/24:FiU11 Höständringsbudget för 2023

Skatteutskottets betänkanden
2023/24:SkU8 Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2024
2023/24:SkU7 Sänkt skatt på bensin och diesel och sänkt skatt på jordbruksdiesel

Finansutskottets betänkanden
2023/24:FiU7 Förstärkt reglering av valutaväxlare och andra finansiella institut
2023/24:FiU12 En effektivare upphandlingstillsyn

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2023/24:MJU5 Sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel

Ny kärnkraft i Sverige

§ 8 Ny kärnkraft i Sverige

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU5
Ny kärnkraft i Sverige (prop. 2023/24:19)
föredrogs.

Anf. 1 JESSICA STEGRUD (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till proposition 2023/24:19 *Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg* och till förslaget i betänkande NU5 *Ny kärnkraft i Sverige*. Samtidigt yrkar jag avslag på samtliga motioner.

Propositionen som ligger till grund för betänkandet beskriver och utgör ett otroligt viktigt första steg mot att återfå ett robust, konkurrenskraftigt och leveranssäkert energisystem, ett system anpassat efter verkliga behov och förutsättningar, med rätt effekt när vi behöver den och där vi behöver den, både i dag och i morgon.

Oppositionen, inte minst Socialdemokraterna och Centerpartiet, brukar påpeka att det inte finns några direkta förbud mot att bygga kärnkraft i Sverige och att det är upp till marknaden att göra det om man så vill. Det brukar dock i samma andetag också flikas in att kärnkraft kommer att utgöra en viktig del av energisystemet även framöver.

Fru talman! Den som kan lite mer om hur ett energisystem och dess aktörer fungerar inser att dessa mantran antingen baseras på ren okunskap eller utgör ett sätt att vilseleda väljarna, för kärnkraften har länge motarbetats och omgärdats av ett antal förbud och framför allt hinder med det uppenbara syftet att den på sikt ska stängas ned.

Det började med Socialdemokraternas, Centerpartiets och Vänsterpartiets nedstängning av Barsebäck på 1990-talet respektive början på 2000-talet. I en tidning gick bland annat att läsa: Sedan gårdagens överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet om stäng-

ningen av Barsebäck har det kommit från kritik mot beslutet. I den elintensiva industrin fruktar man höga energipriser, men det anser statsminister Göran Persson är en helt obefogad oro: – Industrin ska inte oro sig för höjda elpriser. De ska se till att de har energisnåla processer.

I Perssons självbiografiska bok *Min väg, mina val* går det att läsa: ”Trots det stora motståndet drev vi igenom stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck.” Det stora motståndet från industrin och elkunder flankerades även av varningar från Svenska kraftnät.

Nåväl, fru talman! Perssons främsta allierade under den här tiden, Centerpartiet, drev tillsammans med Vänstern igenom besluten om nedläggning av reaktorerna. Persson förklarar vidare i boken att det är dags för Sverige att ställa om: ”Sverige slösar med energi. Det är bara att titta på hur tätbebyggda orter och även landsbygden ser ut under den mörka årstiden. Massor av belysning och massor av olika ljuseffekter.”

Socialdemokraterna nöjde sig dock inte med att stänga ned Barsebäck. Genom subventioner till förnybart, främst vindkraft, införd straffskatt på kärnkraft, så kallad effektskatt, samt mål om 100 procent förnybar elproduktion och miljöpartistiska aktivister i både Miljödepartementet och styrelser började man systematiskt straffa ut kärnkraften.

Och vilka blev konsekvenserna? Jo, fru talman: nedstängning av ytterligare reaktorer, minskad överföringskapacitet, ökat väderberoende, höjda priser och tider av effektbrist i mellersta och södra Sverige, uteblivna företagetableringar och EU:s sämsta kraftbalans. Det blev några av konsekvenserna, inte minst för att man under sin regeringstid inte heller såg till att säkra upp tillräcklig överföringskapacitet och balans- och reservkraft. Tvärtom införde man i stället en straffskatt på kraftvärme- och värmeproduktion. Jag skulle kalla det fullständig inkompetens, även på detta område. Socialdemokratiska regeringar har minsann gjort allt de kunnat för att stänga ned välfungerande, effektiv och fossilfri kärnkraft och samtidigt skylla på marknaden.

Efter de senaste vintrarna, ett kvartssekel efter Barsebäcksstängningarna, står det klart att vi i Skåne men även andra delar av mellersta och södra Sverige drabbats av extrema elpriser och i ett värsta scenario även kunnat drabbas av blackout, det vill säga planerade bortkopplingar. Som det heter i Svenska kraftnäts rapport till regeringen inför den senaste vintern: ”Ökad risk kan också finnas för en situation där bortkoppling kan aktualiseras, jämfört med en normal vinter.”

Ett landskap ofrivilligt utan belysning kunde alltså ha blivit verklighet. Men släckta lampor har inte utgjort det största problemet. De skenande och volatila priserna har satt både hushåll och företag i en mycket svår situation. Noterbart är också att den elektricitet som tidigare producerades i Barsebäck i huvudsak ersattes av kolkraft producerad i Danmark, Polen och Tyskland – miljövänligt på socialdemokratiska.

Fru talman! Majoriteten av svenska folket fick dock till slut nog och röstade förra året fram ett maktskifte. Efter 13 år i ständigt opposition är vi sverigedemokrater numera på en rad viktiga områden en del av regeringsunderlaget. Tidöavtalet, det historiska avtal som slöts för ett år sedan, börjar så sakteliga på punkt efter punkt bära frukt. De tre regeringspartierna Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har nu kommit överens med oss sverigedemokrater om ett antal oerhört viktiga åtgärder för att bana väg för ny kärnkraft i Sverige.

Vi har redan ändrat målet för den svenska energimixen från 100 procent förnybart till 100 procent fossilfritt år 2040. Det är ett beslut som tydligt signalerar att kärnkraft kommer att vara en fortsatt viktig del av Sveriges samlade energiproduktion även bortom år 2040. Propositionen innehåller ett antal konkreta förslag på nödvändiga lagändringar. Vi har nämligen inte bara kunnat fokusera på att skapa incitament för ny kärnkraft, utan vi har också varit tvungna att plocka bort de hinder som tidigare regeringar lagt för att förhindra fortlevnaden för och utbyggnaden av ny kärnkraft.

Men, fru talman, från och med den 1 januari 2024 kommer det att bli tillåtet att bygga ny kärnkraft på fler platser än de i dag existerande. Begränsningen att det endast får finnas tio reaktorer tas också bort. Att investera i ny kärnkraft är initialt mycket kapitalkrävande och kräver långsiktighet. Därför ställer vi nu också ut kreditgarantier på totalt 400 miljarder för den som vill investera.

Dessa första steg utgör en bit på vägen till att återskapa det vi en gång hade, nämligen ett av världens bästa, konkurrenskraftiga, leveranssäkra och fossilfria energisystem där kärnkraften med alla sina positiva egenskaper utgjorde en självklar del. Vägen hit har varit lång och kan kanske beskrivas som en kamp mot maktfullkomliga, ideologiskt förblindade politiker som inte haft Sveriges bästa för ögonen.

Fru talman! Vi sverigedemokrater gick till val på att få ordning på Sverige igen. Vi har det gångna året jobbat stenhårt med åtgärder och lagförslag inom framför allt områdena migration och kriminalitet. Och nu har turen kommit till det tredje högt prioriterade området, nämligen energi och ny kärnkraft. Och med propositionen *Ny kärnkraft i Sverige* skapar vi nu en möjlighet för Sverige att återigen bli en framgångsrik kärnkraftsnation. (Applåder)

I detta anförande instämde Mats Green och Ann-Charlotte Hammar Johansson (båda M) samt Camilla Brodin (KD).

Anf. 2 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Jessica Stegrud för anförandet.

Fru talman! Vi hade för ett par veckor sedan en interpellationsdebatt med Ebba Busch, som är närings- och energiminister. Hon konstaterade, i likhet med oss socialdemokrater, att det behövs mycket mer energi till 2030. Ebba Busch konstaterade att det är fråga om 50–70 terawattimmar. Vi socialdemokrater har satt ett mål om att Sverige behöver öka energiproduktionen med minst 60 terawattimmar redan till 2030.

När man läser betänkandet framgår det att fokus ligger på kärnkraft. Jessica Stegrud talade om att det är kärnkraft 2035 och framåt som kan komma på plats. Men det finns inga svar från Sverigedemokraterna, såvitt jag hör, om hur målet till 2030 ska nås. De investeringar som redan är gjorda och de beslut som redan är fattade i företag om att investera i grön omställning kräver mer energi. Om vi inte når målet till 2030 behöver vi inte kärnkraft 2035 heller. Då har man valt andra platser än Sverige att etablera sin verksamhet.

Sverigedemokraterna har ett ansvar, är regeringsunderlag, och jag tycker att det är på sin plats att även Sverigedemokraterna ger svar på vilket tillskott i energi som behövs för att nå målet 2030 och hur målet ska uppnås.

Prot. 2023/24:37

28 november

Ny kärnkraft i Sverige

Anf. 3 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Det är sorgligt att säga, men det tar tid att bygga upp ett förstört kraftsystem. Vi lade många år på att bygga upp ett väl fungerande kraftsystem, vilket ledamotens parti har gjort det mesta för att förstöra.

Man kan inte blanda ihop ett utökat elbehov och effektbehov. Det är framför allt effektproblem som finns i södra Sverige. Det finns tidpunkter när det råder överproduktion; med vindkraften råder överproduktion när det blåser. Priserna dumpas, och vi gör oss av med elen billigt till bland annat Danmark. Det är inte en gynnsam situation. Det är effekten som måste stadgas. Och det gör den här regeringen.

Vi har bland annat handlat reservkraft – effekt – i form av Öresundsverket. Föregående regering var noga med att utestänga verket från marknaden. Det är vad man kan göra. Värmekraften i systemet innehåller en potential att utöka sin effekt. Jag tror att vi får titta efter lösningar lokalt. Men det är framför allt ingen lösning att föra in en massa ny vindkraft i systemet, och vi ser redan nu tydligt de negativa effekterna. Det blir volatila priser, icke-duglig effekt och en elproduktion som går upp och ned.

Fru talman! Jag skulle vilja vända tillbaka frågan till ledamoten. Ni är också svaret skyldiga. Hur har ni tänkt er detta? Hur har ledamoten och Socialdemokraterna tänkt sig den fantastiska expansionen som kommer att vara kostsam, dyr och inte kommer att hjälpa systemet som helhet?

Anf. 4 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har haft många debatter i kammaren där det påstås att det är politiken som har lagt ned kärnkraften. Gamla reaktorer har släckts – helt korrekt, men de besluten har fattats på affärsmässiga grunder. Besluten har alltså inte fattats i kammaren.

Men jag kan konstatera att det finns en historia. Jessica Stegrud gav oss en historieskrivning i sitt anförande. Låt oss se på en tidslinje från 2010. År 2010 importerade vi 2 terawattimmar på grund av för låg produktion. År 2020 exporterade vi 20 terawattimmar på grund av den gröna utvecklingen med hjälp av bland annat vindkraft. Det finns en ökad produktion, och det har skett en energieffektivisering. Det vi exporterar är grön el till andra länder. Jag tycker att vi ska vara stolta över utvecklingen.

Fru talman! Jag kan inte se något annat sätt att nå målet till 2030 än att satsa på havsvindkraften. Det ligger ansökningar omfattande upp till 90 terawattimmar på regeringens bord, som kan komma på plats rejält mycket snabbare än det kärnkraften klarar att få igång i produktion från 2035.

Vid samtal med representanter från i princip alla industrier och med näringslivet finns en rejäl oro. Jag känner personligen en rejäl oro över att vi inte når målet till 2030 eftersom alla ägg läggs i en korg. Hur kommer det sig, Jessica Stegrud, att man så blint satsar enbart på kärnkraften, missar målet 2030 och inte ser att de 400 miljarderna i kreditgarantier kan gälla andra kraftslag utöver kärnkraften, som regeringen och Sverigedemokraterna föreslår?

Anf. 5 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Med all respekt, men kraftsystemet är komplicerad materia. Det är inte lätt att förstå helheten.

Jag säger återigen: Att Sverige har gått från en importerande nation till en exporterande nation behöver inte vara ett sundhetstecken. Det är det inte heller i detta fall. När det blåser måste vi dumpa priserna och göra oss av med elen. Det är inte ett optimalt system, och det hjälper inte systemet att fylla på med mer väderberoende och variabel kraft.

Sedan var det frågan om affärsmässiga beslut. Självklart är det fråga om affärsmässiga beslut. Men vem skapar de affärsmässiga förutsättningarna? Det gör politiken. Om man inte har förstått konsekvenserna av till exempel införd och höjd effektskatt vet jag inte vad man har i politiken att göra. Det är politiken som skapar marknadsförutsättningarna. Det är i dagsläget fråga om en konstruerad marknad, som i perioder har subventionerat kraftslag som inte har gjort nytta för totalen.

Det hjälper inte att föra in en massa icke-planerbar väderberoende kraft i systemet när det är just planerbar kraft vi behöver. Man har inte ensidigt sett till kärnkraften, utan tvärtom. Målen för tidigare regeringar har varit att straffa ut en pålitlig, långsiktig och fossilfri kraftkälla, som har utgjort grunden för hela elproduktionen i systemet. Man har velat byta ut den mot väderberoende utan att presentera interimslösningar i form av reserv- och balanskraft, och så vidare.

Min summering är att det är sorgligt, men en djup okunskap har fått råda i många år. Det måste bli ett slut på den naiva politiken, och i dag tar vi första steget mot en bättre politik.

Anf. 6 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Sverige befinner sig i en rejält omfattande nyindustrialisering. För att förverkliga de nya jobben och öka välbördet är det nödvändigt med en bred samhällsinsats. Det handlar om att investera i infrastruktur, bygga nya bostäder, säkerställa fungerande samhällsservice och öka tillgången på fossilfri el till rimliga kostnader.

Elanvändningen förväntas fördubblas till 2045 på grund av den gröna omställningen och nyindustrialiseringen. Det innebär att precis all fossilfri kraft som är möjlig att producera, både nu och i framtiden, självklart måste utnyttjas.

Under oktober besökte några av oss i näringsutskottet Kanada och USA. Vi besökte företag som utvecklar små modulära reaktorer, SMR. Det var oerhört intressanta besök, men efter de besöken var det tydligt att det här inte är något som sker snabbt. Det kommer att ta tid. Jag skulle uppskatta att det tidigast, om allt klaffar, är år 2035 vi kan ha SMR-reaktorer på plats i Sverige. Det är också i linje med den bedömning som jag har förstått att regeringen gör.

Men, fru talman, vi behöver ytterligare cirka 60, kanske 70, terawatt-timmar redan till 2030. Kärnkraften är inte lösningen på den utmaningen på kort sikt, oavsett hur mycket vi önskar det. Förstärkningen av elproduktionen behövs nu för att säkra att Sveriges investeringar inte placeras i andra länder.

Förnybar energi är då en reell möjlighet som regeringen och Sverigedemokraterna verkar blunda för när de ger kreditgarantier endast på kärnkraftsområdet som uppgår till hisnande 400 miljarder kronor.

Vi socialdemokrater står bakom kreditgarantierna men då inte enbart för kärnkraft eftersom den kan komma på plats först 2035, utan vi föreslår att de ska vara för alla fossilfria kraftslag så att även målen som är uppsatta till 2030 ska kunna nås.

Vi socialdemokrater anser att kärnkraften kommer att fortsätta vara en viktig del av elsystemet under lång tid framöver. Tillsammans med vattenkraften ger den möjlighet till balansering och stabilitet i ett kraftsystem som alltmer baseras på väderberoende förnybar elproduktion såsom vind- och solkraft.

Vi ser också möjligheter i att förlänga driftstiden för befintliga kärnkraftsreaktorer – förutsatt, naturligtvis, att de kan drivas säkert och att nödvändiga säkerhetsåtgärder genomförs när man investerar i befintliga reaktorer.

Dessutom kan effekthöjningen i befintliga reaktorer vara en värdefull tilläggs-källa till kraftsystemet, tror vi.

Utöver detta är vi öppna för att det kan bli aktuellt att bygga nya kärnreaktorer i vårt land. Vi ser dock erfarenheter från andra länder, till exempel Finland, som visar att det både tar lång tid och är väldigt dyrt att konstruera nya konventionella reaktorer.

Därför har frågan om mindre och billigare SMR-reaktorer väckt allt större intresse, och allt fler tittar på vilka möjligheter det finns där. Med detta i åtanke gav den tidigare socialdemokratiska regeringen Strålsäkerhetsmyndigheten i uppdrag att identifiera behovet av att utveckla regler eller andra åtgärder som kan påverka möjligheterna att använda både befintlig och ny kärnkraft, inklusive SMR, baserat på både befintlig och ny reaktorteknik.

Fru talman! Jag vill också framföra vårt ställningstagande om den kommunala vetorätten mot etablering av kärntekniska anläggningar runt om i vårt land. Enligt oss fyller denna vetorätt en viktig funktion för att säkerställa demokratisk förankring och det starka stödet från medborgarna för kärnkraften på platser där den i dag är etablerad. Vi anser att den kommunala vetorätten utgör en rimlig avvägning mellan olika intressen. Dessutom har den visat sig vara gynnsam för den svenska kärnkraftsindustrin och kärnsäkerhetsarbetet men också för elförsörjningen.

Fru talman! Jag vill också påminna om att det för närvarande inte finns något förbud mot att bygga ny kärnkraft i Sverige, vilket det ibland låter som i debatten. Vi hade det också i den breda politiska överenskommelsen från 2016. Det finns heller inget beslut om att avveckla svensk kärnkraft till ett visst datum.

Jag beklagar verkligen att Moderaterna och Kristdemokraterna fattade beslutet att överge den breda energipolitiska överenskommelse som fanns på plats. Vi socialdemokrater ser ett stort värde i att ha politisk samsyn över blockgränserna i viktiga frågor som energi, försvar, terrorism och för den delen våra pensioner.

En ny blocköverskridande överenskommelse om energin skulle kunna ge det långsiktiga regelverk som näringslivet efterfrågar och säkra tillgången på fossilfri el till förmån för klimatet, konkurrenskraften och Sveriges framtid som ett välfärdsland.

När det gäller de föreslagna lagändringarna i den aktuella propositionen anser vi att all nödvändig lagstiftning som är kopplad till dessa förslag borde vara på plats innan riksdagen tar ställning till dem. Det är ju faktiskt

så, fru talman, att regeringen själv konstaterar att kompletterande utredningar och eventuellt författningsstöd behövs, särskilt när det gäller beredskaps- och planeringszoner. Lagrådet och andra viktiga remissinstanser, inklusive Kammarkollegiet, har också påpekat vikten av kompletteringar innan det blir möjligt att bedöma etableringen av eventuella nya kärnreaktorer.

Mot denna bakgrund verkar det vara ogenomtänkt, onödigt och rent av odugligt av regeringen att forcera fram det aktuella lagförslaget innan flera centrala frågor har klargjorts. Det är huvudskälet till att vi yrkar avslag på förslaget i propositionen.

Men, fru talman, jag vill också vara tydlig med att vi i grunden ser positivt på vissa delar av det som propositionen tar upp. Det gäller särskilt förslaget att ta bort begränsningen av antalet nya reaktorer som får byggas, som i dag är tio stycken. Det här har vi socialdemokrater också föreslagit. Med tanke på den tekniska utvecklingen finns det starka skäl att överväga att tillåta aktörer att söka tillstånd för att bygga effektmässigt mindre och modulära reaktorer, så kallade SMR, men då där vi redan har kärnkraft i dag. En begränsning av antalet reaktorer försvårar en sådan utveckling. Vi vill att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag med denna inriktning.

Enligt vår uppfattning har regeringen inte presenterat tillräckligt starka skäl för att avskaffa begränsningen när det gäller var eventuella nya kärnkraftsanläggningar får etableras. Vi stöder därför inte den delen av förslaget i propositionen. Det är ett dåligt förslag, tycker vi. Vi menar att ny kärnkraft lämpligen ska byggas där det redan i dag finns acceptans, kompetens, infrastruktur och system för bränsle- och avfallshantering. Det är precis samma hållning som bland annat Kanada har. De börjar på det sättet.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga: Varför lägger regeringen och Sverigedemokraterna alla ägg i en korg och gör, som vi hör, enbart satsningar på kärnkraft, som är dyrt och tar lång tid att bygga, i stället för att också satsa på kraftslag som snabbt kan komma på plats och är mer kostnadseffektiva? Får vi inte detta på plats – och det brådskar – är det tyvärr troligt att delar av näringslivet i Sverige lägger produktionen i andra länder. Då kommer vi inte i framtiden att behöva så mycket el som anges i förslagen kopplade till den proposition som ligger på bordet i dag. Detta gäller naturligtvis även el i form av ny kärnkraft.

Därför yrkar vi avslag på propositionen och bifall till vår reservation 1 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 7 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Mattias Jonsson har ägnat drygt tio minuter åt att egentligen inte säga någonting mer än att Socialdemokraterna vill ha ett tyskt kraftsystem, trots att tyska experters råd till alla är: Vad ni än gör, bygg inte ett tyskt kraftsystem, för det är smutsigt, klimatvidrigt, dyrt och instabilt. Det är ungefär detta Socialdemokraterna vill göra med det svenska kraftsystemet.

Jag konstaterar att man egentligen inte vill säga någonting om det vi diskuterar i dag, nämligen ny kärnkraft, mer än att man kanske på sin höjd accepterar att Tidöpartierna gör det nödvändiga för Sverige – satsar på att behålla den kärnkraft vi har och satsar på ny kärnkraft.

Jag har två frågor till Mattias Jonsson. Jag ska bara konstatera faktum. År 1999 lades Barsebäck 1 ned, 2005 lades Barsebäck 2 ned, 2014 stoppades Ringhals 5 och 6, 2015 lades Oskarshamn 2 ned, 2017 lades Oskarshamn 1 ned, 2019 lades Ringhals 2 ned och 2020 lades Ringhals 1 ned.

Vad är gemensamt för alla dessa nedläggningar? Jo, de gjordes under socialdemokratiska regeringar. Inte en enda reaktor har någonsin stängts i Sverige under en moderatledd regering.

Mina två frågor är följande: Socialdemokraterna säger att de inte vill ha ny kärnkraft på andra platser än dem där det finns kärnkraft i dag. Vad säger de med detta? Jo, att Skåne och elområde 4 inte ska ha någon planerbar elproduktion över huvud taget i framtiden. Hur ska Skåne och den landsdelen klara sig? Och hur ska deras industri klara sig med den inställningen från Socialdemokraterna?

(Applåder)

Anf. 8 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag blir häpen när jag hör Mats Green i denna debatt. Han ägnar en stor del av detta replikskifte åt historia. Det är känt för precis varenda en vilka reaktorer vi har haft, vilka som har stängts och vilka skälen bakom var. Han vill ägna denna debatt åt att komma så långt som möjligt från det som är här och nu. Det handlar om tillbakablickar och om det som ska komma efter 2035 och 2045. Men vi har en realitet här och nu, och här har inte regeringen, Mats Green eller Sverigedemokraterna några som helst svar. Han lägger alla ägg i samma korg.

Jag är på djupet otroligt oroad och bekymrad över att man inte ser de möjligheter som finns i den gröna omställningen. Jag är oerhört bekymrad över att man inte lyssnar på vad näringslivet säger om vad som behöver komma på plats. Jag är oerhört bekymrad över att man inte tar de havsvindkraftsansökningar motsvarande cirka 90 terawattimmar som ligger på regeringens bord på allvar och fattar de beslut som behövs för att öka svensk elproduktion. I stället fastnar man i historieber beskrivningar och i något som ligger längre fram än det behov som finns här och nu.

Självklart ser vi att den kärnkraft vi har i dag behövs under väldigt lång tid framöver. Vi ser att det kan finnas möjlighet att förlänga livstiden för de reaktorer som finns. Det finns också studier som tyder på att SMR-reaktorer kan vara en otroligt intressant väg att gå, vilket vi också pekar på. Men hur mycket vi än skulle vilja det löser de inte problemet till 2030.

Det är därför replikskiftet går som det gör just nu. Det handlar om tiden bortom 2035, eller så är det historieber beskrivning. Man har inga lösningar här och nu.

(Applåder)

Anf. 9 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Mattias Jonsson vill inte att vi ska stå här och prata om historien. Vad han då säger är: Plåga mig inte med mer faktakunskaper, för det klarar jag inte av! Det är med anledning av att vi har avvecklat sex av tolv fullt fungerande reaktorer i Sverige som vi nu sitter i skiten. Ursäkta ordvalet, fru talman, men det är vad vi gör energimässigt i Sverige. Det är därför den här regeringen behöver driva igenom fler beslut om ny energi på åtta månader än ni klarade under åtta år.

När det gäller havsbaserad vindkraft, som Mattias Jonsson pratade om, har vi gett klartecken till fler havsbaserade vindkraftsparker under åtta månader än ni mäktade med under åtta år. Detta är sanningen.

Sedan får jag inget svar från Mattias Jonsson i den stora frågan. Man säger att vi inte ska bygga mer kärnkraft på platser där vi inte har kärnkraft i dag. Då säger man alltså att Skåne och övriga delar av Sverige i elområde 4 inte någonsin ska ha någon planerbar elproduktion över huvud taget. Det är ungefär samma sak som att säga att vi inte ska ha en enda industri i Skåne, Blekinge och stora delar av Småland, inklusive den extremt produktiva Gnosjöregionen, som jag har förmånen att få representera.

Detta är alltså en kärnkraftsdebatt, och Mattias Jonsson säger att vi måste prata om framtiden. Det är det vi gör, och det är det förslaget om ny kärnkraft i Sverige handlar om.

Jag vill alltså fortfarande ha svar på frågan, fru talman. Varför vill Socialdemokraterna inte ha någon planerbar elproduktion i södra Sverige?

Jag vill också ha svar på hur Socialdemokraterna ställer sig till Miljöpartiets nya språkrör Daniel Helldéns ultimatum om att det inte ska bli någon ny kärnkraft i Sverige och att Miljöpartiet aldrig kommer att acceptera ny kärnkraft i Sverige om man skulle regeringssamverka med Socialdemokraterna. Gäller Daniel Helldéns ultimatum, eller gäller det som Mattias Jonsson försökte framställa här i dag?

Anf. 10 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Påståendet att vi inte vill höra historia upprepas, men det är klart att vi kan prata historia. Hur såg det ut 2016? Vi slöt energiöverenskommelsen, och Mats Green med partikamrater blåste ballonger och sa att detta räddar svensk kärnkraft. Det var precis det de sa. De var otroligt stolta över den överenskommelsen.

Vi hade också, som svar på den sista frågan, Miljöpartiet med på den energiöverenskommelsen, som skulle rädda svensk kärnkraft, som Moderaterna uttryckte saken. Jag är inte ett dugg orolig för att det inte ska gå att hitta nya energiöverenskommelser, säkerligen med borgerliga partier och med Miljöpartiet, som tar sikte på både kort och lång sikt.

Men återigen – vi har en situation i dag med rejäla överskott i energiproduktionen. Vi ser att vi har enorma behov till 2030. Ta bara Västra Götaland, där – enligt vad näringslivet säger när man pratar med dem – beslut som redan fattats i styrelserummen innebär att vi behöver öka elproduktionen med någonstans mellan 15 och 17 terawattimmar till 2030. Det är här svaren inte finns. Det enda man gör från borgerligt håll är att lägga alla ägg i en korg, satsa på något som kommer längre fram och blunda för verkligheten här och nu. Det gör mig otroligt bekymrad.

Jag skulle gärna vilja se att Moderaterna och de andra borgerliga, för den delen, öppnar för breda energiöverenskommelser, löser frågan på kort sikt och hittar lösningar för utbyggnad av kärnkraft på lång sikt men inte att man på det här sättet lägger fram en proposition som på kort sikt kommer att få konsekvenser som vi kommer att få lida av under väldigt lång tid framöver.

Anf. 11 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Jonsson, för anförandet! Jag märker att Socialdemokraterna ändå har kommit lite mer till sans och välkomnar kärn-

kraften. Det är något annat än vad vi tidigare har kunnat höra. Det minns jag som en gång i tiden var med i de olika diskussionerna inför energiöverenskommelsen.

Jag tycker att det är sunt. Det är bra för Sverige att vi har flyttat fokus i debatten och att vi kan lägga känslorna lite grann åt sidan och titta på fysikens lagar och se hur ett kraftsystem behöver byggas för att stå robust och stabilt.

Jag tycker dock inte att jag fick höra något svar på den fråga som min kollega Mats ställde nyss, alltså vilken sida Socialdemokraterna tänker ställa sig på när Miljöpartiet målar upp den röda linjen att det aldrig kan bli tal om ny kärnkraft om de ska sitta med i en regering. Min fråga är därför: Var har vi Socialdemokraterna i just den här frågan?

Kan vi lita på att ert parti har Sveriges bästa för ögonen och kommer att jobba för att det svenska elsystemet ska ha de egenskaper som den här regeringen vill ha? Eller kommer man att välja den kortsiktiga maktpolitiska lösningen och välja Miljöpartiet framför sunt förnuft – om man någon gång i framtiden skulle få chansen, vill säga?

Vi kristdemokrater har förstås ambitionen att fortsätta regera i många år till med tanke på det elsystem som vi har och de kraftfulla åtgärder som behövs. Det skulle dock vara en viktig varudeklaration för Sveriges invånare och framför allt för näringslivet att få veta vad olika partier har för långsiktiga visioner. Kan näringslivet i Sverige få ett besked från Socialdemokraterna om att kärnkraften är här för att stanna?

Anf. 12 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har ett ansvar. De har ett ansvar för att de lämnade energiöverenskommelsen, där även Miljöpartiet var med. Den överenskommelsen förbjöd inte ny kärnkraft. Det var Kristdemokraterna och Moderaterna som drog sig ur den och försatte Sverige i en tuffare situation.

Vi talar om näringslivet. Näringslivet efterfrågar svar här och nu. Jag har upprepat det några gånger. Det krävs alltså åtgärder på kort sikt, fram till 2030, och det är akut att få beslut på plats. Det som regeringspartierna och Sverigedemokraterna ägnar sig åt är att enbart ha fokus på lång sikt. Det är djupt oroande, och Kristdemokraterna borde också fundera igenom på vilket sätt de ska lösa det och på vilket sätt de kan ge svar till näringslivet på kort sikt.

Vi socialdemokrater har inte sagt nej till ny kärnkraft tidigare. Vi sa det inte i energiöverenskommelsen. Vi säger inte nej till ny kärnkraft nu heller. Men ny kärnkraft löser inte frågan på kort sikt.

När det gäller de 400 miljarder som går enbart till kärnkraft finns det ju en skillnad mellan kristdemokrater och socialdemokrater. Vi menar att kreditgarantierna bör gå till alla fossilfria kraftslag för att driva på så att man både når målet till 2030 och också möjliggör kärnkraftsutbyggnad på längre sikt. Man kan nästan känna att Kristdemokraterna har hamnat i någon typ av kärnkraftssocialism här.

Anf. 13 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för det icke-svar som jag fick angående Socialdemokraternas hållning till ett eventuellt samarbete över partigränserna och en tydlig linje om kärnkraftens vara eller icke-vara.

Men om vi ändå ska prata om energiöverenskommelsen finns det faktiskt en rad olika anledningar som har gjort att man lämnat den. Det handlar om att ha modiga politiker som vågar stå upp för ett elsystem som ska fungera och vara stabilt och robust. Vi såg att vi fick en överenskommelse som inte skulle funka. På punkt efter punkt monterade man ned elsystemet.

I överenskommelsen stod en rad olika saker, bland annat att det skulle vara max tio reaktorer på befintliga anläggningar, men inte i ett enda scenario som Energimyndigheten presenterade fanns kärnkraften med. Man tog bara fram sådant som handlade om det ena målet, nämligen 100 procent förnybart. Att man då som regeringsparti inte är tydligt i sina myndighetsuppdrag är ganska ologiskt om man nu har en överenskommelse. Dessutom slår man undan benen för kraftvärmens roll, trots att det står uttryckligen att man ska värna den rollen, och det är också en av de energikällor där vi kortsiktigt skulle kunna öka i dagsläget.

Att som Socialdemokraterna åttadubblara skatten, så att man hade tre månader på sig att ställa om, är inte att hålla sig till en överenskommelse. Och när man på punkt efter punkt inte höll överenskommelsen, varför ska vi då sitta kvar i denna överenskommelse och stå upp för något som inte har hållits? Detta handlar om vad Socialdemokraterna gjorde under förra mandatperioden, och det får de stå till svars för just nu.

Vi har börjat städa, men vi har knappt kommit till hallen.
(Applåder)

Anf. 14 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Den hallen sträcker sig ju fram till 2035, och vi behöver öppna några dörrar i hallen fram till dess.

Från Socialdemokraterna har vi gång på gång framhållit att vi vill ha en bred energiöverenskommelse. Vi kan komma vilken dag i veckan som helst till samtal för att nå en bred energiöverenskommelse. Vi tror att det är otroligt viktigt för vårt land. Det säger jag som svar på frågan. Jag utvecklade också svaret till Mats Green tidigare när det gällde Miljöpartiet: Vi hade en gemensam överenskommelse.

Sedan kan man naturligtvis i efterhand ha synpunkter på vad som fanns med och inte, och man kan i så fall förhandla om det. Men Kristdemokraterna satte ändå sin signatur under överenskommelsen och stod upp för den och för att den skulle vara bra för svensk kraftproduktion.

Vi ser gärna en utbyggnad av kärnkraft, men då på befintliga anläggningar där det finns kärnkraft i dag. Vi säger att vi kan lyfta taket för antalet reaktorer på max tio, vilket vi också har föreslagit. Vi säger nej till en fri etablering av kärnkraftsreaktorer runt om i vårt land, precis som jag sa i mitt anförande. Ett skäl som inte nämndes är att det säkerhetspolitiska läget kan försvåra utbyggnaden. Jag tror att det är rätt att börja så.

Jag tror att Kanada har landat i en klok slutsats, nämligen att börja bygga SMR vid befintliga anläggningar. Det är ungefär den vägen vi behöver gå. Men vi får inte missa målet till 2030, då det redan finns investeringsbeslut i många företag. Exempelvis går Volvo in och investerar 5 procent i Västvind. De pekar på att det är otroligt viktigt för deras verksamhet att havsvindkraften byggs ut. Vi klarar inte att nå målen om vi bara lutar oss mot kärnkraft – vi måste också bygga ut havsvindkraften på kort sikt. Annars riskerar vi att verksamheter lämnar landet.

Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Jonsson, för anförandet! Jag måste återkomma lite till mantrat om affärsmässighet. Jag tänkte börja med detta med att lägga ned kärnkraft på affärsmässiga grunder, som ledamoten talade om flera gånger i sitt anförande.

Låt mig citera: ”Miljöpartiet och Socialdemokraterna är överens om att kärnkraften ska ersättas med sol, vind och annan förnybar energi. Vattenfalls planer på ny kärnkraft avbryts och den gamla kärnkraften får tuffare krav.” Detta skrev Miljöpartiet i ett pressmeddelande i samband med överenskommelsen med Socialdemokraterna 2014.

Jag kan också säga att effektskatten, som infördes år 2000, har höjts vid tre tillfällen under Socialdemokraternas tid vid makten. Som mest utgjorde den ungefär en tredjedel av driftskostnaden för kärnkraftsel.

Miljöpartiet har vidare uttryckt följande: ”Vi ska säkerställa att det stängs kärnkraftsreaktorer under den här mandatperioden. Det kommer också att bli så.”

Ni har säkert hört detta till leda, men jag har själv suttit som investeringscontroller, bland annat med kärnkraftskalkyler. Jag vet vad de politiska besluten har gjort med den så kallade affärsmässigheten. Att Socialdemokraterna inte vill prata historia är fullt förståeligt, för det är socialdemokratisk politik som har lett fram till den svåra situationen i södra Sverige, där det numera inte finns tillräckligt med planerbar kraft.

Ledamoten frågar efter en interimslösning, som naturligtvis måste finnas, men jag vill ha svar på frågan: Vilken reservkraft tänker sig Socialdemokraterna i södra Sverige? Vindkraft är inte lösningen på de effektproblem som är ständigt återkommande.

Anf. 16 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Det som Jessica Stegrud pratar om vad gäller effektskatten är helt korrekt. Den största höjningen gjordes under Fredrik Reinfeldts tid. Sedan var det återigen en energiöverenskommelse, där man kom överens om att plocka ned den skatten. Det gjordes för att skapa bättre förutsättningar. Även avfallsfonden för kärnkraften justerades vid samma tid, vilket också skapade bättre förutsättningar för kärnkraften.

Men det är återigen så att det inte går att komma runt den här situationen – vi behöver mer energi här och nu och på kort sikt. Då tycker jag att man måste klara av att ha två saker i huvudet samtidigt. Det handlar om att på det långsiktiga planet utveckla och låta investeringar ske vad gäller kärnkraft på befintliga platser, men det handlar också om att kunna bygga ut all fossilfri energi som det är möjligt att göra här och nu, så att vi också når målet till 2030 och så att vi möter de ökade behoven i den gröna omställningen. Och det är där som inte svaren finns.

Vi är kanske inte jättelångt ifrån varandra vad gäller det långsiktiga, för de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna ser att kärnkraften är en möjlighet när det gäller att nå målen om att fördubbla elproduktionen fram till 2045. Men när det gäller det kortsiktiga finns det inga svar från borgerligt håll, medan vi har fokus på detta bland annat i fråga om krediterna. Lås dem inte enbart för kärnkraft, utan ha öppet för alla fossilfria kraftslag, så att vi kan nå målet 2030!

Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Det går inte att få ett svar. Vilken typ av planerbar kraft vill Socialdemokraterna se i södra Sverige? Volatil och väderberoende vindkraft är inte lösningen på vare sig kort eller lång sikt för södra Sverige. Detta är rent tekniska frågor, och Socialdemokraterna ger inget svar.

Sedan är jag ändå fascinerad över den enorma vurmen för havsbaserad vindkraft. Vi ser till exempel hur fiskerinäringen på västkusten fullständigt kommer att gå under om dessa projekt rullas ut i full skala. Man slår undan kulturnäringar och fiskerinäringar. Det ställer till med miljöproblem. Det sänker fastighetsvärden. Men framför allt hjälper det inte energisystemet.

Man brukar säga: Vindkraften kan ha sin plats i systemet, men då måste man vara väldigt noga med balans- och reservkraft. Och där har Socialdemokraterna inget som helst svar.

Jag noterar i och för sig att ledamoten nu åtminstone erkänner att effektskatten haft betydelse för kärnkraftskalkylerna. Det är således politiken som påverkar de affärsmässiga besluten.

Det talas mycket om att vindkraften skulle vara otroligt snabb och lönsam. Som nämnts tidigare här har inte Socialdemokraterna lyckats säga ja till särskilt mycket vindkraftsproduktion under sin senaste regeringsperiod. Vi ser också hur projekt efter projekt nu faller i lönsamhet. Ett av de största projekten i världen finns i Markbygden i norra Sverige. När det gäller etapp 1 där står man nu inför rekonstruktion och har skulder på 6 miljarder. Det är inte snabbt, miljövänligt eller billigt.

Jag ber återigen Socialdemokraterna att besvara frågan: Var ska reserv- och balanskraften komma ifrån?

Anf. 18 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Det är ett nytt besked i kammaren i dag från Jessica Stegrud. När jag har lyssnat på Sverigedemokraterna har jag i alla fall hört uttalanden om att befintlig vindkraft gärna får rivas. Vi ska inte satsa på vindkraft. I denna debatt i dag säger Jessica Stegrud att vind kan vara ett alternativ. Det är ändå ett steg framåt, må jag säga.

Sedan stämmer det inte att fiskerinäringen går under av havsvindkraften. Det är propagandauttalanden som är ganska allvarliga. Vi behöver ha mer havsvindkraft. Vi har en park utanför Öckerö, där det skulle kunna byggas. Det skulle ge fyra terawattimmar. Näringslivet går in och investerar i detta, för man ser behovet här och nu.

Det finns, återigen, något som skiljer oss. Vi har båda, tror jag, en syn på kärnkraft som en möjlighet framåt. Vi får till oss att vi inte löser effekten på kort sikt. Problemet är att Sverigedemokraterna och de borgerliga partierna inte har någon lösning över huvud taget på kort sikt. Vi har lösningar med alla typer av fossilfri energi, som behöver komma på plats. Vi öppnar också för kreditgarantier där för att vi ska få upp volymen i energiproduktionen, så att vi klarar den gröna omställningen och så att vi behåller jobb och får andra investeringar hit till vårt land. De svaren saknar Sverigedemokraterna och regeringspartierna.

Anf. 19 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Ledamoten uppvisar en fantastisk förmåga att vara både för och emot. Man är för ny kärnkraft, fast man är också lite emot. Man är för den nya tekniken – som små modulära reaktorer – fast man är också

lite emot. Man är för att Sverige ska ha ny kärnkraft, men man är inte riktigt villig att bidra till det.

Kan man tydligare säga att man är helt bekväm med att sitta i baksätet och låta andra ta ut riktningen och köra? Vad vill Socialdemokraterna med energipolitiken? Det får ledamoten gärna svara på.

Nu tror jag att vi är inne på det tredje replikskiftet på samma tema. Varifrån tänker sig ledamoten och Socialdemokraterna att södra Sverige ska få sin el framöver, när Skåne inte längre får ha mer kärnkraft? Hur ska vi klara det? Ledamoten får gärna – det är tredje gången gillt – återkomma med ett mer konkret svar.

(Applåder)

Anf. 20 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Redan under den socialdemokratiska regeringsperioden gav vi uppdrag till en utredning om ny kärnkraft – det var också kopplat till små modulära reaktorer. Jag tycker att Socialdemokraternas energipolitik är glasklar. Vi satsar på all fossilfri energiproduktion. Vi har satt upp ett mål till 2030. Det saknas från de borgerliga partierna. Finns det investeringsvilja för kärnkraften ser vi socialdemokrater att det är möjligt. Vi socialdemokrater säger inte nej till kreditgarantier, men det ska inte gälla bara ett kraftslag.

Det förvånar mig att företrädare för borgerliga partier gång på gång säger att det ska vara teknikneutralitet men samtidigt låser sig till ett enda kraftslag. Vad vi behöver göra är att bygga ut all fossilfri energiproduktion, så att vi även når målen på kort sikt.

Där finns det inga svar, och det gäller även för södra Sverige. Det finns ett antal ansökningar om havsvindkraftsparker för att förse också södra Sverige med mer elproduktion. När kommer de besluten att fattas? Den frågan ställer jag tillbaka till Liberalernas företrädare i talarstolen.

Anf. 21 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Som har nämnts här tidigare har denna regering på åtta månader klubbat igenom fler vindkraftsparker till havs än vad Socialdemokraterna gjorde på åtta år, så jag tror att vi kan diska av den frågan.

Däremot är jag förundrad. Vad är ert svar till näringslivet i Skåne? Vad är ert svar till Pågen i Malmö, till Lindab och till Polykemi, som i ett antal år har kämpat för att få tillräckligt med el för att kunna expandera och skapa fler arbetstillfällen i södra Sverige, i Skåne? Varför kan vi inte få ett svar? Vilken är den långsiktiga planen i Socialdemokraternas energivision för södra Sverige och för Skåne specifikt? Vi återkommer hela tiden till den frågan. Var ska effekten komma ifrån?

Anf. 22 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Oavsett hur mycket man önskar och om det snart är jul går det inte att få till det som efterfrågas från de borgerliga partierna – kärnkraft på kort sikt. Det finns inte ett enda svar på detta, utan man blickar fram mot 2035–2040. Vi öppnar också för detta med att bygga mer kärnkraft. Vi har aldrig sagt nej till ny kärnkraft, men vi missar målet till 2030. Vad händer mellan 2030 och 2035?

Vi i detta land riskerar att gå miste om tusentals arbetstillfällen, för man löser något som ligger framåt 2045 men inte det behov som finns här

och nu. Vi kan ha önsketänkanden. Så här inför jul kan vi skicka önskingar om att få kärnkraften på plats tidigare, men det är helt omöjligt. Även regeringen konstaterar att det kan ske tidigast 2035. Det kan vi ha önsketänkande om, men det är en realitet.

Jag har väldigt svårt att begripa hur det kan vara så svårt att ta in den verklighet som vi befinner oss i just nu och som innebär att vi behöver öka elproduktionen. Och då är det annan fossilfri kraft som måste till här och nu. Sedan får man gärna blicka mot kärnkraft efter 2035.

Anf. 23 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till propositionen om ny kärnkraft i sin helhet från Tidöregeringen.

Fru talman! Vi samlas i dag för att debattera om kärnkraft ska tillåtas vara en del av Sveriges framtida energimix. Men detta är inte enbart en kärnkraftsfråga. Frågan är betydligt större än så. Den handlar inte om ett enskilt kraftslag eller om en reaktor på en enskild plats. Nej, frågan handlar om huruvida Sverige ska ta första steget tillbaka till ett kraftsystem grundat i teknik och ingenjörsvetenskap, det vill säga världens bästa kraftsystem.

Kraftsystemet är det moderna och utvecklade samhällets stomme, och ingenting tyder på att det kommer att förändras. Det är alltför få som förstår att detta är en helt avgörande infrastruktur. Maten vi varje dag konsumerar är ett tydligt exempel. Vad händer om elen inte finns där? Jo, vi kommer inte att kunna betala för våra inköp i butiken då servern är död. Har vi mat i kylen blir den snart dålig när kylen inte längre fungerar. Ska man tillaga något är det bäst att ha en gasspis eller en grill eftersom den vanliga spisen inte kommer att funka utan el. Och om man är törstig gäller det att spara, för något mer vatten kommer inte ur kranen när pumparna står stilla.

Detta är det som är det viktigaste i dagens debatt, alltså att ett kraftsystem måste fungera, för vi har inte råd med att det inte gör det.

Fru talman! Det svenska kraftsystemet byggdes en gång som ett system. Vattenkraften lades i norr av naturliga skäl och försörjde den tunga norrländska industrin. Överskottet skickades söderut, men det räckte inte för att täcka behovet. I söder byggdes därför kärnkraft intill de tre större städerna samt en anläggning på sydostkusten för att balansera systemet. Allt detta bands ihop av stamnätet och bildade det som ansågs vara världens bästa kraftsystem. Vattenkraften i norr och kärnkraften i söder var pelarna som hela kraftsystemet vilade på. Inte nog med att det var stabilt. Det gav också låga priser och var koldioxidfritt innan någon ens kände till problemen som utsläppen skulle skapa.

Fru talman! Detta räckte dock inte för vissa politiker, för det var fel energi. Kärnkraften skulle inte få finnas. Södra Sveriges fundament skulle bort, kosta vad det kosta ville. De socialdemokratiska regeringarna tvekade inte. De gav gladeligen bort kraftsystemet till de extrema partier som de samverkade med för att säkra regeringsinnehavet. Resultatet blev förödande: sex nedlagda reaktorer och två stoppade nybyggnationer. De två nya reaktorer som man hade planerat för 2014 stoppade de rödgröna när de tog över makten efter 2014. Hade de inte stoppat detta hade dessa reaktorer varit färdiga att tas i drift ungefär i dag. Resultatet har också blivit en massiv effektbrist i södra Sverige och ett kraftsystem i spillror med skyhöga elpriser som hotar både näringsliv och familjer.

Moderaterna och våra samarbetspartier förstod kraftsystemets vikt för decennier sedan. Därför står vi enade i vår ambition att återuppbygga världens bästa kraftsystem.

Fru talman! Kraftsystem kommer inte att återskapas genom politiska besvärjelser. Det görs genom att det byggs en grund baserad på beprövad teknik. Vad ett fungerande kraftsystem behöver har inte förändrats sedan världens bästa system skapades för flera decennier sedan – det svenska systemet. För att det ska fungera måste baskraft tillföras i södra Sverige – elproduktion som går dygnet runt, året runt, i alla väder och producerar el nära användaren. Och kärnkraften är det enda kraftslag som klarar av att göra detta och som samtidigt är koldioxidfritt.

Våra kollegor till vänster försöker få det att framstå som att det är radikalt på något sätt att satsa på kärnkraften, denna teknik som sedan 1972 försörjt varje människa i Sverige med grön och billig el. Det är den teknik som gjorde oss oberoende från diverse tvivelaktiga stater.

I stället förordar de imaginära kraftsystem, kraftsystem som enbart existerar i deras politiska tal och tankevärld, men inte i verkligheten. En del av det existerar i verkligheten, bland annat i Tyskland. Och Tyskland har ett kraftsystem i strykclass, och vi kommer att återkomma till det.

Det är de så kallade smarta lösningarna och storskalig energilagring som ska ersätta baskraften. Då är återigen problemet att dessa tekniska lösningar inte finns i verkligheten. En dag kanske de gör det. Men detta om något är en radikal chansning.

Tyskland gjorde denna chansning och har länge hoppats på de smarta lösningar som oppositionen förordar. Men de har inte kommit. I stället får tyskarna leva med EU:s dyraste el och den el som är bland de smutsigaste, samtidigt som de har ett instabilt kraftsystem. Tala om att förena det sämsta av alla världar.

En tysk energianalytiker sa tidigare i månaden: Vad ni än gör i Sverige, kopiera inte Tysklands totalt misslyckade energipolitik.

Ändå var det detta som vi fick höra här tidigare att Socialdemokraterna vill göra. Och det är det som vi kommer att få höra att Centerpartiet och Miljöpartiet vill göra och naturligtvis också det som Vänsterpartiet vill göra.

Fru talman! Vi moderater och våra kollegor i Tidöpartierna tänker inte göra detta, och vi sällar oss inte till denna radikala skara som vill följa Tyskland. Vi väljer att satsa på det som har varit kraftsystemets ena fundament i 50 års tid och det som vi, återigen, vet bygger världens bästa kraftsystem.

Det tar kort tid att riva ned världens bästa kraftsystem. Det är de föregående åtta åren med socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringar ett bevis på. Men det tar väldigt lång tid att bygga upp ett fungerande kraftsystem. Det måste man vara ärlig med.

Kärnkraft byggs inte över en natt. Men vi kan vara säkra på en sak, nämligen att den kommer att fungera, och den kommer att ge ren och billig el till generationer av framtida svenskar – precis som den har gjort och fortfarande gör till alla svenskar i dag.

Tidöpartierna gör en rejäl satsning på kärnkraften, och den behöver vara så. Vi har nämligen en lång historia av socialdemokratisk förbudspolitik och brandskattning av kärnkraften i ryggen. Kärnkraften har straffbeskattats, fått se forskningsmedel undandragna, fått en tankeförbudslag och

levt under konstant politiskt nedläggningshot. Senast en socialdemokratisk regering tillträdde stoppade den direkt planerna för nya reaktorer, alltså de reaktorer som Vattenfall hade planerat vid Ringhals, och fyra tvingades dessutom ned genom brandskattning.

Och nu har Daniel Helldén, ledare för Socialdemokraternas främsta samarbetsparti, deklarerat att det inte blir någon ny kärnkraft vid en framtida rödgrön regering. Ultimatumet från Miljöpartiet är tydligt: Nya reaktorer ska inte byggas.

Fru talman! Vem vågar investera miljarder i nya reaktorer och trygga svensk elförsörjning i decennier när det socialdemokratiska regeringsunderlaget är berett att vilken sekund som helst tvinga dem att stänga? Tidöpartierna genomför långtgående satsningar på kärnkraft för att bygga förtroende hos investerare och företag. Den rödgröna teknikfientligheten måste och ska upphöra.

Fru talman! I dag tar vi ställning för att ta bort de sista socialdemokratiska blockaderna mot ny kärnkraft. Nu kommer vi äntligen, mer än 40 år efter det största misstaget i svensk industrihistoria, att på riktigt tillåta ny kärnkraft i Sverige.

Sverige behöver fler reaktorer för att klara av dagens situation. Vi behöver fler reaktorer för att klara den gröna omställningen. Vi behöver se till att nya reaktorer står redo när de äldre väl pensioneras – och framför allt behöver vi skapa möjlighet till nya reaktorer allra längst ned i södra Sverige. Sydsverige ska återigen kunna stå på egna ben och återfå de elpriser som en gång rådde.

Fru talman! Det fanns en romersk senator, Cato den äldre, som avslutade alla sina anföranden med uttalandet ”För övrigt anser jag att Karthago bör förstöras”. Han lyckades också med detta, ska vi komma ihåg; Karthago förstördes senare. Jag kommer att tänka på det citatet eftersom vi nu är ett antal här som har ställt samma fråga till Socialdemokraterna: Varför vill man inte ha någon planerbar kraft i Skåne över huvud taget, någonsin igen? Vi har ställt frågan vad Socialdemokraternas svar och lösning är, men vi får inget svar.

Jag får väl fortsätta att kräva svar på den frågan, fru talman, och jag förutsätter att Mattias Jonsson har begärt replik på mitt anförande så att vi kan fortsätta debatten – och förhoppningsvis kanske få ett svar. Men jag avslutar, fru talman, med att konstatera att Tidöpartierna och Moderaterna inte kommer att stanna här. Vi ska se till att ny kärnkraft – ren, billig och klimatsmart el – byggs i Sverige.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Camilla Brodin (KD).

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Mats Green pratar om att världens bästa kraftsystem har förstörts, monterats ned eller hur man nu väljer att uttrycka sig, och att man ska återuppbygga det så att vi återigen får världens bästa kraftsystem.

Jag har en mycket enkel fråga: Vilket kraftsystem anser Mats Green vara bäst i världen, och utifrån vilka objektiva parametrar? Kan han till exempel nämna någon organisation och vilka parametrar denna använder

för att bedöma kraftsystem? Vilka system skulle i så fall vara bättre än Sveriges?

Prot. 2023/24:37
28 november

Ny kärnkraft i Sverige

Anf. 25 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det finns ett ganska enkelt svar på den frågan: Det är det kraftsystem som vår föräldrageneration och vår farföräldrageneration planerade och genomförde. Det var smått genialt.

Man tittade på vad norra Sverige behöver, och man tittade på vad södra Sverige behöver. Man sa: I norra Sverige har vi storskalig vattenkraft, och i södra Sverige behöver vi kärnkraft. Man planerade detta, och man tittade på vad varje område skulle behöva inte bara de närmaste åren utan också flera decennier framåt – och man gjorde det totalt klockrent. Det är detta kraftsystem vi behöver återgå till.

Det visade sig dessutom att systemet funkade genialt bra tills Centerpartiet med åtalsexercis, tankeförbud och dogmatism gav sig tusan på att riva alltihop. Man tävlade tillsammans med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att riva världens bäst fungerande kraftsystem. Svaret på frågan är alltså: Det är det kraftsystem vi hade i Sverige till dess att man började gå loss som galna slaktare och montera ned de renaste och mest fundamentala delarna av systemet.

Jag kanske också får ställa en fråga. Det kraftsystem som Centerpartiet idoliserar är det i Tyskland. På vilket sätt är det bra för någon? Storskalig energilagring under lång tid fungerar inte; det vet vi som var fysiskt närvarande vid det öppna utskottsmötet med näringsutskottet i förra veckan. Man öppnar kolgruvor och har dyr, smutsig, opålitlig och instabil el. Det är det energisystem, det exempel, som Centerpartiet vill införa i Sverige. Vårt svar är: Nej, nej och nej.

Återigen: Vi ska återgå till världens bästa kraftsystem, det vill säga det kraftsystem som våra föräldrar och farföräldrar byggde.
(Applåder)

Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Nu står ju Mats Green och hittar på, för Centerpartiet har inte alls Tyskland som förebild. Snarare gör Tyskland saker i precis fel ordning; de borde stänga sin kolkraft först. Det har jag sagt många gånger i talarstolen, vilket Mats Green hade vetat om han brytt sig om att lyssna.

Min fråga var om det enligt Mats Green finns något land i världen som är bättre än Sverige. Mats Green väljer att blicka tillbaka och prata om tider då vi hade en tydligt reglerad elmarknad, och det kanske är så att planeekonomi är någonting som Mats Green gärna förespråkar. Men jag tror att vi har kommit lite längre än så i Sverige och i tekniken.

Jag kan dock berätta för Mats Green att World Energy Council, som väl är en av de största auktoriteterna på området, tittar på elsystemen i hela världen och rankar dem utifrån sådant som miljö, energisäkerhet och konkurrenskraft – de tre ben jag tror att vi är ganska överens om att man ska stödja ett energisystem på. Och Sverige har ju klättrat i den rankningen de senaste åren. Sverige leder den – vi är bäst i världen. Vi *har* världens bästa energisystem.

Går systemet att göra bättre? Absolut! Det är jag den första att säga, och Centerpartiet har ganska många förslag på hur man skulle kunna göra saker och ting bättre. Men det som är problemet är att Mats Green och

andra står och talar ned det svenska elsystemet. Vad sänder det för signaler till investerare runt om i världen? Man säger ”Kom inte hit, vi har ingenting man kan lita på!” när Sverige har världens bästa energisystem.

Vi ska absolut göra saker bättre, men snacka inte ned Sverige i onödan! Det skadar nämligen både vårt näringsliv och den svenska konkurrenskraften.

Anf. 27 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vi snackar inte ned Sverige – vi rackar ned på den fundamentalism och dogmatism som har gällt från vissa håll när det gäller det svenska kraftsystemet.

Hade kriterierna när man rankar energisystem varit ren, billig och stabil el hade Centerpartiet kanske inte riktigt applåderat rankningen.

Jag har en fråga till Rickard Nordin. Centerpartiet vill inte heller att Skåne ska få någon planerbar el över huvud taget. Det finns inget förslag om det, för Centerpartiet motsätter sig också nya platser för kärnkraft. Man säger: Nej, Skåne ska inte ha någon planerbar el över huvud taget. Jag kan här notera att det inte råder någon brist på kommuner som önskar mer kärnkraft hos sig. Ibland är det lätt att tro att det är not in my backyard som gäller, men så är det ju inte – det finns en kö av kommuner som vill bygga ny kärnkraft.

Återigen: Svara på frågan, Rickard Nordin! Varför vill Centerpartiet att stora delar av södra Sverige, inklusive den extremt produktiva Gnosjöregionen i mina hemtrakter, inte ska ha någon planerbar kraft över huvud taget?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill tydliggöra att Rickard Nordin inte har möjlighet till någon ytterligare replik, så frågan får besvaras vid ett annat tillfälle.)

Anf. 28 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag hör att man är angelägen att debattera – man förväntar sig till och med att det ska begäras replik.

Vi debatterar näringsutskottets betänkande med titeln *Ny kärnkraft i Sverige*. Jag borde egentligen inte behöva säga vad det handlar om eftersom många redan har sagt det, men det gäller bland annat ändringar i miljöbalken för att tillåta nya reaktorer på andra platser än i dag och ta bort förbudet mot att fler än tio reaktorer är i drift samtidigt.

Egentligen förstår jag inte varför man över huvud taget driver på för dessa lagändringar. Det är möjligt att bygga kärnkraft i dag, om den nu är så eftertraktad som regeringen och Sverigedemokraterna vill måla upp det som. Det är i dag fullt möjligt att komma med investeringspengar för att bygga en reaktor – var så god, Wallenberg eller någon annan! Men de verkar ju inte stå i kö. Det förvånar mig djupt att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna med alla till buds stående medel försöker få det att se ut som att det är helt riskfritt att investera i kärnkraft.

Det kommer nu signaler om att man av kostnadsskäl stoppar de försök med SMR som har gjorts i Utah i USA. Den motvind som finns vad gäller kommersialiseringen av ny kärnkraft bör nog i stället användas där vind gör bäst nytta, det vill säga för vindkraft. Det står faktiskt investerare på kö för att investera i vindkraft, och de investerar hela tiden.

Att vi skulle ha en borgerlig regering som motarbetar sådant som faktiskt skulle gynna industri, tillväxt och småföretag hade väl få aktörer trots före valet, men det är nu fakta. Att man inte bara är passiv utan aktivt motarbetar sådant som skulle gynna AB Sverige och alla Sveriges medborgare förvånar mig mycket.

Att kommuner säger nej till vindkraftsprojekt är sådant som regeringen utan att göra alltför många knop kunde ha löst genom att ha med ett verktyg i incitamentsutredningen som skulle ha löst otaliga knutar för att få mer produktion på plats. Jag menar givetvis ersättning till kommuner i form av fastighetsskatt eller någonting annat, som produktionsbaserad ersättning.

Man motarbetar aktivt ett energislag. Det är såklart viktigare att behålla skatterna på riksnivå, för då kan man sänka skatterna för de grupper som man värnar.

Att det till och med pågår en kampanj för att svartmåla den gröna omställningen och misskreditera forskningen leder till att landet dras isär ytterligare när det i stället borde ha blivit lättare att söka samförstånd med tanke på det läge som landet och världen befinner sig i.

I budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft på upp till 400 miljarder kronor, vilket har nämnts även i andra anföranden. Orsaken är att investeringar i kärnkraft kännetecknas av höga initiala finansieringskostnader, långa byggtider och en lång drifttid för att återhämta investeringskostnaderna. I Sverige var det dessutom flera decennier sedan ny kärnkraft byggdes, vilket skapar osäkerhet vad gäller nationella krav och hur dessa ska tillämpas.

Till saken hör också att de kärnkraftsprojekt som genomförs i andra länder ofta blir försenade och betydligt dyrare än vad man planerat. Olkiluoto 3 i Finland är till exempel en av de dyraste byggnaderna i hela världen. Av de tio dyraste byggnaderna i världen är sex kärnkraftsreaktorer.

Regeringen konstaterar i sin proposition att ”den höga risken försvårar möjligheterna att attrahera finansiering till dessa investeringsprojekt” i början. Ändå har denna regering, trots sitt budskap om teknikneutralitet, landat i att ge kreditgarantier till något som enligt regeringen själv är hög-riskinvesteringar.

Fru talman! Till dem som har småföretag, bor i hus eller villa eller har någorlunda elförbrukning säger jag bara: Kolla igenom elräkningarna från två år tillbaka i tiden, och börja jämföra dessa med vinterns elräkning! Gör gärna detta i alla fall fram till nästa val. Denna debatt handlar om ny kärnkraft i Sverige, men jag är övertygad om att svenska folket redan har börjat att betala ockerpriser för den samhällsnytta som el till eluttaget där hemma faktiskt ska vara.

Att inte ta striden för att separera exportelen från den inhemska konsumtionen var det första felet. Det har nu lett till att småföretag och konsumenter betalar 60–150 procent mer för el än för tre år sedan. Ingen leverantör kan motivera prisökningen på produktionen. Det handlar bara om en misslyckad prissättningsmodell som vi nu betalar för.

Regeringens uppräknade av skatten kommer att innebära 9,2 procent högre elskatt från nyår. Det stannar dock inte där. Den integrerade elmarknad som Bryssel älskar kommer givetvis återigen att ge oss, som har överproduktion och kablar till kontinenten, en prishöjning när förordningen om

nätflöden ska implementeras nästa år. Svenska kraftnät säger att priset kommer att gå upp med 20 procent.

Regeringens svar är att man inte kan göra någonting – det är Svenska kraftnät som ska realisera förordningen.

Räcker det nu? frågar kanske pensionären Folke, som bor i en villa som förbrukar 20 000 kilowattimmar. Jag kan meddela Folke att han inte kommer undan så lätt. Energimarknadsinspektionen föreslår intäktsramar för nätägare för nästa period, alltså 2024–2027, och allt pekar på att en betydande höjning är att vänta. Myndigheten är själv orolig för att nätägarna kommer att överkompenseras på grund av den beräkningsmodell som man måste använda sig av. Nätägarna kommer givetvis att överklaga oavsett vad man kommer fram till, och de vinner oftast.

Hur hamnade vi i det här läget? En samhällsviktig insatsvara som el har blivit en lukrativ bransch. Folke får räkna med en fördubblad kostnad för att hålla huset varmt, och detta bara för att regeringar – oavsett färg – har litat på att marknaden sköter detta bäst.

Fru talman! Låt mig vara tydlig när det gäller förordningar och direktiv som kommer från EU. Jag tycker att vi aktivt ska jobba med att ta fajten med byråkraterna och medlemsstaterna i Bryssel – annars pågår det smygimplementering hela tiden. Givetvis finns det beslut som gynnar klimatet och andra bra saker med bindande regler, men om jag gör överenskommelser med någon och efter tio överenskommelser märker att jag får svartepetter varje gång måste jag naturligtvis göra omtag när det gäller hur jag försöker att göra överenskommelser i fortsättningen.

Fru talman! Max Hjelm skriver i DN att det är dags att bli rädd för Vänsterpartiet när man föreslår ett tak för hur mycket vinst en livsmedelskedja ska kunna göra. Han påminner i samma artikel om Vänsterpartiets förslag på Sverigepriser. Jag vill nog påstå att Max ska vara rädd för andra – liberala – strömningar, som inte verkar ha några begränsningar för hur mycket marknadsgirighet svenskar ska tåla.

En sak måste svenskarna börja ta åt sig. När elpriset stiger och i snitt blir mer än dubbelt så högt som för två år sedan spelar det givetvis ett kraftslag – i detta fall kärnkraft – som är mer än dubbelt så dyrt att producera i händerna. Det är förklaringen till passiviteten från regeringen när det gäller åtgärder som skulle kunna gynna den gröna omställningen och svenska konsumenter.

Fru talman! Jag vet att jag har överskridit talartiden, men jag måste på ett pedagogiskt sätt få berätta vad som är skillnaden mellan mycket billig el – vindkraft i det här systemet – och kärnkraft, som är tre gånger dyrare att producera.

Vi har en vattenhink som illustrerar Svenska kraftnäts transmission för att hålla produktion och konsumtion i balans. De pratar om 50 hertz. Vi tappar vatten i botten som illustrerar konsumtion, och sedan fyller vi på med vatten som illustrerar produktion.

När det börjar bli fullt i hinken börjar vi hålla i en hink bredvid som illustrerar vätgasproduktion. När vi håller i hinken som producerar vätgas kostar det tre enheter att producera vätgasen. Ju mer överproduktion, desto säkrare är det att hinken aldrig kommer att innebära obalans för Svenska kraftnäts del.

Det kostar tio enheter varje gång vi börjar hålla i vätgashinken om det är kärnkraft som står för det.

Då blir frågan: Vad vill den tunga industrin ha? Vill den ha tio enheter för att bekosta vätgasproduktionen, oavsett vad man tycker om den? Och hur möjliggör vi den gröna omställningen i transportsektorn?

Alla säger nu att vätgas är en del av lösningen, men den här regeringen blundar. Precis som Mattias Jonsson sa har regeringen lagt allt i en enda korg. Den korgen är dyr, och detta ligger långt fram i tiden.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 8.

Anf. 29 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Vi får ofta höra från Vänsterpartiet att vindkraften är så otroligt billig och att alla tjänar på den. Vem är den billig för? Är det för skattebetalarna, som behöver stå för infrastrukturen? Är det för rennäringen, som utsätts för problem? Vem tjänar på den? Är det alla politiker som sitter i styrelserummen hos de stora vindkraftsbolagen? Eller är det de utländska ägarna från Kina och Qatar som nyttjar bra skatteregler och allehanda krediter och subventioner? Jag undrar verkligen vem det är som tjänar på den.

Inte är det småföretagen i norr, som får se kompetens och arbetskraft bli mycket dyrare när de stora subventionerade projekten drar åt sig kompetent personal. Dessutom slukar de gigantiska projekten all nytillkommen elproduktion i norr. Det är inte de små och medelstora företagen som tjänar på detta. Jag tror att man måste börja se detta som en helhet.

Det stämmer att den nya finska kärnkraften har varit extremt dyr att bygga. Man måste dock ta med att med det snittpris som har varit de senaste åren kommer kostnaden vara intjänad på sex till tio år, och det kommer på sikt att visa sig vara en otroligt lönsam investering. Jag noterar också att finsk kärnkraft exporteras till Sveriges norra delar, och där behövs den.

Vänsterpartiets vision är 100 procent förnybart senast 2040. Hur ska det gå till?

Anf. 30 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan och påståendena.

Jag hävdar bestämt att billig el gagnar hela nationen Sverige. Det har det gjort i årtal. Vi har haft utbyggnad av vindkraft när priserna låg på 30–40 öre i snitt. I norra Sverige är vattenkraften störst, och den kombineras med vindkraft. Vattenkraftselen kostar i dag ungefär 5 öre att producera. Ta till dig det! Men i treårsavtal betalar vi i norra Sverige 70–80 öre per kilowattimme. Var finns logiken? Produktionskostnaden har inte gått upp, men vi har en marknad som gör att svenska småföretag går i konkurs. Bagerier och pizzaställen får svindyra elräkningar för att systemet inte fungerar.

Om vi ska vänta på en kärnkraft som kommer 2035 kommer ännu fler företag att gå i konkurs. Den gröna omställningen riskeras också. De stora industrierna har ju redan tagit beslut om investeringar. Om vi inte får mer produktion på plats före 2030 riskeras allt detta.

Billig vindkraftslösning gagnar hela Sverige. Sverigedemokraterna målar ofta upp att vindkraft har subventionerats med skattemedel. Vindkraften

har subventionerats med elcertifikatsystemet, som har gett stora pengar, men det är väldigt lite skattemedel som har gått till ett enskilt kraftslag.

Det kan inte Sverigedemokraterna säga, för de lägger 400 miljarder på kreditgarantier för ett enda kraftslag, som det dröjer 10–15 år innan det är på plats. Samtidigt som ni gör det riskerar ni svenska arbetstillfällena, norra Sveriges tunga industri och den gröna omställningen. Berätta hur klokt det är!

Anf. 31 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Vi är överens om att billig och leveranssäker el har tjänat oss otroligt väl, och det är tillbaka till det tillståndet Sverigedemokraterna strävar.

Det påstås att det är så billigt att producera vindkraft, men återigen, för vem? Man lägger inte in alla kostnader. Det är otroligt höga systemkostnader. Det är otroligt dyrt att täcka upp när det inte blåser, och någon måste göra det. Jag nämnde Markbygden tidigare. Det är ett gigantiskt projekt, där första etappen nu står under rekonstruktion eftersom man enligt avtal tvingas leverera el även när det inte blåser, vilket är logiskt. Men man klarar inte av det. Att producera vindkraft är således inte så billigt som det låter.

Det pratas också mycket om natur och biologisk mångfald. Åk upp och titta på dessa stora projekt! Det är ett stort intrång i landskapet. Det handlar om enorma arealer, och det krävs stora mängder insatsvaror och material, som betong och annat. Vår vackra natur förstörs till ingen nytta för energisystemet i långa loppet.

Återigen: Vindkraft kan ha sin plats i systemet på rätt ställe men inte i så stor skala och inte om den inte har rätt effekt och balanskraft. Detta bortser man dock ständigt från.

Det pratas om vätgas. I dag är vätgasproduktion i stor skala en skrivbordsprodukt som inte hjälper någon. Det är så många om och men och när och kanske hit och dit, och det kommer att kosta enorma summor.

De skattemedel man plöjer ned i en sak kan man inte plöja ned i något annat. Allt handlar om alternativkostnader, och jag anser att Vänsterpartiets politik är fullständigt orealistisk.

Anf. 32 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för påståenden snarare än frågor.

Ledamoten pratar om vätgas. Man har definitivt kommit lika långt där som man har med SMR-reaktorer, för de är inte heller på gång. Man målar upp ett scenario där dessa skulle vara en lösning, men det är de inte i dag.

Vem är nyttagare av billig el från vindkraft? Jo, som jag sa är det hela nationen.

Markbygdens första etapp är under rekonstruktion eftersom man har ett avtal, ett PPA, på 40 öre per kilowattimme. Vi har ett misslyckat pris-sättningssystem där priserna på kontinenten smittar av sig på oss. Man blev tvungen att täcka upp till full produktion till en kostnad av 2 kronor per kilowattimme men måste enligt avtal sälja för 40 öre. Det är klart att det blev problem. Andra bolag har omförhandlat sina avtal, och de har lyckats. Men fortfarande: Investeringarna är på plats, och produktionskostnaden är på 30 öre. Det finns ingen kärnkraft till så låg kostnad.

Jag är övertygad om att ett system med helt förnybar produktion kommer att fungera.

Att man inte ser det som händer nu och som behöver komma på plats, till exempel investeringar i grön omställning, utan bara riktar in sig på något som ligger bortom 2030 går förbi mitt förstånd. Det är dock glädjande att ledamoten Stegrud plötsligt värnar om miljön, samerna och renskötelsen.

Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Som kristdemokrat är jag glad över att få yrka bifall till näringsutskottets förslag i betänkandet *Ny kärnkraft i Sverige*. Jag är också väldigt glad över att stå här i dag och få vara med om en milstolpe i den svenska energipolitiken.

Med energiminister Ebba Busch i fronten har regeringen tagit flera viktiga steg på den bergsklättring som ligger framför oss. Berget som ska bestigas kan beskrivas som att vi ska fördubbla den svenska elproduktionen och att denna produktion ska ha några specifika egenskaper. Den ska vara fossilfri, stabil, leveranssäker och kostnadseffektiv och ha konkurrenskraftiga priser.

Vi ska återupprätta ett världsledande elsystem som ska vara bryggan till en klimatomställning med fortsatt höga ambitioner om att Sverige ska vara ett industriellt välfärdsland.

Kärnkraften ensam är inte en tillräcklig lösning för att klara hela bergsbestigningen, men den är en nödvändig del av klättringen. Med dagens beslut att röja undan taket för antalet reaktorer och att släppa kommunarresten för reaktorer krattar vi manegen för att få en bättre fungerande elmarknad.

Fru talman! Vänsterpartiet och Miljöpartiet verkar vara ganska ointresserade av att vara med på denna klättring, men jag vill ändå tolka både Socialdemokraterna och Centerpartiet som att de – måhända motvilligt och utan helhjärtad entusiasm – är på väg att följa efter regeringen i insikten att alla goda kraftslag behövs och att kärnkraften är en del i denna energimix.

Men jag får också en känsla av att man från framför allt Socialdemokraterna uttalar sig så här: Jo, det kan väl vara bra med kärnkraft för att den har en roll att fylla, men den är ingen lösning nu, för vi behöver mer el *nu* och det tar flera år att bygga nya reaktorer. Därför måste vi satsa på det förnybara i dag. Det är det jag hör när jag lyssnar på Socialdemokraterna.

Fru talman! Jag har ärligt talat väldigt svårt att förstå varför man är tveksam i dag till att fatta beslut om något där ledtiderna kan vara långa. Det är väl snarare tvärtom: Om något tar tid att genomföra är det superviktigt att man sätter igång så fort som möjligt. I dag är en väldigt bra dag att fatta detta viktiga beslut.

Vår regering har verkligen fattat beslut, och jag har försökt fånga vilka beslut det handlar om. Regeringen visar att man inte ligger på latsidan utan att man presenterar en rad olika delar för just energipolitiken och kärnkraften, som har varit lite undanskuffad under ganska många år. Bara under hösten har det kommit några delar. Jag ska försöka räkna upp dem, med risk för att jag kan ha tappat någon eller några. Regeringen har alltså agerat i frågan.

I augusti kom beslutet att utreda ersättningen för upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad. I augusti kom även uppdrag om energiförsörjning till totalförsvaret.

I september fick Svenska kraftnät i uppdrag att genomföra en bedömning av resurstillräckligheten för svensk elförsörjning. I september gick också regeringen fram med ytterligare åtgärder för att snabba på tillståndsprocesserna. Samma månad kom den proposition som vi diskuterar i dag.

I oktober kom ett beviljande av elledning mellan Sverige och Finland, Aurora Line. I samma månad kom flera öronmärkta budgetsatsningar inom energiområdet för att säkra tillväxt och grön omställning. Det handlade även om uppdraget till Svenska kraftnät att analysera civilplikt inom elförsörjningen och reformer i utformningen av EU:s elmarknad.

I november tillsatte regeringen en utredning om ny kärnkraft – ett andra steg. I dag tar vi det första steget. Den 8 november hade vi breda samtal med energibranschen med fokus på kommande vinter. Den 16 november fattade man beslutet om en ny färdplan för ny kärnkraft i Sverige. I november kom också propositionen om Kärnavfallsfondens finansiering av kommuners insatser för slutförvar.

Terminen är inte slut, och allt det jag har räknat upp är saker och ting där regeringen har satt ned foten för att det behövs. Vi ser att vi tidigare har haft en regering som inte har varit där, men de här besluten behövs när situationen ser ut som den gör i dag. Jag tycker att det är goda initiativ från den mest energifyllda regering vi har haft i det här landet på väldigt länge.

Fru talman! Jag yrkar än en gång ett helhjärtat bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Green och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda M).

Anf. 34 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Brodin, för anförandet! Jag har egentligen två frågor som jag vill börja med.

Det har framkommit från flera ledamöter att den gröna omställningen visar på att vi behöver alltifrån 50 till 70 terawatt mer el som ska gå till omställningsprocesserna och de industrisatsningar som är på tapeten och där man har stora investeringsambitioner.

Vad är Kristdemokraternas svar när det gäller de produktionslag som måste komma på plats innan 2030? Man motarbetar med precision det som skulle underlätta för att få detta på plats. Det finns skatteregler som gör att kommunerna inte ser fördelarna med att säga ja till vindkraftsprojekt. Men man tog bort det enda verktyg som skulle ha fungerat.

Kristdemokraterna är skyldiga ett svar. De sitter på den ministerpost som har verktygen, men man motarbetar helt och hållet det som skulle vara lösningen för att kommunerna skulle kunna känna trygghet och våga investera. Vad är svaret från Kristdemokraterna? Hur ska vi få de produktionslag som behövs till 2030 på plats?

Och vad är svaret till Folke, som får en elräkning de kommande åren som är dubbelt så stor som den han har haft? Dessa marginaler finns inte för de pensionärer som bor ensamma. Allt det här gör man bara för att man

vill ha ett högre elpris, för då är det lättare att försvara en kärnkraft som ligger längre fram i tiden. Vad är svaret till Folke?

Man har varit passiv även när det gäller att implementera EU-regler som säger att man ska stödja konsumenter. Man är medvetet passiv så att de inte fick de pengar som de skulle ha haft sig tilldelade. Vad är svaret från Kristdemokraterna?

Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Vänsterpartiets Birger Lahti, för frågorna! När det gäller el fram till 2030 eller 2035 och hela den gröna omställning som vi ser ske i norra Sverige är det lite oroande att elen kanske inte kommer att finnas kvar där uppe. De får försöka kompensera södra Sverige för allt det bortfall som finns där nere. Det är en problematik som vi får titta på i backspegeln.

Jag vet inte om ledamoten kommer ihåg det, men under förra mandatperioden skickade jag in ett utskottsinitiativ. Okej, jag förstår att det finns partier i Sveriges riksdag som inte vill se kärnkraftens existens framåt. Men kan vi inte se till att i alla fall behålla Ringhals 1 och 2 till dess att det finns något annat på plats? Nej, man ville inte ens diskutera frågan då. Vi som kommer ihåg vet att det inte skilde speciellt många röster inne i den här kammaren när man fattade beslutet om nedläggningen. Man ville alltså inte ta ansvar för den situation som vi såg skulle kunna komma. Det är precis det vi ser just nu.

När det däremot gäller vindkraft till havs behöver vi mer kraftproduktion i södra Sverige. Regeringen har redan fattat dessa beslut. Men framför allt måste vi titta på hur kraftvärmens roll ska kunna stärkas. När vi tittar på hela det behov som finns där nere ser vi att man med ganska små medel kan nå den absolut lägst hängande frukten: att stötta kraftvärmens roll och fjärrvärmens roll i södra Sverige. Då kan också möjligheten öka i norra Sverige.

Tack och lov har Finland byggt en kärnkraftsreaktor som står klar. Linnan mellan Sverige och Finland är också någonting som kommer.

Jag har i min hand en dagsfräsch text där det står att stålbolag utreder kärnkraft ett stenkast från Haparanda. Det finns möjligheter uppe i norra Sverige, där man inte bara pekar ut kärnkraftens roll. Vi kommer att behöva alla goda fossilfria energislag, men då gäller det att vi också står bakom den energipolitik som förs just nu.

Anf. 36 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Brodin, för svaren! När det gäller Olkiluoto 3 i Finland, som ledamoten hänvisar till, låg det nere för två veckor sedan. Elen kostade 11 kronor per kilowattimme. Är det lyckat? Det får ledamoten själv svara på.

När det handlar om kärnkraft och Ringhals – ser ledamoten några slutdatum för reaktorn? Man har pekat på att fullt fungerande reaktorer har lagts ned. Om jag har en gammal bil som fortfarande går att köra i dag men som jag vet kommer att rasa om jag kör den en vecka till är det klart att jag gör mig av med den.

Det är samma sak med många av de reaktorer som har lagts ned. Man målar upp ett scenario av att fullt fungerande reaktorer har lagts ned. Nej, det är inte sant. När det gäller Ringhalsreaktorerna sa ägarna själva att det

är kommersiellt omöjligt att starta dem. Det var inte politiska beslut som skulle ha räddat situationen.

Jag har fortfarande inte fått något svar från ledamoten om vad vi ska säga till folket, som inte mäktar med att betala elräkningarna. Ska vi bara säga: Du får skylla dig själv att du inte har ved eller vad som helst? Jag vet inte.

Regeringen gör ingenting för att försöka komma till rätta med det här. Vi har haft mycket billig el. Marknadsincitament skulle kunna lösa några problem. Jag hävdar inte att det skulle lösa allt, men det skulle lösa mycket.

När man pratar om industrisatsningarna kommer 2035 ofta upp från partierna som har regeringsmakten tillsammans med Sverigedemokraterna, eftersom det är då man ser att vi kanske kan ha en ny reaktor, att någon kanske har investerat i den. Men behoven ligger närmare i tiden än 2035.

Även om vi skulle använda all el vi har inom Sverige kommer det inte att räcka. Vi behöver mer. Och man tar bort alla verktyg som skulle funka för att underlätta. Man vill inte se det utan lägger alla ägg i samma korg.

Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack för att den här regeringen inte lägger alla ägg i samma korg! Jag vet inte hur många av mina kollegor som också har försökt förklara det här i talarstolen.

Vi kommer att behöva alla goda energislag framöver. Men framför allt behöver vi inte bara fler terawattimmar. Jag tror att vi kan vara ganska eniga om att det aldrig har producerats så många terawattimmar i Sverige som just nu. Men vi har heller aldrig haft ett elsystem som är så litet som det är just nu. Det kallas effekt.

Någonstans har det gått käpprätt åt skogen när vi har tagit bort sex av tolv reaktorer i södra Sverige. Man kan påstå att några inte fungerar. Varför ska man då investera i dem? Det hade varit bra om man hade fått möjligheten att göra investeringar för att kunna livstidsförlänga dem. Men i dagsläget tror inte jag heller att det mest kostnadseffektiva är att investera i det som redan börjat ställas av. Det tillåts inte heller i lagen. Man kan inte återstarta kärnkraftverk som redan ligger nere.

Det här gör att vi har höga priser. I Energiforsks rapport från 2020 eller 2021 – det var i alla fall pandemi när den kom – tittar man på resultaten av att lägga ned Ringhals 1 och 2. Man ser att det hade betydelse för energipriset. Elpriset hade varit 30–50 procent lägre om reaktorerna hade fått vara kvar. Det är den krassa verkligheten.

Jag tycker att Vänsterpartiet är svaret skyldiga i fråga om varför man får betala högre priser. Men det är ingen hemlighet att vi är beredda att lyfta på alla stenar för att våra medborgare inte ska råka illa ut på grund av den dåligt förda energipolitiken. När det gäller de eventuella skattelättnader som man skulle kunna ta till är vi kristdemokrater ganska redo.

Anf. 38 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Camilla Brodin!

Till att börja med vill jag verkligen vända mig mot beskrivningen av Sveriges energisystem som nedmonterat. Det stämmer helt enkelt inte överens med verkligheten.

Vi har haft de lägsta priserna på el i EU, även under Putins energikrig mot Europa. Vi har haft den största exporten av miljövänlig el. Förra året var den på hela 33 terawattimmar och ersatte fossil och smutsig el i övriga Europa. Vi har den högsta användningen av förnybar energi. Och enligt Svenska kraftnät har vi ett av världens mest leveranssäkra energisystem. Det är den korrekta beskrivningen.

Sedan står vi inför stora utmaningar. Vårt energisystem kommer att behöva förändras och utvecklas. Det leder mig till min fråga till Kristdemokraterna. Det kommer att vara hård konkurrens nu. Sverige behöver behålla en ledande roll i den gröna industriomställning som vi står inför, för att klara både klimatomställningen och den hårda konkurrensen om framtidens gröna jobb. Där behöver Sverige fortsätta vara ledande. Eller vill vi att jobben ska hamna i andra länder?

Energiministern har själv sagt att vi behöver mellan 55 och 70 terawattimmar till 2030. Enligt regeringens prognos kan ny kärnkraft vara på plats tidigast 2035, oavsett vad man tycker om det kraftslaget. Varifrån ska energin upp till 70 terawattimmar komma till 2030? Du nämnde kraftvärme. Är det det som ska lösa problemet?

Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lakso, för frågorna!

Jag skulle vilja vända mig till Sveriges medborgare. Håller de med om att vi har haft de lägsta priserna? Det har vi haft på papperet, men vad har vi i Sverige haft om man tittar på helheten? Vi har haft väldigt god tillgång till el. Det har varit en hygienfaktor i Sverige. Man har egentligen inte behövt bry sig så mycket om vad det kostar, så för gemene man har det inneburit ett procentuellt enormt påslag mot vad man har varit van vid. Det hoppas jag att vi kan vara överens om, utan att vi blandar in övriga världen i det hela.

Vi vet att Sverige har låga priser, men de har ändå varit otroligt höga. Det är inte ditåt vi ska sträva procentuellt. Vi kristdemokrater strävar inte efter att fortsättningsvis ligga på en nivå där man går på knäna. Det är nämligen inte bara elpriset man har att betala.

I morgon ska till exempel reduktionsplikten debatteras här i kammaren. Varför det? Jo, därför att vi behöver ändra på det som gör att vanliga människor och företag, särskilt småföretagen, inte ens har råd med omställningen. Det är för dyrt att både betala elen och att tanka. Vi behöver hitta en rimlighet i allt detta.

Hur ska vi ta hand om det? Hur ska vi se till att våra företag över huvud taget överlever? Det är den här regeringens ansvar att se till att göra det på bästa sätt. Utan företag skulle vi nämligen inte ha någon välfärd i det här landet.

Vi har ansvar för Sveriges medborgare. Svaret till dem är inte att titta dem i ögonen och säga: "Vi har ändå de lägsta priserna i hela Europa". Här måste vi göra allt vi kan.

Jobben i andra länder får jag återkomma till i min nästa replik.

Anf. 40 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Camilla Brodin, även om du själv noterade att du inte svarade på den mest relevanta frågan.

Min poäng är inte att säga att vi har haft låga energipriser. Det var en jämförelse. Det beror, precis som nämnts tidigare, på vårt beroende av fossila bränslen. Europa har satt sig i ett beroende av fossila bränslen, och det har varit väldigt skadligt. Det ser vi nu. Miljöpartiet har länge drivit på för att fasa ut det och i stället bli mer självförsörjande på förnybar energi.

Jag återgår till frågan. Det är precis som du säger; vi är överens om problembeskrivningen. Företagen och de svenska hushållen efterfrågar billig, miljövänlig el i väldigt stora mängder för att vi ska kunna behålla en konkurrenskraftig industri. Och man behöver den snabbt, till 2030.

Kristdemokraterna stoppar just nu 75 procent av alla vindkraftsprojekt runt om i kommunerna. Sverigedemokraterna stoppar 100 procent.

Jag undrar verkligen varifrån den energin ska komma fram till 2030 men även till 2035. Två kärnkraftsreaktorer kommer ändå bara att täcka 20 procent av behovet, om de nu kommer på plats. Jag vill verkligen ha svar på det från Kristdemokraterna, som faktiskt sitter på energiministerposten och ansvarar för de här frågorna.

Anf. 41 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Det här är en väldigt intressant fråga. Antingen förstår man hur elsystemet fungerar eller så gör man det inte. Vi har tack och lov en energiminister som verkligen förstår det och vad som behövs i elsystemet.

Jag tror att vi måste lägga undan känslorna kring vindkraft, kärnkraft och så vidare, för vi kommer att behöva alla sorter. Ibland kan det vara väldigt bra att ha starka känslor i politiken, men när det gäller ett elsystem måste det ändå vara fysikens lagar som gäller. Vi ska titta på helheten och om vi har motionerat elsystemet tillräckligt väl. Ser vi att det är ganska litet i dagsläget? Ja, det ser vi. Då är det vårt ansvar som politiker. Ska du putta in mer förnybart i det hela måste du ha en baskraft som heter duga. Om vi har mer kärnkraft i systemet kommer vi också att kunna ha mer vindkraft. Men som det ser ut just nu skulle det hela bara kortslutas om vi gör tvärtom.

För att behålla jobben, få tillväxt i Sverige och fortsätta utvecklingen som sker i norra Sverige måste man ha tillgång till el. Där är vi båda överens. Det är inte alltid vi är på den planhalvan, men om några grundläggande saker är vi ändå överens.

Det gäller att tänka igenom när elen behövs som mest och vad man får ut av det hela. Att säga att vindkraften löser alla problem tror jag inte på. Vi måste också titta på andra saker. Kraftvärmens är en sådan sak, vindkraften i vissa delar är en annan. Men då ska den vara där den är välkommen. Vi vill inte rucka på det kommunala vetot, oavsett om det gäller vindkraft, gruvnäring, elledning eller kärnkraft. Du måste alltid ha kommunerna med dig när du utvecklar den typen av energislag.

Jag tror att den här diskussionen kommer att fortsätta en stund framöver, men att vi värnar företagen är det ingen tvekan om.

Anf. 42 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Den här debatten är lite uppochnedvända världen. Vänsterpartiet pratar om näringsliv och småföretag medan Moderaterna drömer sig tillbaka till elprisregleringar och planekonomi. Men faktum är att det behövs väldigt mycket ny elproduktion, och där är vi överens.

Det som inte verkar tydligt för regeringen är att det behöver gå snabbt. Industrin pratar om 70 nya terawattimmar redan till 2030. Jag tycker att Socialdemokraternas 60 terawattimmar är lite i underkant. Centerpartiet pratar om en planeringsram om 100 terawattimmar.

Det handlar i slutändan om minskade utsläpp och ökad konkurrenskraft. Kort sagt: Utan snabb tillförsel av ny elproduktion kommer svenska företag att vara sämre rustade än sina konkurrenter. Det kostar i form av arbetstillfällen, och det kostar för samhället. Utan snabbt ökande elproduktion kommer Sverige att vara en förlorare i den omställning som världen nu går igenom. En klok regering väljer då självklart att möta näringslivets behov. För en regering som säger sig vara borgerlig borde det vara en självklarhet. Men för en utomstående verkar den här regeringens agerande totalt verklighetsfrånvänt.

Det är rimligt att uppdatera en del lagar kring kärnkraften, till exempel ta bort taket för hur många reaktorer som får byggas. Det är rimligt med tanke på teknikutvecklingen. Det är också därför jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Det finns dock ingen som med någon sorts seriositet skulle kunna hävda att kärnkraft kan möta behoven hos industrin till 2030. Westinghouses vd säger att för att bygga det till 2035 skulle investeringsbeslutet helst ha kommit i går. I ett absolut bästascenario ligger man alltså någonstans runt 2035, och jag utesluter inte att det kan byggas lönsam kärnkraft i framtiden. Det säger också scenarier från bland annat Chalmers och Energimyndigheten. Samtidigt skulle det kunna vara så att det inte blir någon kärnkraft under dessa förutsättningar.

Den som på riktigt vill blicka in i framtiden borde ta fram en strategi för fusionskraft, som Centerpartiet föreslår. Men det väljer regeringspartierna och SD att rösta emot.

Våra konkurrentländer firar hela vägen till banken när regeringen driver en retorik och ett beslutsfattande som polariserar och återigen skapar en kraftslagsdebatt. Den hade vi faktiskt lämnat. Den gör det också aktivt svårare att bygga ut elproduktionen, om det inte handlar om just kärnkraft. Klimatministern kallade i sin tidigare politiska roll det här för kärnkraftstourettes. Alla frågor besvaras med att kärnkraft är lösningen.

Enligt World Energy Council, som jag nämnde tidigare, har vi världens bästa energisystem. Frekvensstabiliteten är den bästa på mycket länge. Retoriken som regeringen för skadar Sverige. Det finns mycket vi behöver göra med energisystemet, inte minst vad gäller utbyggnaden, men att uttala sig som man gör kostar i form av minskad konkurrenskraft för näringslivet när människor och företag inte vill ta sig till Sverige.

För den som i stället vill lyfta blicken – och klarar av det – mot vad forskningen och branschen själva säger är det som sagt möjligt att det byggs ny kärnkraft. Men att man skulle vilja masssubventionera just kärnkraften verkar ganska konstigt. I Skåne, som ju har lyfts fram i den här debatten, finns Skånes effektkommission där partier tillsammans har satt sig ned och tittat på vad man kan göra till 2030. Där lyfter man fram havsbaserad vindkraft, landbaserad vindkraft, solkraft, biogasturbiner och kraftvärme. Man gör det utan skygglappar och utan subventioner. Det borde den här regeringen också göra.

Centerpartiet har lagt fram en färdplan om minst 100 terawattimmar, och det finns ganska många vägar att nå dit. Det handlar om effekthöj-

ningar i befintlig kärnkraft och vattenkraft och om hur staten tar ansvar för grundläggande infrastruktur i form av elnät, så att vi slipper utdragna processer som i exempelvis Forsmark. Det handlar om utbyggnad av vindkraft på land såväl som till havs. Den förra regeringen gjorde inte tillräckligt, men det är ingen ursäkt för den här regeringen att sitta på ansökningar och inte göra någonting över huvud taget.

Det handlar också om att förbättra för kraftvärmen, som Camilla Brodin mycket riktigt sa. Det är väldigt synd att regeringen inte kommer med några förslag på området. Det finns många lågt hängande frukter, inte minst skatten på bioolja, exempelvis. Där har vi i befintliga verk ungefär en till två kärnkraftsreaktorer i möjlig effekt.

Det finns gott om planerbar kraft. Planerbarhet är inte ett kraftslag. Det handlar inte enbart om kärnkraft. Energiforsk säger att det kan vara kraftvärme, ökad effekt i vattenkraften och möjligtvis kärnkraft på längre sikt. Det kan också vara vindkraft med tillhörande lag. Det finns ganska många varianter av planerbarhet.

Man kan även titta på användarsidan. Stålindustrin räknar med att använda sig av vätgaslager för att kunna nyttja topparna i elproduktionen där det är lägre priser. Det har också visat sig att den typen av lager ökar lönsamheten med 25–40 procent i besparingar.

När det gäller utbyggnad vill jag ta upp solelen, inte minst i Skåne. På länsstyrelsernas bord ligger ansökningar som motsvarar en 50-procentig ökning av elproduktionen. Varje tillkommande kilowattimme sänker elpriset. Det är klart att det finns timmar då inte solen lyser och vinden inte blåser, men det sänker priset på totalen, och det är räkningen i slutet av månaden som är det relevanta.

Så varför väntar regeringen? Varför ser man inte över reglerna och skapar tydlighet när det kommer till exempelvis markanvändning? Varför inför man inte lokala fastighetsskatter eller ersättningar till närboende, när man nu säger att man värnar om alla fossilfria kraftslag? Det här är ett problem.

Låt inte heller pausen för miljöprövning av vattenkraft rinna iväg utan verkningsfulla åtgärder! Det har fortfarande inte presenterats ett enda förslag under den här pausen – än mindre remitterats något – och pausen tar slut den 1 februari. De som ska lämna in sina ansökningar behöver ha beskeden nu för att kunna ta hänsyn till dem. Det är skadligt för Sverige när man fastnar så mycket i en typ av retorik och ett kraftslag.

Glöm inte heller effektivisering, lagring och flexibilitet! Potentialen för effektivisering är massiv. Att kapa effekttoppar och sänka förbrukningen med såväl bibehållen produktion i industrin som komfort i hemmen är inte ens svårt. Potentialen finns och skulle vara enkel att ta vara på. Om man i stället för att bara pytsa ut mångmiljardbelopp i elstöd hade lagt en liten peng på effektivisering, infört ett grönt avdrag för att effektivisera och göra el- och vattenbesparande åtgärder hade vi fått helt andra möjligheter, och väldigt många människor hade fått en helt annan elräkning.

Allt det här går att göra utan massiva subventioner via kreditgarantier eller garanterade elpriser. Det är sådant som annars riskerar att kosta skattebetalarna mångmiljardbelopp. Centerpartiet utgår – precis som effektkommissionen i Skåne, där alla partier har ingått – från verkliga problem och tittar på de möjliga lösningarna här och nu, utan att fastna i ett spår där en sak ska lösa allt, oavsett problem, kostnad eller tidsram.

Det bästa regeringen kan göra är faktiskt, oavsett om vi har mer kärnkraft eller något annat, att sänka den politiska risken. Den är extremt hög nu, speciellt som regeringen vänder sin politik på en femöring. Det gäller inte minst i morgon när vi ska debattera reduktionsplikten. Den osäkerheten kostar. Den kostar i form av att företag behöver en högre riskränta. Det kostar i slutändan i form av högre elpriser för företag och hushåll, och med det är vi ju tillbaka där vi började.

En klok energipolitik utgår från de behov som finns – det industrin skriker efter. Man behöver mer elkraft fort. Det är dags att regeringen börjar lägga energi på att samla riksdagen till samtal och lägga lika mycket energi på att lösa problemen som man lägger på att prata om ny kärnkraft.

Anf. 43 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Sverige håller äntligen på att få en helt ny riktning för energipolitiken. Därmed har vi nu förutsättningar att bli den första helt klimatneutrala välfärdsnationen. Men då behövs också alla fossilfria energislag – inte bara det förnybara utan även kärnkraften.

Därför är det viktigt med den debatt vi har i dag och det förslag som nu ligger på bordet, som möjliggör för ny kärnkraft i Sverige som ett komplement till det förnybara som vi länge haft ögonen på. Att vi nu, förhoppningsvis, kan fatta beslut som möjliggör för en kraftig utbyggnad av energiproduktionen i Sverige är alldeles utmärkt och faktiskt helt nödvändigt. Energi måste finnas när och där den behövs, dygnets alla timmar, årets alla dagar.

Herr talman! Produktionen, distributionen och användningen av el kommer att behöva öka markant framöver. Elproduktion av olika slag behöver byggas ut i balans samtidigt som elnätet stärks. Jag vet att jag upprepar mig och ofta återkommer till det här i talarstolen, men jag kan inte nog betona nödvändigheten av att alla, privatpersoner såväl som näringslivet, får den el de behöver när de behöver den. Det måste vi i politiken, inte någon abstrakt marknad, skapa förutsättningar för. Vi i politiken sätter spelreglerna för vad som ska gälla även på energiområdet.

När vi nu vet att vi kommer att behöva öka produktionen i och med en ökad elektrifiering av samhället och en ökad användning måste vi också se till att denna energianvändning inte skadar klimatet. Klimatomställningen innebär att vi måste sluta använda olja och kol. I stället behöver det fossilfria byggas ut. Vi vet att biobränslen kan komma att spela en roll, men det är bara sol, vind och kärnkraft som kan vi kan bygga ut tillräckligt mycket för att ersätta de fossila bränslena.

Ska vi sammanfatta det som har sagts här i kammaren och det som ofta återkommer handlar det om att vi behöver kunna springa i både ett ytterspår och ett innerspår. Vi behöver titta på vad vi gör på både lång och kort sikt. På lång sikt handlar det just om att bygga ut kapaciteten och produktionen så att vi kan möta ett fördubblat behov till 2040. Här är kärnkraften och i viss mån den havsbaserade vindkraften avgörande.

Här och nu, som ju oppositionen har återkommit till mycket, har vi också en rad utmaningar som behöver hanteras och som regeringen agerar kraftfullt på. Vi har haft problem med energiförsörjningen främst i södra Sverige, och vi har sett att vi behöver ta till vara alla energislag. Vi behöver bättre ta till vara kraftvärmens potential, vi behöver säkra upp en effektreserv och vi behöver se till att investeringarna i näten fortsätter. Naturligtvis

måste vi också fortsätta med de energieffektiviseringar som vi påbörjade förra vintern och som har varit väldigt framgångsrika. Det behöver göras i hela landet, och det behöver framför allt göras nu inför den kallare årstiden.

På kort sikt behöver vi alltså stärka energisystemet, och på lång sikt behöver vi bygga ut det kraftigt. Det är mot den bakgrunden som dagens förslag om ny kärnkraft är så viktigt. Att möjliggöra för nya reaktorer på andra platser än i dag genom att ta bort förbudet i miljöbalken och dessutom tillåta fler reaktorer i drift samtidigt är helt nödvändigt för att vi framöver ska kunna få ett fungerande elsystem.

Kärnkraften har en särställning. Det är det enda fossilfria energislaget som både kan byggas ut i stor skala och som är planerbart. För att elsystemet ska fungera krävs det en elproduktion som ett komplement till det förnybara som kan möta behovet oavsett väder. Det är därför den här regeringen nu lägger så mycket kraft på att se till att de hinder som finns mot att bygga ny kärnkraft tas bort. Detta är det ytterspår som man jobbar med, samtidigt som vi stärker upp det som behöver göras här och nu i innerspåret.

Svenska elkunder har i decennier kunnat lita på att elen fungerar. Kostnaden har gått att förutse. Den gångna vintern har visat att så inte längre är fallet. Kapaciteten att producera el när den behövs och där den behövs är för liten, och detta gäller speciellt i de södra delarna av landet. Det är ett allvarligt politiskt misslyckande, och det är det som man nu försöker att rätta till.

Herr talman! Att vi nu har ett förslag som syftar till att vi ska kunna använda oss av alla de kraftslag som finns tillgängliga och att bygga ut dessa är ett stort och viktigt steg för att Sverige ska kunna fortsätta att vara både ett industriland och en välfärdsnation. Vi får inte hamna där vi hamnade förra vintern. Människor ska inte behöva gå med en klump i magen över vad elräkningen ska hamna på. Näringslivet ska inte behöva väga in tillgång till el när de fattar beslut om eventuella expansioner.

Elen ska finnas, och den behöver finnas där vi behöver den, när vi behöver den. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande *Ny kärnkraft i Sverige*.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 44 LINUS LAKSO (MP):

Herr talman! Det vi ser nu är något av historiens mest misslyckade energi- och klimatpolitik. I stället för att satsa på verkliga lösningar för den här regeringen en politik som ökar utsläppen av fossila bränslen. Utsläppen kommer alltså att öka med upp till 10 miljoner ton fram till 2030.

Faktum är att det aldrig har varit så viktigt som nu att ha en energipolitik som fungerar. Vi måste kunna leverera billig el här och nu. När jag pratar med företrädare för industrin i hela Sverige, från de stora industrisatsningarna i norr till de omfattande industrisatsningarna i västra Sverige, säger alla samma sak: Vi behöver el till konkurrenskraftiga priser nu, inte om 15 år. Om 15 år har alla industrisatsningar redan flyttat till andra länder, och då är det för sent.

Ett sådant misslyckande skulle dessutom kraftigt försvåra för Sverige att nå våra klimatmål. Vi måste nämligen minska användningen av fossil energi nu. Den behöver fasas ut så fort som möjligt. För varje år som vi använder fossil energi samlas mer och mer växthusgaser i atmosfären och driver på klimatförändringarna.

Herr talman! Både industrin och klimatforskarna är alltså överens. Sverige behöver fokusera på att snabbt, billigt och miljövänligt leverera stora mängder fossilfri el. När man lägger ihop industrins och myndigheternas bedömning av hur elanvändningen kommer att öka till följd av att vi ersätter fossil energi med elektrifiering inom industrin och transportsektorn ser det ut så här: 70 terawattimmar mer behövs till 2030 och ytterligare 70 terawattimmar till 2035. Det är alltså en ökning på totalt 140 terawattimmar till 2035, en dubbling av elanvändningen. Av dessa 140 terawattimmar kommer alltså regeringens planer på två nya reaktorer till 2035 att max täcka 25 terawattimmar, om de ens blir av.

Detta är alltså helt otillräckligt för att klara klimat- och industriomställningen. Det täcker alltså bara 20 procent av behovet. Var ska resten komma ifrån? Det har vi inte fått svar på i dag, men svaret är ju uppenbart. Det är vindkraften och solceller, alltså den förnybara energin, som kan leverera den mängd el som industrin och svenska konsumenter behöver till 2030, till 2035 och även framåt. Misslyckas vi med det här kommer vi inte att ha någon industri kvar i Sverige, och vi kommer inte att klara klimatomställningen.

I dagsläget motarbetar Tidöpartierna i stället över 100 terawattimmar vindkraft runt om i Sveriges kommuner. Regeringen har dessutom ansökningar på över 100 terawattimmar havsbaserad vindkraft på sitt bord som man ännu inte har levererat på. Man har bara börjat lite grann i marginalen. Det finns ansökningar på motsvarande 50 terawattimmar solenergi inlämnade som behöver möjliggöras att komma in i energisystemet.

Totalt är det alltså över 250 terawattimmar förnybar energi som knackar på dörren. Frågan är vad regeringen gör för att främja den förnybara energin. För vad ska annars leverera 70 terawattimmar till 2030 och täcka glappet på 115–140 terawattimmar till 2035? Vad är planen? Det har vi inte fått något svar på i dag.

Det gäller speciellt eftersom man motarbetar den förnybara energin. M:s, KD:s och SD:s smutskastning av vindkraften genom fejkade fotomontage och påståenden om att Sverige kommer att bli en stålskog är skadlig för Sverige. En sammanställning från Chalmers visar att M, KD och SD har blivit ganska extrema de tre senaste åren i att stoppa vindkraft ute i kommunerna. De stoppar nu nästan all förnybar energi som Sverige behöver.

Förutom att förnybar energi är billigare och går snabbare att bygga och mer än väl täcker våra behov finns det goda skäl att inte göra oss beroende av mer kärnkraft genom att bygga ny. Det beror på kärnkraftens många miljöproblem. De kommer i alla faser. De finns vid brytning och anrikning av uran, där giftiga ämnen frigörs med stora hälso- och miljörisker som följd. Men miljöproblemen finns också i slutförvaringsfasen när radioaktivt giftigt avfall ska hanteras i 100 000 år. De finns också under själva driften där risken för allvarliga olyckor alltid finns.

Herr talman! Vi måste komma ihåg det faktum att kärnkraften aldrig kan bli helt säker. Vi har sett hur extremt allvarlig en större kärnkraftsolycka kan vara. Många svenskar minns olyckan i Tjernoby 1986, speciellt vi från norra Sverige där bär, svamp och vilt blev oätligt under lång tid. Man kan fortfarande uppmäta höga halter av cesium-137 i vilt, fisk och svamp. Olyckan i Fukushima 2011 blev en katastrof för Japan, både för närboende som tvingades flytta från hus och hem och för den japanska ekonomin. Olyckan beräknas kosta hisnande 7 000 miljarder kronor att snera.

Vi ska tyvärr inte tro att vi är skyddade från de säkerhetsproblemen i Sverige. Strålsäkerhetsmyndigheten har vid flera tillfällen slagit ned på bristande säkerhetskultur i svenska kärnkraftverk, och 2006 var Forsmark enligt uppgifter nära en härdsmälta. Sannolikheten bedömdes till 12 procent. Det är ungefär samma odds som man har när man spelar rysk roulett.

Hur kan vi garantera säkerheten, med ett pågående krig i vår omgivning, om vi ska ha kärnkraft på en mängd olika platser runt om i Sverige? Förslaget är som sagt inte ens ordentligt utrett.

Herr talman! Sannolikheten att en satsning på ny kärnkraft skulle hålla sig inom utsatt tid eller utsatt budget är väldigt låg. Tittar vi på kärnkraftverk som byggts i övriga Europa ser vi att bilden är ganska nedslående. Jag ska ta några exempel.

I Frankrike byggs Flamanville 3. Planen var en byggtid på fem år och med en budget på 40 miljarder. Resultatet är en byggtid på 16 år eller mer. Den är inte klar än. Den verkliga kostnaden beräknas till 150–200 miljarder, alltså fyra till fem gånger budget.

I Storbritannien byggs Hinkley Point C. Bara byggtiden är minst 16 år. Kostnaden för de två reaktorerna beräknas nu till 430 miljarder med ett elpris på 120 öre eller mer per kilowattimme.

I Finland började bygget av Olkiluoto 3 år 2005 med planerad driftstart 2009. Driftstarten blev i stället 2023, 14 år försenad. Byggtiden var 18 år. Planerad budget var 37 miljarder, men slutnotan uppskattas till 125 miljarder.

Det här är tyvärr inte några undantag. Sammanställda data visar tvärtom att just kärnkraftsprojekt notoriskt dras med förseningar och fördyringar. I alla kategorier bland alla typer av projekt är de bland dem som presterar absolut sämst. Projekt inom vindkraft och solkraft går tvärtom ofta snabbare än planerat och till en lägre kostnad än i planerad budget.

Herr talman! Vad kan slutnotan för ny kärnkraft tänkas landa på för svenska hushåll? Regeringspartierna har länge känt till att ny kärnkraft kräver massiva subventioner. Men först nyligen tycks man ha insett att de tidigare aviserade 400 miljarderna i kreditgarantier inte på långa vägar kommer att räcka.

Verkligheten kom och spökade igen, så att säga. Häromveckan gick regeringen ut med att man nu är beredd att ta ännu mer av skattebetalarnas eller elkonsumenternas pengar för att satsa på ny kärnkraft. Desperationen lyser igenom.

Jämför man systemkostnaderna för ett system för förnybart kontra ett med kärnkraft, som till exempel Chalmers tekniska högskola har gjort, ser man att subventionsbehovet för en ny kärnkraftsreaktor uppgår till ungefär 200 miljarder per reaktor. För tio reaktorer med 60 års drift blir det 2 000

miljarder kronor. Det är inklusive systemkostnaderna som behövs i ett förnybart energisystem för att balansera det.

Om vi slår ut det per hushåll i Sverige rör det sig om en kostnadschock för svenska hushåll. Det är en kostnad på 6 000 kronor per hushåll och år för en merkostnad med tio reaktorer helt i onödan jämfört med ett system med förnybar energi. Då har vi inte ens nämnt att varje svensk riskerar att få en kostnad på 40 000 kronor i kreditgarantier. Därtill får vi lägga subventionerna för att man inte betalar sina egna försäkringskostnader eller försäkringen för slutförvaret.

Herr talman! Den fråga vi behöver ställa oss är egentligen enkel. Vill vi ha ett energisystem som är miljövänligt, billigt och säkert, eller ett som är farligt, dyrt och ohållbart? För de flesta länder runt om i världen är valet enkelt.

Vid en utblick i Europa och i övriga världen ser man att ungefär 90 procent av alla investeringar satsas på det förnybara. Det gör man av den enkla anledningen att det är billigt, miljövänligt, säkert och långsiktigt hållbart.

Förutom Chalmers rapport visar även den internationella energibyran IEA i sina analyser att ett system med förnybara energikällor kompletterat med olika typer av energilagring och flexibilitet är billigare och naturligtvis också miljövänligare och säkrare.

Eurelectric samlar energibranschen i hela Europa med 3 500 energibolag bakom sig. I deras prognoser för 2050 är det utbyggnaden av förnybart som dominerar totalt medan kärnkraftens andel minskar. När FN:s klimatpanel IPCC pekar ut vilka tekniker som kan lösa klimatkrisen är det sol och vind som dominerar totalt.

Herr talman! Miljöpartiet anser att det är den förnybara energin som vi ska satsa på. Jag yrkar därför bifall till reservation 3, och vi står även bakom reservation 1.

Anf. 45 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket för anförandet, ledamoten!

Det var otroligt många halvsanningar och lite propaganda insmuget med en väl vald märklig rapport som knappt har ifrågasatts. Det var mycket att ta in här och bemöta. Jag ska ändå försöka att klargöra några saker.

Jag tyckte att jag hörde ledamoten nämna att elen blir otroligt billig med vindkraft och att vi har så billig el i Sverige, men den har inte varit billig. Vi har hushåll och företag som fullständigt har gått på knäna de senaste åren. Och vad beror det på? Jo, på miljöpartistiskt förd politik under flera mandatperioder. Det var ett otroligt märkligt påstående – att lägga något slags skuld på en regering som har suttit i ett år.

Vi ser resultatet av den miljöpartistiska politiken också i Tyskland, där man har stängt ned kärnkraftsreaktorer och där man nu kickar igång kolkraften igen för att man inte klarar av att leverera effekt i systemet om man inte har tillräcklig överföringskapacitet. Och redan innan det hade man satt sig fullständigt i knät på Ryssland när det handlar om att övergå till naturgas.

Hela situationen har ställt till det fullständigt i systemet, och de priser som har följt av situationen i Tyskland har smittat av sig på de svenska priserna.

Det pratas så mycket om att vi ska ha 100 procent förnybart. Det är, vad jag förstår, Miljöpartiets stora fråga, och snabbt ska det gå dessutom.

Men återigen: Hur ska det gå till med den storskaliga vätgasen och de dyra balans- och systemtjänster som måste tillkomma och som i mångt och mycket är skrivbordsprodukter? Hur ska det gå till här och nu?

Anf. 46 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Jessica Stegrud!

Till att böja med blir det lite bakvänt här. Det är ju Miljöpartiet som länge har varnat just för att vara beroende av fossil energi från skurkstater, och där inkluderar jag Ryssland, speciellt efter invasionen av Ukraina. Att vara beroende av fossil energi som vi inte har kontroll över är precis vad vi ser konsekvenserna av, och det har vi försökt motarbeta. Vi har försökt få till en omställning i 40 år.

Det har gått för långsamt både för klimatets skull och för vår energisäkerhet. Där kan jag bara beklaga att vi inte har kommit längre och att vi sitter fast i ett beroende. Men nu har Europa och Sverige insett att vi måste göra något åt det här, och vi har gjort stora insatser för att satsa mer på förnybar energi som är producerad inom Europa. Men här verkar Sverige hamna efter.

Herr talman! Jag fick inga svar tidigare från regeringspartierna och regeringsunderlaget om vad som ska leverera den el som vi behöver fram till 2030, så det vill jag ha svar på från Jessica Stegrud.

Anf. 47 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Det svenska energisystemet har varit i stort sett fossilfritt i årtionden. Vi gjorde väldigt tidigt vår hemläxa, så jag förstår över huvud taget inte frågeställningen i svensk energipolitik. Vi hade världens bästa energisystem. Vi var verkligen riggade för att kunna leverera ännu mer planerbar kraft i framtiden, för den stora elektrifieringens skull, bland annat. Det är obegripligt hur ni nu vill svänga den politiken, ledamoten.

När det gäller klimatet och IPCC:s rekommendationer rekommenderar de också kärnkraft. Kärnkraft har en tredjedel så stort koldioxidavtryck som vindkraft, så om koldioxidutsläppen är en stor fråga är det faktiskt kärnkraften man borde satsa på, inte vindkraften. Argumentet är otroligt märkligt, tycker jag.

Sedan pratas det mycket om miljön och miljöavtryck. Återigen: Man kan titta på hela kedjan när det gäller till exempel vindkraften, de miljöskadliga ämnen som måste brytas någonstans och de förhållanden under vilka de bryts i dag, under vad som i stort sett är ett materialmonopol som framför allt Kina har i dag. Det är också en stor säkerhetsrisk.

När det gäller att vindkraften skulle vara grön, snabb och billig visar ju kalkyl på kalkyl och utredning på utredning att så inte är fallet. Jag har nämnt Markbygden som ett exempel när det gäller lönsamhet, men det finns myriader av liknande projekt som visar att vindkraft inte är särskilt lönsamt. I slutändan slår naturligtvis detta mot elkunderna. Staten får gå in och subventionera dåligt skötta anläggningar, och sedan står vi där utan kraft i slutändan.

Miljöpartistisk politik har visat sig vara väldigt dålig i Tyskland, och jag vill inte ha den i Sverige.

Anf. 48 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Då får jag göra ledamoten besviken, för vi har redan miljöpartistisk energipolitik i Sverige som levererar 30 terawattimmar överskott. Det är en extremt bra utgångspunkt inför den stora elektrifiering vi står inför.

När det gäller vindkraften: Varför står det investerare på kö för att investera i ny vindkraft om den är olönsam? Man vill investera, men det stoppas runt om i Sveriges kommuner, inte minst av Sverigedemokraterna.

Markbygden är ett speciellt exempel beroende på det kontrakt de hade, och man kan inte dra slutsatsen att det gäller vindkraften generellt. Tvärtom byggs den ut som aldrig förr – 8 terawattimmar per år. Det är alltså i princip en kärnkraftsreaktor varje år från vindkraften. Det är ett extremt viktigt bidrag till att få ihop 70 terawattimmar till 2030. Och jag fick inget svar på frågan: Vilken energi vill Sverigedemokraterna ha som ska lösa vårt behov fram till 2030?

Det är lite lustigt att man, samtidigt som man menar att vi har haft ett fossilfritt elsystem sedan 70-talet, sätter upp det som mål till 2040. Jag förstår inte riktigt hur denna ekvation går ihop. Då är det väl ändå ett helt värdelöst mål? Målet borde väl i så fall vara ett fossilfritt energisystem, för det är inom industrin och transportsektorn som den fossila industri finns som vi behöver fasa ut, om vi nu över huvud taget är överens om det.

Anf. 49 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Jag är uppvuxen och boende i Oskarshamn. Jag känner mig lyckligt lottad och älskar denna bygd. Som oskarshamnare har jag följt och varit engagerad i frågor som rör kärnkraft sedan tonåren. Vi är många i vår bygd som har lagt mycket tid på detta, genom skolor, arbetsplatser, boendemiljöer, föreningar och andra forum.

Jag är uppvuxen med en ensamstående mamma som under hela min uppväxt jobbade ute på Simpevarp, på OKG. Hon tog bussen kvart i sju från staden, varje morgon. Jag har själv jobbat på SKB, Svensk Kärnbränslehantering. Under ett par somrar var jag guide i den tunnel där forskning om slutförvaring bedrivs: Äspölaboratoriet. Och som förtroendevald i Oskarshamn har jag återkommande kontakt med OKG och SKB.

Kärntekniska anläggningar för oss oskarshamnare är inget teoretiskt långt-borta-begrepp, utan det är här och nu i vår vardag. För oss i Oskarshamn handlar det såväl om produktion av kärnkraftsel som om avfallshantering, transporter genom och till vår kommun och naturligtvis forskning, på Äspö och i Kapsellaboratoriet.

Vi har tagit vårt ansvar för svensk kärnkraft på stort allvar och är stolta över det, över vad vi har gjort och varit med och skapat för vårt land Sverige och över det som vi är beredda att fortsätta göra för Sveriges bästa.

Herr talman! Sverige behöver mer planerbar, fossilfri el. Det är avgörande för svensk industri och välfärd och för klimatomställningen. Det krävs en rejäl kapacitetsutbyggnad i elförsörjningskedjans alla led och i alla fossilfria energislag, inklusive svensk kärnkraft.

Svensk kärnkraft har varit framgångsrik av flera skäl. En avgörande orsak – det är den som gör att jag har begärt ordet här i dag – är den demokratiska förankring och det starka medborgerliga stöd som har funnits för kärnkraften där den har etablerats.

I omvärlden ser vi vad det har inneburit för kärnkraften när denna typ av stöd och förankring inte har funnits. Det har handlat om omfattande protester och stora störningar för elförsörjning och annan kritisk infrastruktur. Det har också inneburit att det inte har funnits planerbara förutsättningar för industrin. Det har såklart också inneburit stora risker för människor och natur.

Utan en gedigen och omfattande lokal förankring skadas säkerhetsarbetet avsevärt. De risker som finns med all kärnteknik kommer därmed inte att kunna beaktas på det som är erforderligt för en långsiktigt hållbar elförsörjning och med respekt för människor och natur.

Herr talman! Den lokala förankringen är alltså nödvändig för en fungerande kärnkraftsindustri och för en nationell elförsörjning. Det har historiskt fungerat bra i Sverige. Varken stat eller industri har kört över lokalsamhällen om kärnteknik. Det har varit ett vinnande koncept för vårt land. En viktig del för lokalsamhällen när det gäller att kunna hävda sig har varit det så kallade kommunala vetot. Det är viktigt för kommuner och lokalsamhällen. Men det är utifrån Sveriges erfarenheter lika viktigt för att få säkerhetsarbetet och den nationella elförsörjningen att fungera i alla led.

Herr talman! Sveriges Kommuner och Regioner och dess dåvarande moderata ordförande, Peter Danielsson, uttryckte i våras: ”En kommuns tillstyrkande genom beslut i kommunfullmäktige krävs i dag för att regeringen ska få tillåta anläggningar för kärnteknisk verksamhet, inklusive kärnkraftsreaktorer. En sådan tillstyrkan är att betrakta som ett kommunalt veto och är enligt SKR en grundläggande förutsättning för att en anläggning för kärnteknisk verksamhet/kärnkraftsreaktor ska kunna etableras i kommunen.”

Detta är alltså ord från Sveriges Kommuner och Regioner. De måste få höras tydligt i denna fråga här i vår kammare. Och jag instämmer i SKR:s ord.

Herr talman! Att värna det kommunala självstyret och det kommunala vetot handlar inte om att vara vare sig för eller emot kärnkraft. Det handlar om att vara för demokrati och folklig förankring och för säkerheten.

Jag vill erinra alla mina kollegor här i kammaren om det som utspelade sig förra mandatperioden kring det svenska högaktiva kärnavfallet när dåvarande miljöministern Per Bolund inte ville fatta beslut om slutförvaret utan endast fortsätta att expandera Sveriges mellanlagring i vår kommun Oskarshamn. Då var existensen av det kommunala vetot det som hjälpte oss.

Herr talman! Jag nämner detta för att understryka att försvaret av självstyret och vetot inte ska smetas på vare sig mig eller någon annan oskarshamnare, som att det handlar om att vi är emot kärnkraft. Det är tvärtom. Som jag har försökt beskriva tidigare här i mitt anförande är en omfattande lokal förankring helt nödvändig för att kärnkraften ska kunna vara säker och således även framgångsrik.

Därför väckte regeringens ord i sommarens lagrådsremiss *Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg* tyvärr frågor och oro. Vad menade regeringen egentligen med det man då skrev om det kommunala vetot? Varför öppnade man för att återkomma till ”frågor om det kommunala vetot”?

Formuleringarna från lagrådsremissen fanns, trots SKR:s tydliga besked, kvar i regeringens proposition som lämnades till oss i riksdagen.

Därför lämnade jag in en motion om detta under allmänna motionstiden som behandlas i detta ärende. Och därför har vi lyft fram denna fråga i flera olika sammanhang.

Jag välkomnar att regeringen nu lyssnar på oss och i kommittédirektiv 2023:155 nyligen meddelat att det kommunala självstyret inte ska påverkas. Ergo: Det kommunala vetot ska inte förändras.

Herr talman! Jag yrkar inte bifall till min motion, eftersom jag i nuläget ser frågan som överspelad. Här råder det nu enighet kring betydelsen av det kommunala vetot. Det ska enligt regeringens besked i direktiv 2023:155 inte förändras.

Herr talman! Med detta sagt om betydelsen av och enigheten om det kommunala vetot vill jag nu rikta min uppmärksamhet mot två andra punkter som vi i Oskarshamn har lång erfarenhet av. Det handlar om betydelsen av för det första långsiktighet och för det andra noggrannhet.

För det första när det gäller långsiktighet: Detta handlar om frågor som spänner över mycket lång tid. Byggandet av reaktorer och reaktorernas livslängd handlar om uppemot 80 år. Ingen svensk regering kommer att sitta så länge i sträck. Det kommer att ske regeringsskiften. Därför behövs långsiktiga överenskommelser som håller över tid.

Energiöverenskommelsen, med alla sina fel och brister, gav ändå planerbara förutsättningar för industrin. Krypskyttet i politiken om kärnkraft tog en paus. Det var nödvändigt för svensk kärnkraft. Jag vill uppmana regeringen att inse att svensk kärnkraft och svensk industri fortsatt behöver långsiktighet och planerbara förutsättningar. Bjud in till partigemensamma samtal om detta så att besluten om svensk kärnkraft kan vara förankrade hos fler och hålla över tid.

Nu har jag bara belyst det korta, cirka 80-åriga perspektivet. Avfallet behöver förvaras skyddat i upp till 100 000 år. Det kräver naturligtvis också gemensamma och långsiktiga överenskommelser för att få slutförvaret på plats.

Herr talman! För det andra när det gäller betydelsen av noggrannhet: Kärnteknik är potent. Det kan inte nog understrykas. Det handlar om en oerhört kraftfull teknik. Fel hanterad kan den få allvarliga och dödliga konsekvenser för hela samhällen och länder. Det kräver noggrannhet. Slarv och gissningar, genvägar, snabba ryck, brist på insyn och brist på kontroll hör inte hemma i kärntekniska sammanhang. Det gör inte heller populism och whataboutism.

Hur goda intentionerna än är så är riskerna för stora. Hur snabbt man än vill att någonting ska ske behöver noggrannhet vara ledordet. Saker måste få ha sin gång och kontrolleras enligt ordinarie rutiner. Olika experter behöver inkluderas i övervägandena.

Det är för kärnkraftens eget bästa som vi som ser kärnkraftens potential måste orka och våga stå upp för rigida, noggranna kontrollfunktioner, just för att kärnkraften ska kunna få visa sig från sin bästa och mest lysande sida.

Herr talman! Avslutningsvis: I Oskarshamns kommun har vi i politiken en lång tradition av att försöka nå samsyn och enighet i kärntekniska frågor. Det har gynnat säkerhetsarbetet, den lokala förankringen och därmed

kärnkraften som teknik och industri. Vi har delat ansvaret med varandra. Vi har burit bördan ihop och delat på dess frukter.

Jag vill verkligen uppmana alla i kammaren, alla Sveriges riksdagsledamöter, att följa detta exempel. Det blir bättre och säkrare när vi gör det ihop med utgångspunkt i den vidunderliga vetenskap som kärntekniken erbjuder mänskligheten.

Anf. 50 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Det är befriande med en sådan tydlighet och en sådan positiv inställning till kärnkraften från socialdemokratiskt håll.

Jag instämmer också i det som ledamoten säger om att där vi har haft kärnkraft har den lokala stoltheten varit väldigt stor. Det har varit en viktig arbetsplats där man känner att man har bidragit till Sveriges energiförsörjning.

I Skåne har vi och har haft Barsebäck. Precis den stolthet som du beskriver upplever jag att många av dem som har arbetat på Barsebäck känner när det gäller kopplingen till Lunds universitet, till forskningen, till att bidra till energisystemet och så vidare. Precis dessa känslor har jag fått ta del av från många som har varit verksamma vid Barsebäck.

Därför undrar jag varför ledamoten och Socialdemokraterna inte vill att Kävlingsborna framöver ska kunna känna samma stolthet som oskarshamnarna gör över sin kärnkraft. Varför vill Socialdemokraterna inte att Skåne ska ha kärnkraft framöver?

Anf. 51 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Louise Eklund för repliken.

Det är fint att kunna mötas över partigränserna kring dessa frågor. Jag uppskattar det. Jag skulle verkligen önska att vi kunde göra det på ett sätt som kan leda framåt, och jag tror inte att kammaren är det bästa stället. Jag ska återkomma med ett svar på frågan, men jag vill uppmana ledamoten och Liberalerna att ta initiativ till just denna typ av diskussioner över partigränserna. Socialdemokraterna i näringsutskottet, och vi som partigrupp, är redo. Vi är redo att sitta ned och genomföra seriösa blocköverskridande samtal om dessa saker.

Du sitter ju i utskottet och har naturligtvis läst våra reservationer och vårt särskilda yttrande, som kollegorna i näringsutskottet har svarat på. Du har tagit repliker på dem. En bärande del i detta är att regeringen själv påpekar att det lagförslag som läggs fram här inte är tillräckligt för att något ska kunna komma på plats. Låt oss alltså i stället kroka arm för att se hur vi gemensamt kan lösa detta!

Anf. 52 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Absolut, och ett sätt att lösa detta är genom det förslag som har lagts fram. Ska södra Sverige, och speciellt Skåne, kunna lösa den effektproblematik och den problematik med elförsörjningen som har funnits kommer kärnkraften att behöva spela en roll. Därför är det märkligt att man från socialdemokratiskt håll så kategoriskt säger nej till ny kärnkraft.

I Skåne finns det en anläggning och ett elnät, och som du säger har vi den lokala förankring som jag håller med om är så viktig för att man ska kunna ha den här typen av energiproduktion. Där har man väntat på den

typen av besked som dagens debatt och förslaget syftar till, det vill säga att man ska kunna bygga kärnkraft på fler ställen. Jag ser alltså fram emot att fortsätta dialogen, men min fråga kvarstår.

Prot. 2023/24:37
28 november

Ny kärnkraft i Sverige

Anf. 53 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag har suttit här och lyssnat på utskottets ärendedebatt och noterat att det har handlat både om ny kärnkraft i södra Sverige – jag bor själv i samma elområde – och om priserna. Båda begreppen har funnits.

Jag har suttit här och stilla funderat, för det var ju vår regering som initierade förslaget att ändra – eller åtminstone se över en ändring av – elprisområdena. Det skulle kunna vara ett första steg för att få ordning och en bättre prisbild, och det är någonting jag hoppas att nuvarande regering ser över. Det ger inte ett svar på frågan om att bygga nya kärnkraftverk på andra ställen än de befintliga i södra Sverige, men jag hoppas ändå att vi ska kunna ta steg framåt tillsammans.

Jag kommer från ett annat utskott – jag satt tidigare i konstitutionsutskottet i flera år – och om jag får drista mig till att ge ett råd till alla i denna kammare är det att kanske inspireras lite av hur KU hanterar frågor och hur man samtalar med varandra där. Det går verkligen att nå enighet om vi samtalar med varandra på ett annat sätt och försöker lyssna till varandra. Det är väldigt mycket här som bara känns som ett politiskt spel; det känns som att vi är rätt överens över flera av partigränserna men som att en del kanske faktiskt inte *vill* bjuda in Socialdemokraterna, trots att vi har gett tydliga besked kring dessa frågor.

Jag hoppas alltså att ni tar Mattias utsträckta hand, Louise Eklund, och bjuder in oss socialdemokrater till partiöverskridande samtal för att komma framåt i dessa frågor. Hur gärna ni än vill det kommer nämligen er regering, så länge Sverige är en demokrati, inte att sitta i 80 år. Vi kommer att behöva långsiktiga överenskommelser kring dessa frågor som industrin kan luta sig mot och lita på.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag får påminna båda ledamöterna om att vi inte tilltalar varandra med ”du” här i kammaren utan använder antingen ”ledamoten” eller för- och efternamn.)

Anf. 54 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att pressa mig in i debatten, för det som har debatterats i dag och som riksdagen snart har att ta ställning till i denna kammare är den första kärnkraftspropositionen på decennier. Det är ett första steg av många från den nya regeringen för att säkerställa rätt förutsättningar för nya kärnkraftsinvesteringar i Sverige.

Någon kanske ställer sig frågan, herr talman, om det inte är marknaden som har styrt. Är det inte marknaden som har genererat en energimarknad där investeringar i kärnkraft har uteblivit? Om så vore fallet hade vi haft en annan politisk dimension att ta ställning till, men i stället behövde den nyvalda regeringen initiera sitt arbete med just det som har debatterats i dag – alltså hinder i svensk lag som vi har behövt riva upp och som kommer att vara borta den 1 januari nästa år.

I nuläget är det som så att man, alldeles oavsett hur gärna man vill eller vilket behov som finns, inte får investera i och etablera en ny kärnkraftsreaktor på något ställe i Sverige förutom de tre där vi i dag har reaktorer i drift. Det är dessutom som så att en befintlig aktör som äger och driftar kärnkraft på någon av dessa tre sajter inte får bygga fler än att det totalt finns tio reaktorer i drift.

Det är inte marknaden som har satt upp dessa spelregler, utan det är politiken som har valt att begränsa förutsättningarna för kärnkraft genom denna typ av lagtext – som vi från regeringsunderlaget nu säkerställer är borta från den 1 januari nästa år.

Detta är det första steget. Det kommer, och har redan presenterats, ytterligare. En utredning har tillsatts av regeringsunderlaget för att titta dels på hur man gemensamt löser kärnavfallsfrågan, dels på tillståndsprocesserna så att kärnkraften kan få snabbspår.

Vi måste även titta på den höga ansökningsavgift som nu finns. Den innebär i praktiken att Vattenfall skulle behöva betala en ansökningsavgift på över 100 miljoner för varje reaktor om företaget exempelvis hade velat etablera sex SMR:er i Ringhals. Trots att reaktorerna är identiska, kommer från samma leverantör och ska placeras på samma plats hade kostnaden uppgått till över 100 miljoner styck. Den avgiften ska naturligtvis sänkas kraftigt.

Allt detta är en del i att riva bort befintliga hinder för att skapa incitament, och mer därtill har presenterats från regeringen för att säkerställa en energimarknad där vi faktiskt premierar de kraftslag som gagnar vårt system snarare än de kraftslag som tär på och belastar vårt system.

När detta är på plats är jag övertygad om att de intresseanmälningar vi ser runt om i Sverige – i Norrköping, Uddevalla, Svalöv, Studsvik och så vidare – kommer att generera en kärnkraftskapplöpning runt om i Sverige. Jag hoppas att min valkrets Skaraborg kommer att vara med i tävlingen om att få någon av de första nya reaktorerna placerade där, exempelvis i Skövde eller i Mariestad.

I debatten har oppositionen haft ett stort fokus på att man vill se en överenskommelse – som om man precis insett hur trevligt det vore om vi tyckte lika i den här frågan. Den cyniske, herr talman, kanske skulle uppleva detta som ett försök från oppositionen att bakbinda regeringsunderlaget och kraftigt begränsa reformutrymmet för att kunna vinna nästa val snarare än ett försök att generera det som vore bäst för vårt elsystem och vår energimarknad.

I detta anförande instämde Eric Palmqvist (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 november.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 9 Valfärdsteknik inom äldreomsorgen

*Valfärdsteknik inom
äldreomsorgen*

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU3
Valfärdsteknik inom äldreomsorgen (prop. 2022/23:131)
föredrogs.

Anf. 55 MONA OLIN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag SoU3 om valfärdsteknik inom äldre-
vården. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkan-
det.

Att Sveriges äldre får en trygg och värdig ålderdom är för oss i Sveri-
gedemokraterna en av de högst prioriterade frågorna. Äldre ska ha möjlig-
het att leva ett rikt liv präglad av oberoende och självständighet, under
trygga förhållanden och med respekt för självbestämmande och integritet.
De ska känna delaktighet och gemenskap och bemötas med respekt.

Alla ska känna sig trygga i Sverige. De allra flesta vill vara självstän-
diga och kunna bo kvar i sitt eget hem så länge som det är möjligt. Nya
möjligheter, som är till fördel för alla, har erbjudits oss genom välfärds-
tekniken. En ökad användning av valfärdsteknik i omsorgen kan enligt re-
geringen bidra till flexibilitet i insatsernas utformning och genomförande
med bibehållen eller ökad kvalitet.

Med hjälp av tekniken kan en tillsynsinsats utföras på bestämda tider
utan att störa omsorgstagaren, som kanske sover, samtidigt som persona-
len kan avsluta andra omvårdnadsinsatser i lugn och ro. Den tekniska lös-
ningen kan också, till skillnad från personal, ständigt finnas på plats hos
den enskilde för att snabbt larva vid behov.

Sammantaget kan tekniken öka den enskildes självbestämmande och
öka den upplevda tryggheten. Man mår bättre om man är trygg. Kraven på
omsorg säkerställs utan att någon inkräktar på integriteten eller friheten.

Fru talman! Det är viktigt att personalen har rätt kompetens för att
kunna ge en god vård och omsorg till äldre personer. Valfärdstekniken är
tänkt att gynna både omsorgspersonal och äldre personer genom att nya
tekniska lösningar kan tillgodose de äldre personernas behov på andra sätt
samtidigt som mer tid kan frigöras, exempelvis till dagliga aktiviteter och
en meningsfull tillvaro.

Enligt regeringen ger tekniken minskad stress och ökade möjligheter
för personalen att fokusera på personer med större omsorgsbehov. An-
vändningen av valfärdsteknik innebär också att personalen avlastas från
rutinmässiga arbetsuppgifter, och på så sätt kan äldreomsorgen effektivi-
seras.

Fru talman! Jag är glad att socialutskottet i sitt betänkande ställer sig
bakom regeringens förslag om förändringar i socialtjänstlagen, lagen om
behandling av personuppgifter inom socialtjänstlagen och lagen om sam-
manhållen vård- och omsorgsdokumentation. Förslagen har tagits fram för
att åstadkomma – och kommer också att innebära – förbättrad vård och
ökad självständighet för äldre personer samt förbättrad arbetsmiljö för

landets hälso- och sjukvårdspersonal, som i sin tur kan tillgodose de äldre personernas behov på andra områden, till exempel genom dagliga aktiviteter och utomhusvistelse.

(Applåder)

Anf. 56 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Vi debatterar som sagt att införande av välfärdsteknik ska möjliggöras på ett tydligare sätt genom att lagen förändras.

För dem som lyssnar på debatten bör vi kanske definiera vad vi menar med välfärdsteknik. Välfärdsteknik är digital teknik som framför allt syftar till att behålla eller öka tryggheten, aktiviteten, delaktigheten och självständigheten för personer som har behov av stöd och hjälp på grund av någon form av funktionsnedsättning.

Många av oss känner säkert till den vanligaste tekniken som används i dag, nämligen så kallade trygghetslarm. Man sätter på sig ett armbandsur och har en klocka som man trycker på när man behöver hjälp, till exempel om man har ramlat. Den näst vanligaste är olika passiva larm som känner av om man går in eller ut genom dörren eller ramlar ur sängen. Den tredje vanligaste tekniken i Sverige i dag är digital natttillsyn med en nattkamera som gör att det eventuellt går att undvika besök på natten när personen sover.

Detta är bra och viktigt. Jag anser dock att utgångspunkten för att använda tekniken alltid ska vara människors behov och nytta av tekniken samt rätten till integritet och värdighet. Dessa värdeord ska alltid vara med i beslutet.

Fru talman! Betänkandet handlar alltså om regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen, som tydliggör möjligheten att använda digital teknik när insatser ges i form av hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre. Det föreslås också vissa dataskyddsåtgärder samt att en den enskilde eller en anhörig ska samtycka till att personuppgifter används.

Även om det i dag inte är juridiskt felaktigt att använda digital teknik känner sig många kommuner inte riktigt trygga i att det är riktigt och rätt. På så sätt är förslagen i denna proposition väldigt bra för att reda ut de juridiska oklarheterna för framför allt våra kommuner.

Vi socialdemokrater anser att regeringens förslag är bra och nödvändiga, men vi tycker att de är otillräckliga. I vår motion, fru talman, lyfter vi fram att behovet av digitala insatser behöver förtydligas mer. Vi anser att det fortfarande finns många målkonflikter inom kommunerna.

Hur kan välfärdsteknik bidra till äldre personers möjligheter att vara självständiga, till att underlätta kommunikationen mellan boende och anhöriga samt till att öka äldres trygghet och delaktighet? Detta är viktiga frågor som borde få större utrymme. Själva syftet med att nyttja tekniken är att öka äldres trygghet och delaktighet, som jag nämnde tidigare.

Fru talman! Regeringen har i sin proposition valt att begränsa lagstiftningen för digitala insatser, vilket vi ställer oss frågande till. Man har valt att begränsa det hela till hemtjänst och äldreboenden. Hela LSS-området med daglig verksamhet finns kvar, liksom övrig socialtjänstlagstiftning.

Vi har haft en hel del synpunkter på detta. Nu noterar vi dock att regeringen har tagit initiativ till en utredning som ska se över regleringen för användning av välfärdsteknik på ett bredare sätt inom gällande lagstiftning. Vi är glada för att regeringen har lyssnat på kritiken, och vi ser fram emot kompletta förslag.

Något annat som jag reagerar lite på, fru talman, är att man inte har valt att författningsreglera insatser för personer som har nedsatt beslutsförmåga. Flera tunga remissinstanser, som Ivo och SKR, har ansett att det är angeläget att man lagstiftar även på detta område. Här föreslår vi ett tillkännagivande om att regeringen bör göra ett omtag och utreda frågan om insatser för personer med nedsatt förmåga. Vi noterar dock att regeringen även här har lyssnat på kritiken och ska utreda frågan. Vi kommer naturligtvis att följa ärendet när det blir skarpa förändringar.

Fru talman! Vi är alla överens om att välfärdsteknik bör användas mer inom vård och omsorg. Precis som regeringen anför i sin proposition står äldreomsorgen inför stora utmaningar, och vår demografiska utveckling visar att vi uppnår allt högre ålder. Det finns siffror på att antalet människor över 80 år kommer att öka med 50 procent framöver, och vi vet att behovet av stöd och service från samhället ökar vid hög ålder. Det finns även stora brister inom kompetensförsörjningen.

Regeringen sätter sin tilltro till att ökad användning av digital teknik kommer att möta en del av utmaningarna. För oss socialdemokrater är dock mer pengar till välfärden fortfarande viktigt för att få högre personalbemanning och mer kompetens. Mindre stressad och mer välutbildad personal leder till bättre användning av ny teknik.

Avslutningsvis är vi socialdemokrater tydliga med vår framtida prioritering: Det ska satsas på välfärden. Vi anser att Sverige blir allt fattigare med den nuvarande regeringen med stöd av Sverigedemokraterna.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 57 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! Nu debatterar vi socialutskottets betänkande 3 gällande välfärdsteknik inom äldreomsorgen, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Propositionen innehåller ett tydligt lagstöd för användning av digital teknik inom hemtjänsten och särskilda boenden. Den innehåller också förstärkt integritetsskydd inom socialtjänsten och en rättelse av en hänvisning i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Fru talman! Detta förslag från regeringen innebär ett förtydligande av möjligheten att använda digital teknik när insatser ges i form av hemtjänst eller till dem som bor på särskilt boende för äldre. Insatser i form av välfärdsteknik ska vara av god kvalitet för den äldre. Regeringen föreslår också vissa bestämmelser om dataskyddsåtgärder vid användning av digital teknik med funktioner som innebär exempelvis monitorering eller sensorering samt att den som har beviljats en insats som genomförs med digital teknik ska samtycka till behandlingen av personuppgifter. Regeringen föreslår även bestämmelser om villkor för behörighetstilldelning och åtkomstkontroll. Slutligen föreslås en rättelse av en felaktig hänvisning i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Fru talman! Välståndsteknik är här för att stanna. Vi får allt fler äldre i Sverige samtidigt som färre väljer att arbeta inom vård och omsorg. Om fler använder välståndsteknik kan det bidra till flexibilitet i insatsernas utformning och genomförande och även till ökad livskvalitet. Välståndstekniken ska inte användas för att det eventuellt finns brist på kompetens, utan den ska gynna den äldre och till viss del också personalen. Välståndsteknikens tekniska lösningar kan tillgodose den äldre personens behov och samtidigt ge mer tid för personalen. Det ger minskad stress för personalen och en ökad kvalitet för den äldre.

Fru talman! Välståndsteknik i äldreomsorgen är en viktig och aktuell fråga att diskutera. Det handlar om att använda teknik för att förbättra äldres livskvalitet, självständighet och trygghet. Det finns många olika typer av välståndsteknik, till exempel sensorer, övervakningssystem, kommunikationsverktyg och medicinrobotar. En av fördelarna med välståndsteknik är att den kan bidra till att äldre personer kan bo kvar hemma längre, som många vill, i stället för att flytta till ett äldreboende. Tekniken kan vara till hjälp för att övervaka hälsotillstånd, hantera medicinering och ge snabb åtkomst till hjälp och stöd vid behov. Den kan också vara ett verktyg för att förebygga olyckor och minska risken för fall.

Fru talman! Samtidigt är det viktigt att vara medveten om att tekniken inte ersätter hemtjänstens mänskliga närvaro och omsorg. Det är viktigt att äldre personer fortfarande får den personliga och empatiska vård de behöver och att tekniken används som ett komplement till detta. En annan aspekt att ta hänsyn till är att äldre personer kan vara ovana vid och osäkra på att använda teknik. Det är därför viktigt att tekniken är användarvänlig och att äldre personer får stöd och hjälp för att kunna använda den på ett tryggt och självständigt sätt.

Fru talman! Debatten kring välståndsteknik i äldreomsorgen handlar också om integritet och etik. Det är viktigt att säkerställa att tekniken används på ett sätt som respekterar äldres rätt till privatliv och självbestämmande.

Som i alla debatter finns det olika åsikter och perspektiv, och det är viktigt att vi utvärderar användningen av välståndsteknik i äldreomsorgen för att hitta de lösningar som bäst gynnar de äldre och deras välbefinnande.

Sammanfattningsvis ger välståndstekniken oss en spännande möjlighet att förbättra äldreomsorgen, men det är viktigt att ha en balanserad diskussion som tar hänsyn till både fördelar och utmaningar med teknikanvändningen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Anf. 58 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Höglund för anförandet och håller med om att vi ska respektera integriteten och att välståndstekniken ska bidra till frihet och vara till nytta för den som behöver hjälp. Det jag saknar i ledamotens anförande är behovet av mer resurser inom äldreomsorgen. Mer bemanning och bättre kompetens är ofta en resursfråga, och detta kan ofta kopplas till användningen av digital teknik. Vi vet att stressad personal har lättare att göra fel när de hanterar tekniska hjälpmedel såsom digital

utrustning. Vi vet också att det finns stora utmaningar inom äldreomsorgen, precis som regeringen redogör för i propositionen.

Hur ser regeringen på resursfrågan kopplat till äldreomsorgen? SKR har tagit fram en tydlig personalprognos som pekar på att det behövs cirka 100 000 fler medarbetare fram till 2031. Jag saknar ett resonemang om det i propositionen och frågar därför regeringsföreträdaren Malin Höglund: Hur ser du på behovet av ekonomiska resurser till äldreomsorgen framöver?

Anf. 59 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Frågor från Socialdemokraterna handlar oftast om att mer resurser ska lösa problemen. Jag vet att kommunerna är ganska uppfinningsrika när det gäller att lösa dessa problem. Välfärdstekniken ska inte ersätta den kompetens som behövs, och som jag sa behövs mänsklig värme, omtanke och så vidare. Kommunerna har börjat införa välfärdsteknik, och man jobbar på bra med att rekrytera den kompetens som behövs. Sedan har den tidigare och den nuvarande regeringen tittat på statsbidrag med riktade insatser eller generella statsbidrag, men frågan ligger mycket hos kommunerna, anser jag.

Anf. 60 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Malin Höglund, för svaret!

Vi vet att äldreomsorgen står inför en tickande bomb. I min tidigare replik redogjorde jag för SKR:s rapport om personalförsörjning, men jag kan också redogöra för en annan rapport som visar att kompetensnivån inom äldreomsorgen har sjunkit betydligt de senaste tio åren och att vi i dag har en allt större personalstat som helt saknar adekvat utbildning.

Man kan koppla detta till dagens tema, välfärdsteknik, som vi i grunden är positiva till. Men det blir svårare att sköta och hantera sådan utrustning. Jag tror, ledamoten Malin Höglund, att det även finns en risk att kommunerna har en övertro på tekniken och tror att de ska kunna ersätta arbetskraft med hjälp av vissa lösningar.

Det är intressant att ledamoten anser att kommunerna klarar sig själva och har egen förmåga. Det är klart att kommunerna är duktiga på att hantera ekonomiska kriser och så vidare, men jag tror inte att kommunstyrelseordförandena i Sverige riktigt håller med ledamoten om situationen just nu, då det är en enormt hög inflation och en hög pensionsskuld som gör att de går på knäna.

Därför vill jag ännu en gång fråga: Anser ledamoten att det inte behövs mer pengar till välfärden framöver, specifikt till äldreomsorgen?

Anf. 61 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! När det gäller kompetensen inom vård och omsorg och äldreomsorgen har man tidigare stirrat sig blind på att man bara ska ha undersköterskor inom omsorgen, men det finns faktiskt fler som kan jobba. Vi har vårdbiträden, som inte behöver ha den utbildning som undersköterskorna har och som kan göra enklare jobb. Vi vet att sjuksköterskor till exempel delegerar mediciner till undersköterskorna. Man behöver alltså inte bara ha undersköterskor, utan det är precis som i förskolan, där alla inte behöver vara förskollärare.

Sedan har kommunerna själva ett ansvar för att locka och se till att ha en bra arbetsmiljö, hyfsade scheman och sådana saker. Detta behöver kommunerna sköta, för det kan inte staten göra.

Man ska, som jag nämnde tidigare, inte tänka att välfärdstekniken ska ersätta det som människor gör, men när hemtjänsten kommer behöver de kanske inte lägga jättemycket tid på att lägga upp mediciner till tant Malin, till exempel, då roboten kan göra det. Om en person inte tar sina mediciner sväljer roboten dem, och så går de tillbaka till systemet. I stället går ett litet larm om att personen inte har tagit medicinen. Det finns alltså många smarta lösningar som frigör mer tid för den personal som kommer.
(Applåder)

Anf. 62 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Enligt den nationella värdegrunden för äldreomsorgen ska äldre personer få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Äldreomsorgen ska värna och respektera vars och ens rätt till privatliv, kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning.

Därför förundras jag av regeringen, som uppenbarligen gick till val förra året på att skapa nedskärningar inom äldreomsorgen och kompensera för nedskärningarna med hjälp av kameraövervakning, rörelsedetektorer och gps. Det är vad vi kan utläsa av verkligheten. Skapas känslan av självbestämmande, trygghet och omsorg av att mormor och farfar blir övervakade? Eller krävs det en äldreomsorg som följer lagen och har tillräckligt mycket personal för att tillgodose allas behov?

I propositionen föreslår regeringen bland annat en ändring i socialtjänstlagen som ska förtydliga möjligheten att använda digital teknik när insatser ges i form av hemtjänst eller äldreboenden. Exempel på digital teknik är, som jag nyss nämnde, kameraövervakning, rörelsedetektorer och larm med gps-funktion.

Skälen för bedömningen beskrivs vara att det finns utmaningar när det gäller kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen, mot bakgrund av den demografiska utvecklingen. För att möta dessa utmaningar menar regeringen att det behövs en strukturell förändring av äldreomsorgen som bland annat innebär ökad användning av digital teknik för att effektivisera äldreomsorgen.

Fru talman! Vänsterpartiet håller för en gångs skull med regeringen om problembilden inom äldreomsorgen vad gäller den bristande kompetensförsörjningen, men vi håller inte med om regeringens förslag om välfärdsteknik som akut lösning.

Det är desto viktigare att säkerställa att det finns tillräckligt med personal inom äldreomsorgen. Det har varit akut under lång tid, men i dag är behovet mer skriande än någonsin. För att få en jämlik äldreomsorg behöver kommunerna tillföras tillräckliga statsbidrag, och arbetsvillkoren och arbetsmiljön för äldreomsorgens personal ska förbättras så att kommunsektorn kan lyckas med sin personalförsörjning. Centralt i detta sammanhang är högre löner, heltid som norm, ökad personaltäthet och yrkesutveckling. Det är akut.

Under decennierna har den svenska välfärden fått stå tillbaka, och med den nuvarande kostnadskrisen är situationen akut. SKR:s bedömning för 2024 är att kommuner och regioner får ett underskott på totalt 28 miljarder kronor, varav 22 miljarder kronor för regionerna och 6 miljarder kronor

för kommunerna. Det behövs alltså minst 28 miljarder för att undvika nedskärningar.

I budgetpropositionen för 2023 valde regeringen att inte kompensera kommunsektorn för de stigande kostnaderna. Detta har resulterat i stora sparbetning runt om i landet. Regeringen riskerar nu att upprepa misstaget från förra året genom att, i alla fall i ett förslag, tillföra en bråkdel av de pengar som saknas för 2024. Regeringen och Sverigedemokraterna skjuter bara till 10 miljarder i generella statsbidrag.

Vänsterpartiet vill satsa 30 miljarder i generella statsbidrag för att inte bara behålla dagens kvalitet utan även höja den.

Det är inte på grund av avsaknad av teknisk utrustning eller att personalen inte har kompetens i digital teknik som äldreomsorgen befinner sig i en kris där omsorgspersonal lämnar sin plats eller där våra äldre inte får den omsorg de har rätt till enligt lagen, utan det är på grund av nedskärningar.

Välfärdsteknik ska användas i de fall den gör omsorgen bättre för den enskilde, inte för att kompensera för personalbrist eller personalens bristande kompetens. Personal kan däremot kompletteras med digital teknik om det förbättrar och stärker omsorgen samt om det är något som den enskilde välkomnar.

Den fundamentala skillnaden mellan dessa två principer – kompensera eller komplettera – behöver därför säkerställas och den senare ges företräde. Teknisk utrustning kan absolut användas för att hjälpa befintlig personal, men det måste alltså finnas personal.

Personalen inom äldreomsorgen slutar på grund av nedskärningskrisen, de dåliga arbetsvillkoren och arbetsmiljön. Det saknas dessutom evidens för att välfärdstekniska lösningar är den bästa insatsen. Att ha tillgång till utbildad närvarande personal finns det däremot evidens för.

Jag vill lyfta fram en särskild grupp som kommer att vara väldigt utsatt för regeringens lagförslag, nämligen äldre med kognitiv svikt, till exempel demens, och nedsatt beslutsförmåga. De har ett stort behov av personliga relationer, vård och omsorg med hög kontinuitet och ett mellanmänniskt bemötande.

Att avgöra när en person helt saknar beslutsförmåga och inte kan ge samtycke är en komplex situation, och det är omöjligt att klargöra vid ett enstaka eller några tillfällen. Detta gäller inte minst de individer vars verklighetsuppfattning är under ständig förändring. För dem måste vården och omsorgen vara extremt anpassningsbar och situationsberoende. Behovet av trygghet genom mänskliga relationer är därför stort.

Teknik kommer inte att vara lösningen på gruppens sjukdomsproblem. Det skulle till och med kunna leda till en farlig utveckling där välfärdsteknik ersätter mänskliga relationer utifrån ekonomiska incitament och utan individuell behovsprövning.

Enligt detta förslag finns inte heller möjlighet att överpröva och överklaga beslut. Det kan leda till en rättsosäker situation likvärdig det omyndigförklarande som Sverige, tack gode Gud, inte längre tillämpar.

Efter över ett år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga. De prioriterar skattesänkningar för och bidrag till de rika. Digital teknik och effektiviseringar ska ersätta personal inom välfärden. De säger till kommunerna och regionerna att de ska ta sitt eget ansvar och höja kommunala och regionala skatter eller använda reserverna för att

Prot. 2023/24:37
28 november

*Välfärdsteknik inom
äldreomsorgen*

kompensera för detta. Märkliga inflationsdrivande förslag som billigare plastpåsar och sänkt skatt på snus vill de också prioritera.

Detta gör regeringen medan de beskyller den så kallade invandraren för att ha orsakat samhällsproblem som regeringen faktiskt har skapat genom nedskärningar, privatiseringar och politiska bortprioriteringar av samhällets mest marginaliserade.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att den svenska äldreomsorgen behöver återgå till att styras med utgångspunkt från hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om vård och omsorg efter behov. De nyliberala dogmerna måste mönstras ut.

Vänsterpartiet anser vidare att resurserna måste följa de ökande behoven. Det är dags för regeringen att göra sin hemläxa, kavla upp ärmarna och arbeta lika hårt som våra undersköterskor, vårdbiträden, måltidspersonal och lokalvårdare gör varje dag och kväll och som våra äldre som bor på äldreboendena eller får hemtjänst har gjort under hela sin arbetsföra ålder.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2 från Vänsterpartiet. Där säger vi att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att ökad användning av välfärdsteknik inte ska användas för att kompensera för brister i bemanning eller personalens kompetens.

Anf. 63 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! I dag debatterar vi välfärdsteknik inom äldreomsorgen. Det är på tiden. Inte helt förvånande ligger riksdagen flera steg efter den verklighet som kommunerna redan befinner sig i. Det vi gör nu är helt enkelt att anpassa kartan efter terrängen.

Under de senaste tio åren har allt fler tekniska och digitala lösningar börjat användas inom svensk äldreomsorg. Det underlättar för personalen, det ökar den enskildes självbestämmande och det stärker i många fall den personliga integriteten. Samtidigt gäller det förstås att hålla koll på utvecklingen och bevaka den enskildes rättigheter i sammanhanget.

Vad är det då för teknik vi pratar om? Jo, den inbegriper en rad olika saker. Det kan handla om digitala nycklar eller digitala nyckelskåp som, framför allt nattetid, underlättar för hemtjänstpersonalen som gör hembesök hos omsorgstagare. På många ställen använder personalen sin mobiltelefon för att låsa upp ett nyckelskåp vid dörren. På det viset kan de enkelt ta sig in i bostaden. Den formen av teknik underlättar för hemtjänstpersonalen men ökar också tryggheten för den enskilde, som vet att nycklarna till bostaden inte florerar runt på olika platser med risk att försvinna eller kopieras.

Vidare kan det handla om trygghetskameror hemma hos en enskild omsorgstagare där man i förväg kommit överens om när och hur personalen får använda kameran. Det kan handla om tillsyn på natten en eller ett par gånger utan att någon behöver låsa upp dörren och gå in i bostaden med risk för att störa den enskilde och göra ett ännu större intrång i den enskildes integritet. Samtidigt får personalen mer tid över till den som verkligen har behov av hjälp under natten, kanske med vändning eller att gå på toaletten.

Inne på ett äldreboende är det mer sannolikt att man använder trygghetssensorer än kameror. Beroende på hur man valt att använda sensorerna kan det innebära att personalen får indikationer om att någon klivit ur sin

säng mitt i natten eller att någon blivit kvar inne på toaletten för länge. I stället för att störa den enskilde kontinuerligt möjliggör tekniken att man går in och stör bara när man får en indikation om att något är fel.

Just det här med att personal inte stör den enskilde under natten har visat sig leda till bättre sömn. Det kan i sin tur leda till mindre medicinering mot sömnproblem, som annars är vanligt bland många äldre. Det blir helt enkelt en vinst för både personalen och den enskilde. Allteftersom tekniken blir alltmer utvecklad kommer det också att finnas möjlighet till alltmer precisa och kvalificerade slutsatser om vad en enskild kan ha råkat ut för och om någon har behov av personal.

Ytterligare exempel på smart teknik är digitala läkemedelsgivare, som hjälper den enskilde att ta sina läkemedel vid rätt tid och i rätt dos. Även detta är något som kan göra tillvaron tryggare för den enskilde och dennes anhöriga samtidigt som personalresurser kan användas där de bättre behövs. Det kan också handla om möjlighet till digital kommunikation mellan den enskilde och omsorgspersonalen. Exempelvis kan en kommunköterska göra digitala hembesök när det fungerar.

Fru talman! Ibland beskrivs välfärdsteknik som att det handlar om att ersätta personal med kameror, sensorer och datorer. Men det är ett väldigt skevt perspektiv på vad tekniken egentligen går ut på. Tekniken handlar i stället om att personalen ska kunna lägga sin tid på rätt saker. Genom att minska på monotona och rutinmässiga inslag i arbetet ökar man i stället möjligheten att lägga mer tid på omvårdnad och aktiviteter. Det kommer att leda till att det blir mer attraktivt att jobba inom omsorgen och kommer sannolikt att underlätta rekryteringen av ny personal i framtiden.

Välfärdstekniken har också tagits emot väl av många äldre och deras anhöriga. Acceptansen för att modern teknik och digitala lösningar används är stor, men det finns naturligtvis även de som känner oro när det gäller den personliga integriteten. Av just den anledningen är det viktigt med en uppdaterad lagstiftning som tydligare reglerar området.

Välfärdstekniken är tillåten att använda och används, som alla förstår, fullt ut även i dag. Men nu tydliggörs det även i lagstiftningen, och samtidigt anges hur den enskildes personuppgifter får användas. Det innebär i praktiken att man inte får samla in fler uppgifter än nödvändigt och inte heller lagra dem under längre tid än nödvändigt.

Fru talman! Välfärdstekniken har kommit för att stanna. Det är dessutom önskvärt att den byggs ut under kommande år, eftersom det bidrar till trygghet för såväl den enskilde omsorgstagaren som dennes anhöriga och personalen. Syftet med välfärdstekniken ska inte vara att spara på personal utan att nyttja personalen på bästa möjliga sätt, det vill säga till omvårdnad och aktiviteter. Och naturligtvis ska tekniken användas med stor hänsyn till den personliga integriteten.

Svensk äldreomsorg är i stort behov av förbättringar. Det råder det ingen tvekan om. Det visade både Coronakommissionens rapport efter pandemin och Riksrevisionens rapport om hanteringen av lex Sarah- och lex Maria-ärenden. Det finns mycket som behöver åtgärdas inom svensk äldreomsorg. Men en av de bitar som faktiskt kan hjälpa till att göra den bättre är välfärdsteknologin. Den ska vi ta vara på så att den bidrar till ännu bättre äldreomsorg framöver.

Anf. 64 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! I sitt remissvar till utredningen som ligger till grund för det förslag som vi debatterar i dag skriver PRO bland annat:

”Utredningen konstaterar att förslagen syftar till att ’främja användningen av välfärdsteknik vilket kan effektivisera verksamheter genom att antalet arbetstimmar kan minska’ (s. 563). PRO:s inställning är att välfärdsteknik ska användas där den gör omsorgen bättre för den enskilde. Om den också frigör personalresurser som istället kan användas till arbetsuppgifter där det krävs att personal är på plats ... så är det utmärkt.

Vi delar däremot inte utredningens bedömning att välfärdstekniken generellt ska vara ett sätt att minska behovet av personal. De satsningar som hittills gjorts på välfärdsteknikens område ger heller egentligen inget stöd för detta. Tillsyn via kamera eller sensorer leder förvisso till att man kan ha något färre anställda på särskilda boenden och hemtjänsten på natten, men personalen måste alltid ha viss beredskap – inte minst för strulande teknik. Tilltron till tekniken får aldrig tas för intäkt för att minska på personaltätheten i äldreomsorgen eller missunna brukaren den sociala kontakt som omsorgen också innebär för många. Användandet av välfärdsteknik ska alltid utgå ifrån den äldres självbestämmande, välbefinnande och integritet.

Att ta hand om äldre är inget enkelt jobb.”

PRO:s remissyttrande beskriver mycket av det som vi försökt fånga i vår motion. Välfärdstekniken innebär många möjligheter till förbättring för äldre som är i behov av omsorg, men också för personal, och detta är vi såklart mycket positiva till. Men tekniken får inte användas för att minska på personal där det egentligen inte är möjligt eller att dra ned på sociala kontakter för den som får omsorgen. Teknikanvändandet måste utgå från behoven hos den äldre.

Fru talman! Den digitala utvecklingen kan användas för att förbättra omsorgen, stärka såväl tryggheten som friheten för den enskilde och successivt erbjuda nya smarta lösningar som förbättrar den enskildes situation. Vi vill dock betona vikten av att förbättringar för den enskilda människan måste vara i centrum, precis som PRO lyfter fram i sitt remissyttrande.

Även Ivo motsätter sig att digital teknik används för att kompensera för brister i bemanningen. Med hänsyn tagen till både den snabba utvecklingen på området och vikten av att ha den äldre i centrum borde synpunkter från organisationer som representerar äldre kontinuerligt inhämtas för att säkerställa att tekniken används på ett positivt sätt.

Miljöpartiet anser att om man inför teknik och frigör tid för personalen borde frågor som minskad ensamhet, sociala aktiviteter och rörelseglädje prioriteras – områden som ofta är eftersatta trots socialtjänstlagens värdegrund. Det bör regeringen tydliggöra på lämpligt sätt.

I sammanhanget vill jag också nämna att Miljöpartiet fortfarande hoppas att Sverige får en äldreomsorgslag inom en snar framtid för att ännu mer betona rättighets- och kvalitetsperspektivet för den enskilde. Eftersom det nyligen under en dragnings för socialutskottet i förbigående nämndes att regeringen inte avser att gå vidare med förslaget om en äldreomsorgslag har jag ställt en fråga om detta till ansvariga statsrådet Anna Tenje och hoppas på svar så snart som möjligt.

Fru talman! När det gäller välfärdsteknik är det också viktigt att den enskilde har en reell valmöjlighet. Ett exempel kan vara tillsyn nattetid då ett möjligt val för den enskilde kan vara om hen vill ha tillsyn av en person som är närvarande eller av en kamera med en person vid en skärm. För att valmöjligheten ska finnas i praktiken krävs att den äldre känner att det är en reell valmöjlighet. Om personalen verkar ha ont om tid och är stressad kan det vara svårt att hävda att man vill ha tillsyn av en person för den som helst vill det. Det kan vara svårt att stå på sig när man är i beroendeställning.

PRO lyfter fram farhågan om att den enskilde kanske upplever en risk att helt bli utan insats om en person skulle motsätta sig det digitala verktyget. Kommunal lyfter i sitt remissvar fram att de inte tycker att frågan om samtycke är tillräckligt utredd och att den enskilde inte kan anses ha ett frivilligt val om det inte finns andra likvärdiga alternativ till digital teknik. Därför vill de ha en reglering av lagen.

Regeringen pekar på socialtjänstlagens grundprinciper vad gäller utförande av biståndsinsatser och resonerar om varför man inte tycker att regleringar behövs. Vi håller inte med utan menar att den oro som lyfts är adekvat och att lagen därför skulle behöva kompletteras på lämpligt sätt för att säkerställa att den risk som tas upp inte blir en realitet.

Självklart kan en del först känna oro men se stora fördelar efter att ha provat. Det är dock viktigt att den enskildes valmöjlighet att ta emot digital teknik eller en personligt utförd insats måste vara reell. Vi anser att regeringen i högre grad bör möta den oro som lyfts fram och göra ett förtydligande i lagen eller förarbetet på lämpligt sätt.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 65 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.

Vi kristdemokrater vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och med värdighet. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg. Det är viktigt att se äldre som en resurs att ta till vara. Att ha ett väl fungerande samspel mellan generationerna är också en viktig beståndsdel, tycker vi kristdemokrater.

Digitala lösningar är en av nycklarna för att klara framtidens demografiska utmaningar inom vården och äldreomsorgen. De äldre har rätt till bra livskvalitet, och medarbetarna inom sektorn ska kunna upprätthålla hållbara arbetsätt. Därför föreslår regeringen en ändring i socialtjänstlagen, som förtydligar möjligheten att använda digital teknik när insatser ges vid hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre.

Den digitala tekniken ska bara få användas utanför den mänskliga kroppen. Exempel på digital teknik är trygghetslarm med gps-funktion och kamera för tillsyn i bostaden.

Regeringen föreslår bland annat ändringar i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten för att stärka skyddet av personuppgifter. Det gäller bestämmelser om dataskyddsåtgärder vid användning av digital teknik med funktioner som innebär monitorering, sensorering eller positionering. Den som beviljats en insats som genomförs med digital teknik ska samtycka till behandlingen av personuppgifter. Om insatsen

medför behandling av personuppgifter som avser närstående ska de också godkänna detta.

Fru talman! Att hitta rätt kompetens är välfärdens största utmaning. På grund av pensionsavgångar och den förutsådda befolkningsutvecklingen beräknar Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, att 410 000 personer behöver rekryteras fram till 2031. Prognosen visar att antalet personer över 80 år kommer att öka med nästan 50 procent de kommande åtta åren. Det betyder att äldreomsorgen under samma period behöver öka antalet anställda med drygt 30 procent. Det är svårt att lösa på traditionellt vis, då antalet personer i arbetsför ålder samtidigt ökar med endast 4 procent. Man ska också komma ihåg att det är ett snitt för landet. I vissa kommuner minskar till och med underlaget.

Det är uppenbart att nya tankesätt måste till. Inom äldreomsorgen har man länge jobbat med den här frågan och vetat att det kommer att saknas personal. Det betyder att man måste börja jobba på andra sätt.

Välfärdsteknik löser inte allt, men det är en viktig del av lösningen. Till exempel en medicinrobot ger förutsättningar för ökad självständighet och trygghet för den äldre brukaren. Den frigör tid för personalen och ger även positiva effekter på miljön genom till exempel minskat resande om det gäller hemsjukvården. En medicinrobot bidrar till brukar- och verksamhetsnytta. Rätt dos i rätt tid ger ökad trygghet och självständighet för individen.

Optimerar vi användningen av resurser inom hemtjänsten blir det en automatiserad funktion som sparar ungefär 400 timmar per vårdtagare och år. Då kan man utnyttja personalen på bästa sätt och lägga fokus på rätt saker. Man kan till exempel avlasta en ansträngd vård och omsorg med tillsyn och monitorering i hemmet.

Fru talman! Välfärdsteknik inom äldreomsorgen får inte ersätta den mänskliga kontakten helt, utan vi måste hitta vägar för att inte ensamheten ska öka. Gemenskapsfrämjande insatser i omsorgen är viktiga, tycker vi kristdemokrater. Det sociala innehållet i äldreomsorgen behöver utvecklas så att de äldres behov av gemenskap kan mötas samtidigt som vi bygger ut välfärdstekniken inom äldreomsorgen.

(Applåder)

Anf. 66 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! ”Det är så skönt att få sova hela natten, att slippa bli väckt när nattpatrullen kommer för att titta till en.”

Citatet kommer från en person som fick testa natttillsyn med hjälp av kamera. I stället för att hemtjänstpersonalen åkte hem till personen i fråga skedde tillsynen via kamera. Personen och personalen kom överens om när, hur och hur ofta tillsynen skulle ske.

Som årsrik ska man kunna leva livet hela livet, men tyvärr vill inte alltid kroppen och knoppen fungera som man själv vill. Då är det viktigt att man får det stöd man behöver. Hemtjänst och särskilt boende är två insatser som erbjuds. Alla insatser ska bygga på respekt för människors integritet och självbestämmande, och med hjälp av tekniken kan man faktiskt öka såväl integriteten som självbestämmandet.

För det är faktiskt så att hur bra personalen inom hemtjänsten och på det särskilda boendet än är så är det svårt att upprätthålla integriteten helt och hållet när man inte längre klarar sina toalettbesök själv och om man

behöver hjälp. Och även om man inte behöver hjälp utan bara någon som väntar utanför dörren om någonting skulle hända påverkar det såklart ens känsla av självständighet.

Med hjälp av tekniken kan man återfå en del av denna självständighet. Kameratekniken har utvecklats så pass mycket att den som väljer att ha en kamera i sin lägenhet på det särskilda boendet kan få den inställd efter just sina önskemål och behov. Till exempel kan den ställas in så att den noterar när du går in på toaletten, och om du inte kommit ut inom ett givet antal minuter kan du ha kommit överens med personalen om att de ska få ett litet pling i mobilen så att de kan komma och titta till dig och se att allting står rätt till. Det innebär ökad självständighet och trygghet för den som är årsrik, och i stället för att vänta utanför toalettdörren kan personalen lägga tid på saker som skapar guldkant, som att sitta ned och samtala, spela ett spel eller ta med någon ut på en promenad.

Fru talman! Välfärdstekniken innebär inte bara möjlighet till ökad självständighet och integritet. Det leder också till ökad säkerhet. I går vid lunchtid lade polisen i mitt närområde ut ett meddelande i sociala medier. En kvinna i 80-årsåldern efterlystes. Vid 21-tiden uppdaterades inlägget med att kvinnan var återfunnen. Hon var något frusen men mårde efter omständigheterna bra.

Denna typ av inlägg är tyvärr inte ovanliga. För den med demens som vill ha ett trygghetslarm med gps kan det faktiskt vara skillnaden mellan liv och död om man begett sig ut i kylan och inte hittar hem. Självklart ska det vara frivilligt, men att möjligheten finns är väldigt viktigt.

Även läkemedelsautomater ökar säkerheten inom äldreomsorgen och hjälper stressad personal att säkerställa rätt mängd medicin till rätt person så att fel förebyggs.

Utvecklingen går också väldigt snabbt på det här området. Det finns redan nu forskning och utveckling av teknik som kan fånga upp begynnande tecken på demens. Exempelvis kan man med hjälp av tekniken se om och hur kylskåp och spis används och få hjälp med en påminnelse om man har missat att äta under dagen.

Fru talman! Det är därför bra att regelverket kring välfärdsteknik nu förtydligas i lagstiftningen. Visst kan det vara en del i att möta framtidens bemanningsutmaning, men till lika stor del handlar det om att skapa möjlighet för den som behöver äldreomsorg att styra över det stöd man får och ta del av teknik som gör att man kan förlänga de friska åren och leva livet hela livet. Tekniken löser långt ifrån allt men måste få vara en del av lösningen, som alltid ska vara på den årrikas egna villkor.

Jag välkomnar också att regelverket utreds för funktionshindersområdet och LSS. I dag har många nytta av exempelvis digitalt stöd för fysisk träning eller aktivering. Dock behöver frågan om hur personer med nedsatt beslutsförmåga ska kunna erbjudas insatser med välfärdsteknik på lika villkor som andra personer belysas rejält. Det är viktigt att man varken fråntas möjligheter eller påtvingas åtgärder.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 november.)

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:142 om inflation och förändrat prissättningsbeteende i näringslivet

Anf. 67 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Mikael Damberg har frågat mig om det är problematiskt att vinstandelen har ökat till höga nivåer medan löneandelen har sjunkit samt vilka ekonomiskpolitiska åtgärder, förutom stabiliseringspolitiska, som regeringen kommer att vidta om inflationen blir ihållande på grund av det förändrade prissättningsbeteendet i näringslivet.

Vinstandelen i näringslivet har stigit de senaste åren och var 2022 tydligt högre än normalt. Det finns dock en stor variation mellan olika branscher. En relativt stor del av uppgången i vinstandelen har skett bland företag med stor export, där internationella prisrörelser har varit gynnsamma. Samtidigt har den svenska kronan varit svag, vilket förstärker denna effekt. Även i andra länder har vinstandelen stigit tydligt.

Inflationen har börjat vika nedåt, men kärninflationen är fortfarande hög. Att bekämpa inflationen är fortsatt prioriterat för regeringen, och därför lade vi fram en återhållsam budget för 2024. Men att bekämpa inflationen kräver att fler aktörer tar ansvar: Riksbanken genom penningpolitiken och arbetsmarknadens parter genom en ansvarstagande avtalsrörelse. Även näringslivet har ett ansvar för att inte höja priserna mer än vad situationen kräver.

Regeringens politik förhindrar att inflationen får möjlighet att bita sig fast. Genom en återhållsam och väl avvägd finanspolitik ser regeringen till att finanspolitiken inte försvårar för Riksbanken att få ned inflationen. Att få ned inflationen snabbt är viktigt. Risken är annars att hushåll och företag börjar förvänta sig högre inflation och anpassar sitt beteende därefter. Det, i sig, kan leda till att inflationen håller i sig.

Anf. 68 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret!

Bakgrunden till den här interpellationen är att svensk ekonomi just nu brottas med tuffa utmaningar. Vi är inne i en lågkonjunktur, och bnp väntas sjunka. Sverige sticker ut i internationellt hänseende med dåliga tillväxtutsikter i ett europeiskt perspektiv och högre inflation än många jämförbara länder de senaste åren. Priserna har faktiskt ökat dubbelt så mycket i Sverige som i vårt grannland Danmark. Det här innebär att Sverige just nu blir fattigare och att hushållen pressas väldigt hårt.

Precis som finansministern beskriver är inflationen fortsatt hög, även om den nu sjunker, vilket är bra. Men en reflektion kring den inflationsvåg som vi har drabbats av är att den verkar skilja sig från tidigare inflationsvågor. Vi har haft Riksbanken här i riksdagen och haft en dialog med dem. De har beskrivit det som att tidigare inflationschocker ofta har drivits av löneinflation, det vill säga att lönerörelser har lett till inflation som har lett till nya löneökningar och inflation. Man har alltså hamnat i lönespiraler som har drivit upp inflationen.

Den här gången konstaterar Riksbanken att en central orsak bakom den höga inflationen är att företagen har vältrat över sina kostnadsökningar på konsumenterna i högre utsträckning än vad man kanske trodde och därmed ökat sina priser mer än vad man hade förväntat sig. Det här har lett till att

vinstandelen i näringslivet har ökat övergripande och att löneandelen har minskat.

Samtidigt som hushållen har pressats av att deras löner inte har ökat lika mycket som i många andra länder, tack vare ansvarstagande parter som har jobbat för att inflationsmålet ska upprätthållas, har vi också sett en utveckling där företagen har vältrat över kostnaderna på hushållen så att de fått betala den här inflationsekonomin två gånger om.

Då ställde jag frågor om hur regeringen ser på detta. Finansministern är lite väl försiktig, tycker jag, i sitt svar. Hon konstaterar dock att även näringslivet har ett ansvar för att inte höja priserna mer än vad situationen kräver. Det tycker jag är bra.

Sedan var det min andra fråga. Har Finansdepartementet och finansministern gjort någon erfarenhet så här långt? Fanns det saker och ting man kunde ha gjort för att vi inte skulle hamna i en situation där löneandelen är låg och därmed vinstandelen hög i en sådan här krisekonomi? Hade det funnits andra verktyg att ta till från regeringens sida? Detta undrar jag framför allt med tanke på om det skulle visa sig att vi hamnar i en situation där inflationen biter sig fast på en högre nivå. Jag hoppas att det inte blir så. Framför allt har parterna tagit ett stort ansvar för att vi inte ska hamna i det igen.

Min fråga till finansministern kvarstår: Vilka verktyg hade finansministern velat använda för att undvika den situation som Sverige nu har hamnat i?

Anf. 69 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Mikael Damberg, för en viktig fråga som rymmer mycket! Jag konstaterar just nu att det är många som har en klump i magen. Det närmar sig jul, och för många är det oerhört tufft när de ska se över sin ekonomi. Hur ska man ha råd med julklappar till barnen, och hur ska man ens kunna ha julmat på bordet?

Inflation är ett gift för ekonomin. Jag vet att Mikael Damberg och jag delar den synen. Den drabbar människor hårt på olika sätt. Alla påverkas men på olika sätt.

Det är glädjande att inflationen har börjat vika nedåt. Det handlar om inflationsbekämpningen. Det handlar om det ansvar som parterna tar, som också Mikael Damberg nämner. Det handlar om penningpolitikens roll, om det finanspolitiken gör men också om annat. Inflationen viker nedåt, och det är i grunden väldigt bra.

Men fortfarande är inflationen, särskilt den underliggande, för hög. Det tycker jag är en viktig poäng. Den är på en skadlig nivå, och det är väldigt tydligt just nu att detta finns spritt och brett i hela ekonomin. Det är inte en enskild bransch som driver på utvecklingen.

När jag säger att näringslivet också har ett ansvar att ta menar jag det. Det är väldigt viktigt att man inte höjer priser mer än berättigat. Självklart drabbas också många företag, små som stora, av ökade energikostnader och av att insatsvaror blir dyrare. Men det är viktigt att följa detta och se att den ökningen inte blir större än vad man kan förvänta sig.

Då vill jag ha sagt att på en aggregerad nivå, precis som den här interpellationen handlar om, har vi nu sett höga vinstandelar. Vissa företag har av olika skäl knappt kunnat öka priserna även om de fått kostnadsökningar,

Prot. 2023/24:37
28 november

Svar på
interpellationer

och de har haft det väldigt tufft. Samtidigt har vi sett andra som har ökat priserna. En del prisökningar är säkert berättigade, andra inte.

I mars kallade jag upp matjättarna till Finansdepartementet och inskräppte att de behövde ta ett ansvar för att inte höja priserna mer än nödvändigt. Det är samma ansvar som löntagarna har tagit. Jag hade också samtal med bankjättarna under sommaren när vi såg att inlåningsräntan och utlåningsräntan inte alls gick i takt. Vi ser att bankerna och många företag gör väldigt stora vinster. Självklart sticker det i ögonen, och man undrar vilket ansvar de tar.

Men jag vill säga att regeringen inte bara pratar. Det är viktigt att prata med företagen, både banker och matjättar. Men vi backar också upp det med åtgärder. Vi har till exempel skärpt bevakningen av prisbildningen i den svenska ekonomin, särskilt i branscher med bristande konkurrens. Vi har tillfört medel till Konkurrensverket just för ökad tillsyn. Dessutom avser regeringen att utreda möjligheten till ökade verktyg för just detta. Det är viktigt att följa denna utveckling mycket noggrant.

Ja, vi har samtalat och talat. Vi har också sett till att det finns bättre verktyg, och finanspolitiken som sådan har motverkat en ytterligare ökad inflation.

Anf. 70 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag ställde denna fråga också eftersom det finns en fördelningsaspekt i detta. OECD konstaterar i sin granskning av inflation och löneökning över världen att det inte har blivit ett utfall som har varit särskilt rättvist, utan de med de tuffaste förutsättningarna har ofta burit det tyngsta lasset av inflationen.

Faktum är att Sverige sticker ut i denna länderjämförelse. Ungern är det enda land som har haft en sämre fördelningspolitisk utveckling än Sverige kopplat till inflationen och kostnadsökningen. Detta stämmer till eftertanke. Har de åtgärder som regeringen vidtagit räckt? Tycker man att detta har fungerat? Vi kan jämföra prisökningar från januari 2022 och framåt. Då ser vi att vi har haft den sämsta utvecklingen när det gäller ökade kostnader jämfört med våra grannländer och eurozonen. Då måste man ställa sig frågan: Fungerade samtalen med matbranschen? Fungerade samtalen med bankerna, givet den vinstutveckling som bankerna haft och den enorma utvecklingen när det gäller övervinster som har åstadkommit där?

Jag är helt för att ge mer pengar till Konkurrensverket för att de ska granska prissättningen, men än så länge verkar det inte ha gett effekt i fråga om prisökningarna. Jag tror att detta kräver någon form av eftertanke från regeringen.

Vi har krävt flera saker under resans gång. När vi såg att priserna faktiskt ökade snabbare i Sverige än i våra nordiska grannländer föreslog vi en matpriskommission för att sätta ytterligare press. Det skulle vara en statlig kommission som granskar detta. De olika leden i livsmedelssektorn ska inte kunna skylla på varandra. När de gör det kan man höja priserna, och ingen är ansvarig inför slutkund.

Vi föreslog förra året att en del av övervinster från energisektorn skulle föras tillbaka till hushållen. Där blev Sverige sist och sämst i implementeringen av EU-lagstiftningen. Därmed missade man egentligen vid

vinterns prisuppgång förra året chansen att föra tillbaka pengar till hushållen. Det var en missad chans från regeringens sida.

Nu har vi på banksidan föreslagit att SBAB kan jobba ännu tydligare med att öka konkurrensen. Vi har också föreslagit en bankskatt på övervinsterna så att pengarna kan föras tillbaka direkt till hushåll för att underlätta i denna tuffa ekonomiska miljö.

Men regeringen tror att det ska leda till ett bra resultat om man är passiv och inte motverkar Riksbanken. Än så länge har inte den politiken varit väldigt framgångsrik. Vi har haft en högre prisökning än vår omvärld. Vi har haft en sämre fördelningseffekt jämfört med omvärlden. Sverige sticker ut i fråga om sämre tillväxt än övriga Europa.

Finns det någon form av självkritik hos finansministern? Har man kanske varit för passiv och därmed missat chansen att faktiskt få en bättre utveckling i Sverige under denna kostnadskris?

Anf. 71 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag är ofta självkritisk när jag upptäcker, vilket jag gör ibland, att jag har fel. Det händer då och då. Men just när det gäller inflationsbekämpningen och det vi nu gör i svensk ekonomi menar jag att regeringen har agerat rätt.

Låt mig nämna ett par saker:

För det första spelar det roll att vi samtalade med till exempel matjättarna. Vi såg en brytning då. Just nu är det inte matpriserna som driver inflation. Det är tjänstepriser. Just nu är det till exempel hotellen eller veterinärkostnader och lite annat som driver upp inflationen. Jag följer detta oerhört noggrant nu. Detta är *en* del av inflationen.

Den andra delen av inflationen handlar om att vi har en svag krona. Vi har haft det under en lång tid, trendmässigt sedan 2013, men särskilt nu när det är en ekonomisk osäkerhet. Vi har en liten ekonomi och en liten valuta. Då ser vi också att vi importerar en del av inflationen, vilket är oerhört problematiskt. Det är därför som vi måste fortsätta med den politik som handlar om att vara återhållsam samtidigt – här vill jag svara vad gäller fördelningsfrågan – som vi stöttar hushåll.

Det här året, 2023, har 40 miljarder kronor gått tillbaka till hushållen – genom elstöd men också genom drivmedelsskattesänkningar och andra typer av stöd. Det är 40 miljarder. Trots att vi har lagt fram en återhållsam och neutral budget i den bemärkelsen är det stora stöd.

För det andra har Sverige till skillnad från många andra OECD-länder ersättningssystem som indexeras rätt ordentligt. De följer helt enkelt inflationen. Det betyder att den som har försörjningsstöd eller garantipension faktiskt i hög utsträckning kompenseras för inflationen. Den som är under-sköterska eller den som jobbar som byggnadsarbetare kompenseras inte på det sättet utan har tvärtom nu sett reallönen gå ned ordentligt. Det är också därför som vi sänker skatten nästa år.

Jag menar att det finns en rätt gedigen fördelningstanke i våra indexeringssystem som vi kanske inte har tänkt på så mycket förrän inflationen blev väldigt hög.

Är det något som regeringen inte är så är det passiv. Detta är en fråga som jag har jobbat med från morgon till kväll, 24:7, sedan jag fick det här jobbet. Och jag är oerhört beslutsam när det gäller att vi ska vända utvecklingen.

Vi ser nu att inflationen går ned och goda tecken på detta. Jag kommer att fortsätta att följa frågan. Det är alldeles självklart. Dessvärre ser vi också nu att den globala efterfrågan börjar dämpas. Vi är i en lågkonjunktur som riskerar att bli djupare.

Konjunkturinstitutet bedömer i sin prognos, som kom bara för några månader sedan, att vinstandelen av den anledningen kommer att sjunka både i år och nästa år, det vill säga att inflationen kommer att fortsätta att sjunka.

Men det sker inte per automatik. Det sker genom aktiv politik. Det sker genom att alla tar sitt ansvar. Mikael Damberg kan vara lugn. Jag kommer att följa utvecklingen. Men jag kommer också att agera som jag har gjort hittills i politik och med pengar.

Anf. 72 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag tvivlar inte på att finansministern inte gillar inflation och vill bekämpa den. Det tror jag att vi är helt överens om.

Min poäng var att än så länge har Sverige inte lyckats lika bra som sina grannländer och inte lika bra som eurozonen. Jag hoppas att det nu viker ned, inte minst för att vi långsiktigt borde ha bättre förutsättningar att klara det.

Det har vi först och främst för att vi går in i en sämre konjunktur än i många andra europeiska länder. Vi har en väldigt dålig konjunktur framför oss. Dessutom har vi ansvarstagande parter som ser till att inte löneökningarna trissrar igång inflationen. Vi borde långsiktigt ha goda förutsättningar.

Men fram till nu har vi haft högre prisökning än i våra grannländer och eurozonen. Det verkar inte som att de samtal som Svantesson talar om har fungerat så bra.

Det är lite roligt att säga att samtal fungerar. På vilket sätt har bankernas vinstmarginaler påverkats av samtalen? Jag kan inte riktigt se det. De tre första kvartalen i år har bankvinsterna varit 120 miljarder kronor.

De som betalar bankvinsterna är hushållen i form av skillnad i räntemarginal mellan den ränta vi betalar på lånen och den vi får på sparkonton. Det är hushållen som betalar även dessa vinster.

Jag menar att regeringen har varit väldigt passiv också i fördelningspolitiken. Det finns saker och ting som inte indexerats, till exempel barnbidrag. Där har vi föreslagit extra satsningar på barnbidrag.

I vår budget föreslår vi nu en extra utbetalning av barnbidrag. Vi har föreslagit höjt underhållsstöd som går till de ensamstående föräldrarna. Det går att göra mer om man tar den här frågan på allvar och är aktiv.

Jag menar att regeringens passivitet genom kostnadskrisen har lett till att Sverige har haft en sämre och dyrare utveckling än många av sina grannländer. Det har inte varit bra för Sverige. Framför allt har Sverige blivit fattigare, och många hushåll har sett sin ekonomi bli mycket mindre.

Anf. 73 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack återigen, Mikael Damberg, för interpellationen! Det är viktigt att diskutera de här frågorna. De är minst sagt högaktuella. Dessvärre är det inte över än.

Vi har inte gått sista ronden mot inflationen. Det gläder mig att vi delar den bilden. Det är många som nu pockar på och tycker att vi borde vara mer expansiva på olika sätt.

Jag träffade matjättarna. Vi märkte skillnad i priserna. Så var det. Vi har träffat och talat med bankerna. Jag delar helt bilden att deras vinster sticker brutalt i ögonen.

Det vi kan göra nu är att underlätta att man byter bank. Tyvärr finns det en tröghet. Många upplever det som svårt. Det är därför vi nu ser till att ändra reglerna för ränteskillnadsersättningen. Det blir lättare och billigare att byta bank om man har lån på ett ställe. Man tar helt enkelt med sig lånet till en annan bank.

Som jag sa ser vi också till att våra myndigheter har rätt resurser för att verkligen granska branscherna. De och bankerna har väldigt mycket mer att göra.

Fru talman! Avslutningsvis, så här sent på dagen, jobbar vi med att underlätta för människor att klara den här tiden. Det är en svår tid. Det viktigaste vi gör, som jag började med att säga, är att pressa ned inflationen, och fler måste göra det.

Det gäller självklart att se till att de som har det allra tuffast får det stöd som de behöver. Även i den budget som kommer nästa år underlättar vi för hushållen genom en skattesänkning. Det blir sänkt skatt för alla som arbetar och alla pensionärer som har arbetat så att man ska kunna klara situationen lättare.

Det kommer att vara tufft ett tag till. Men vi jobbar aktivt med att pressa inflationen och att underlätta för hushållen så att vi kan ta oss igenom den här tiden tillsammans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:128 om nationellt engagemang mot segregationen

Anf. 74 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Serkan Köse har frågat statsministern om statsministern kan utveckla sina uttalanden om vikten av att bryta segregationen och ange vilka konkreta åtgärder statsministern och regeringen planerar att genomföra för att uppnå detta. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Det utanförskap som präglar delar av samhället påverkar oss alla. Särskilt drabbade är människor som lever i områden där utanförskapet är stort och vars liv, frihet och livschanser begränsas på grund av var de bor. Arbetet för att komma till rätta med utanförskapet kan inte enbart bedrivas i projektform utan behöver ske inom ordinarie strukturer. Det handlar exempelvis om insatser vad gäller skola, socialtjänst och arbetsmarknad samt för förbättrad integration och minskad kriminalitet och otrygghet. Låt mig redogöra för några av de satsningar som regeringen genomför för att trycka tillbaka utanförskapet.

För barn och unga i områden där utanförskapet är stort är skolan särskilt viktig. En bra skolgång stärker barns och ungas framtidsutsikter och är en av de viktigaste skyddsfaktorerna mot kriminalitet och utanförskap. I budgetpropositionen för 2024 har regeringen föreslagit resurser för att göra det mer attraktivt att arbeta på de mest krävande skolorna och ge

skolor bättre förutsättningar att sätta in tidiga stödinsatser. Regeringen genomför också en stor statsbidragssatsning med syftet att öka tillgången till speciallärare i skolan och stärka möjligheten att inrätta särskilda undervisningsgrupper.

I somras trädde en ny lag om kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet i kraft, i syfte att skapa förutsättningar för ett strukturerat brottsförebyggande arbete i hela landet. Regeringen arbetar med en ny socialtjänstlag, för en mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst, som kommer att presenteras under 2024. Regeringen har också föreslagit en särskild bemanningssatsning för socialtjänsten. I budgetpropositionen för 2024 har regeringen därtill föreslagit en treårig satsning på brottsförebyggande insatser mot gängkriminalitet.

Varje individ behöver ta ett stort eget ansvar för sin egen försörjning och för sina barns uppfostran, skolgång och framtidsutsikter. Utanförskap till följd av en låg utbildningsnivå och svag anknytning till arbetsmarknaden är särskilt påtagligt i vissa områden. Övergångarna från arbetsmarknadspolitiken till reguljär utbildning behöver öka, särskilt bland arbetslösa med kort utbildning. Regeringen gör därför en omfattande satsning på regionalt yrkesvux. Regeringen vill också förstärka drivkrafterna till arbete, bland annat genom kommande förslag på bidragstak, aktivitetskrav för försörjningsstöd samt en ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd.

Resurserna ska riktas till de områden som behöver dem mest. Genom att lyfta områden där utanförskapet är stort blir samhället starkare samtidigt som framtidsutsikterna och livschanserna för de individer som bor där stärks.

Anf. 75 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Även om frågan var riktad till statsministern vill jag tacka arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson för svaret.

Fru talman! Vi lever i ett underbart land med enorma möjligheter. Men i dag står vi inför svåra utmaningar. Det är ökande segregation och växande samhällsklyftor, vilka hotar sammanhållningen i vårt land. Därför är det djupt oroande att se den nuvarande regeringens passivitet och brist på åtgärder.

Arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson har varit minister med ansvar för dessa frågor i mer än ett år, och ännu har vi inte sett några konkreta reformer för att bryta segregationen. Hittills är reformlistan tom, men jag hoppas att den kommer att förändras.

I stället var en av Johan Pehrsons första åtgärder som minister att lägga ned Delegationen mot segregation, Delmos. Det var en myndighet som spelade en nyckelroll i arbetet mot segregation. Statskontoret påpekade i en rapport att nedläggningen av Delmos har påverkat statens långsiktiga arbete mot segregation och försämrat samordningen.

Fru talman! För att effektivt bekämpa ojämlikhet och segregation krävs en politisk vilja, och det krävs också en tydlig vision. Detta inkluderar att adressera segregationen inom skolan, på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden.

Vi har i dag en skolsegregation som inte bara bidrar till ojämlikhet i utbildningsresultat utan också till en djupare samhällsplittring. Vi ser hur barn från olika socioekonomiska bakgrunder separeras inte bara geogra-

fiskt utan även i möjligheter och framtidsutsikter. För att ta itu med detta problem krävs en bättre omfördelning av resurser till våra mest utsatta skolor och förbättrad kvalitet på utbildning och stöd för både lärare och elever.

I arbetsmarknadspolitiken står vi inför utmaningen att integrera de mest utsatta i vårt samhälle, inklusive nyanlända och lågutbildade. Det är därför oroande, fru talman, att se den nedskärning på 2 miljarder kronor i den aktiva arbetsmarknadspolitiken som Johan Pehrson har presenterat. Det innebär mindre pengar till Arbetsförmedlingen och mindre pengar till arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Detta behöver omvärderas i ljuset av politikens långsiktiga effekter på samhällsintegrationen.

Fru talman! Vi ser också en växande boendesegregation som förstärker utanförskapet och leder till ojämlika levnadsvillkor och ökad kriminalitet. Denna utveckling gör bostadssegregationen till en brådskande fråga som kräver snabba och effektiva åtgärder.

Därför, återigen, är det anmärkningsvärt att den SD-ledda regeringen med Johan Pehrson inte presenterar några konkreta reformer och lösningar för att tackla denna utmaning. Även här är reformlistan tom.

Regeringens beslut att avskaffa investeringsstödet underminerar möjligheterna att bygga prisvärda och hållbara bostäder och, framför allt, att renovera miljonprogramsområden, vilket är avgörande för att minska segregationen i samhället men också för att främja ett mer inkluderande och mer jämlikt samhälle.

Vi måste investera i våra samhällsbyggare, det vill säga våra lärare, fältassistenter och idrottsföreningar, som spelar en central roll i arbetet mot segregation. De är avgörande, Johan Pehrson, för att inspirera och stärka våra unga. De ger hopp och framtidsutsikter till dem som annars skulle stå utanför. Vi måste ge samhällsbyggare de resurser som krävs, och vi behöver fortsätta att stödja dem i deras värdefulla arbete.

Avslutningsvis kan man konstatera att det behövs en omfattande plan med en stark politisk vilja och en klar vision för att effektivt bekämpa den växande segregationen i vårt land.

Har regeringen, Johan Pehrson, en långsiktig plan, en vision eller en politisk vilja att bryta segregationen? Och i så fall – vilka konkreta reformer ligger på bordet hos Johan Pehrson för att vi ska uppnå detta?
(Applåder)

Anf. 76 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tänker börja i den änden att jag absolut tror på det jag har hört flera gånger när statsrådet, bland annat i dag, pratar om vikten av integration. Vi har även hört statsministern, som interpellationen riktade sig till, tala om sammanhållning och vikten av gemenskap.

Men det är bara ord. I handling ser vi förslag och utredningar som visar på den direkta motsatsen. Det handlar om angiverilagstiftning, där man utreder det precis motsatta. Det handlar om att misstänkliggöra människor och skapa en osäkerhet människor emellan. Vi har egentligen sett det hela tiden.

Dessutom kan vi prova på att zooma ut och se vad som har hänt under den tid på drygt ett år som vi har haft den här regeringen och dess regeringsunderlag. Det går ganska fort. Vi ser hur Sverigedemokraterna hetsar när koranerna bränns dag ut och dag in, som det var ett tag. Vi hörde oacceptabla och fruktansvärda uttalanden under Prideveckorna i somras,

inte minst under Stockholm Pride. Nu i helgen hörde vi hur Åkesson hotar grundlagsstiftningen.

Jag undrar på riktigt hurdant det är för integrationsministern i en regering som vilar på det näst största partiet som regeringsunderlag i form av Sverigedemokraterna. De ägnar sin tid, dag in och dag ut, åt att splittra, hota och polarisera. När Johan Pehrson går till jobbet och ska arbeta med integration undrar jag vilka förutsättningar som finns för det.

Vi har under hösten sett hur både det inre och det yttre hotet i vårt land och i världen har ökat. Med tanke på det som hände nu senast har vi efter helgen läst hur terrorforskare varnar för hur allvarligt detta är. Det är på riktigt farligt med den här typen av hätsk stämning.

Det är med detta underlag och med den beviljade handen som Johan Pehrson går till jobbet varje dag. Hur länge ska Johan Pehrson tolerera detta? Hur länge tycker man att det skulle fungera? Hur länge tänker integrationsministern tillåta Sverigedemokraterna att trappa upp tonläget och sitta kvar i Rosenbad? Är det inte dags att säga att det är nog nu och dags att säga att vi inte tillåter det här utrymmet för det här regeringsunderlaget?

Jag vet inte hur det känns för Johan Pehrson, men han kanske ändå kan yttra det i sitt inlägg. Hur känns det att gå till jobbet som integrationsminister med det här regeringsunderlaget?

Anf. 77 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det känns bra. Det är väldigt viktigt att ta tag i Sveriges omfattande problem. Interpellationen handlar om segregation, bristen på integration och utanförskap.

Det gläder mig att Sofia Amloh och Serkan Köse har läst tidningarna i helgen. Jag har också läst tidningarna i helgen, fru talman. Där läser jag att Socialdemokraterna menar att allt de har gjort i både 10 och 20 år på det här området har varit fel. Man vill slänga allt man har gjort under 10–20 år i sopsäcken, för man har inte vågat. Man har inte vågat säga som det är vad gäller arbetslinjen, utbildningslinjen och språklinjen.

Eller var det bara en pressträff? Jag ser fram emot den dag då Socialdemokraterna ställer upp på språklinjen, utbildningslinjen och arbetslinjen och ser till att det finns både möjligheter och krav på individen. Man ska vara tydlig mot den fundamentalism som finns ute i olika former av verksamheter som gör att Skolinspektionen måste stänga ned dessa.

Vi har en lång väg att gå, men regeringen har lagt fram en budgetproposition där vi bland annat gör stora satsningar på rättsväsendet. Det är också någonting som dök upp vid pressträffen i den rapport där Socialdemokraterna har sagt att det de har gjort de senaste 10–20 åren inte har varit mycket att hänga i julgran. Men sent ska syndaren vakna! Jag ser fram emot era nya förslag som möter de problem som finns.

Att rusta upp rättsväsendet är kanske det viktigaste som finns för att skapa trygghet och respekt för de människor som i dag lever i miljöer där man är mycket socialt utsatt men också utsatt för brottslighet.

Vi satsar stort på det förebyggande arbetet. Jag har debatterat detta förut. Man kan summera satsningarna till 2,8 miljarder. Det är skolsociala team, uppsökandeverksamhet, hembesöksprogram för att stödja familjer tidigt, föräldraskapsstöd och satsningar på idrottsföreningar. Vi vidtar mängder av åtgärder för att fler ungdomar inte bara ska mötas av en skola

med höga förväntningar utan också ges möjligheter om det är problem hemma. Om inte föräldrarna har kapacitet att ta sitt ansvar finns det andra insatser som görs. Ta till exempel det här med ny socialtjänstlag. Äntligen kommer det insatser som gör att man kan gripa in tidigare och framför allt utan föräldrarnas samtycke i alla lägen. Man ger mer kraft åt det så kallade mellantvånget.

Vi jobbar med medborgarskapet. Det ska vara tydligt att det krävs mer för att bli medborgare i Sverige, för medborgarskap i Sverige är någonting väldigt fint och något att vara rädd om. Vi kombinerar detta med språkkrav men också med en Sverigekurs, som kommer att innebära att man måste veta lite mer om Sverige och vilka värderingar vi har som kommer till uttryck i vår grundlag. Annars har man ju kommit till fel ställe. Det gäller att göra det väldigt tydligt för människor.

Regeringen säger också att det är rimligt att vi har en ganska stram migration. Och det sa också Socialdemokraterna på en presskonferens i går, i förgår eller när det var. Men det har ni inte sagt under de senaste åren. Ni har ju ägnat tid ut och tid in åt att hela tiden facilitera en politik som ska tillfredsställa Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet. Men det har ju gått så där. Nu är ni kritiska.

Det kommer att ta tid att vända det här, men det går.

Anf. 78 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet för svaret, även om det inte riktigt var något svar på de frågor som jag ställde och inte heller på de frågor som Sofia Amløh ställde.

Det är också viktigt som oppositionspolitiker att ompröva sin egen politik. Det är därför som man i opposition kan utveckla den. Man politikutvecklar hela tiden.

Jag är glad över att mitt parti, till skillnad från Johan Pehrsons parti, ser över vår egen politik. Vi tittar på i vilka delar vi har misslyckats och i vilka delar vi kan förstärka och förbättra för att komma tillbaka. Så funkar politiken. Man omprövar sin egen politik hela tiden. Det är en pragmatisk inställning till utveckling i samhället, och det är väl också det som kännetecknar socialdemokratien.

Tillbaka till diskussionen om segregation. Jag instämmer i att det är en ganska komplex fråga som kräver noggrann analys. Vi behöver bota i problemet och i de lösningar som ligger på bordet i dag.

Johan Pehrson nämnde väldigt många olika delar i sitt svar. Men när det gäller delarna utbildning, arbetsmarknad och bostad kan vi konstatera att statsrådet inte riktigt svarar på frågorna om de nedskärningar man gör på utbildningssidan, på bostadsområdet och inom arbetsmarknadspolitiken.

För att göra skillnad i kampen mot segregation krävs mer än bara goda intentioner. Det krävs konkreta strategier och handlingar. Under den förra socialdemokratiska regeringens tid tog vi några steg, fru talman, bland annat långsiktiga reformer för minskad segregation från 2015 och framåt. Det var vi som tog fram den strategin. Även om det fanns brister i genomförandet var det ett steg i rätt riktning.

Nuvarande regerings nedskärningar i välfärden skapar oro och riskerar att förvärra situationen ytterligare i redan utsatta områden. Det är oroväckande att se Johan Pehrsons budget, som prioriterar skattesänkningar för

höginkomsttagare, samtidigt som välfärden är underfinansierad, vilket riskerar att fördjupa välfärdskrisen. Väldigt många kommuner sitter nu och tittar på hur de ska få ihop sina budgetar.

De generellt riktade statsbidragen från Johan Pehrson räcker inte till för att kompensera för den pågående kostnadskrisen inom välfärden. Detta visar återigen, Johan Pehrson, på behovet av stärkta resurser till våra skolor, fältassistenter och idrottsföreningar samt för att förbättra den aktiva arbetsmarknadspolitiken och hantera boendesegregationen. Investeringsstödet, Johan Pehrson, var viktigt. Men det har Johan Pehrson tagit bort.

På Liberalernas hemsida kan man läsa följande: Segregation är ett av våra största samhällsproblem. Det är en grogrund för låga skolresultat, skjutningar och arbetslöshet. På regeringens hemsida kan man läsa att arbetet mot segregation handlar om att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och att motverka strukturella orsaker till segregationen genom att skapa jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

Fantastiskt! I allt detta instämmer jag till fullo, både det som Liberalerna har skrivit och det som regeringen har skrivit. Därför är det anmärkningsvärt, fru talman, och olyckligt att regeringen återigen minskar investeringarna i bostadsbyggande och resurserna till välfärden och till den aktiva arbetsmarknadspolitiken – för att nämna några exempel på saker som kan förvärra och cementera segregationen.

Fru talman! Med tanke på alla dessa utmaningar frågar jag återigen hur Johan Pehrson avser att adressera och motverka de djupt rotade orsakerna till segregation i vårt samhälle. Vad finns det på bordet, Johan Pehrson?

Anf. 79 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag har alltid varit väldigt noga med att säga att vi inte alltid har haft rätt, att vi inte har gjort allting rätt som Socialdemokraterna har stått för årtionde in och årtionde ut. Styrkan kanske ligger just i ambitionen och viljan i det som man står inför där och då, det som ligger på bordet och som man tror på blir rätt. Om det en dag visar sig att något beslut inte är rätt är det viktigt att ompröva det. Styrkan ligger i det.

Självreflektion är något som jag eftersöker hos Liberalerna. Det kan vara så att vi i politiken inte alltid vågar erkänna att allt inte har varit rätt just för att det kan komma att användas som ett politiskt slagträ. Jag tycker att det är olyckligt att vi inte kan välkomna en bättre debatt om detta. Just behovet av självreflektion vill jag adressera till Johan Pehrson och Liberalerna. Det är mycket hög tid för självreflektion hos integrationsministern och Liberalerna, för när ska syndaren vakna hos er? Jag hoppas att den inte gör det för sent.

Anf. 80 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Först vill jag säga till Serkan Köse att vi testade den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken. Den skulle leda till Europas lägsta arbetslöshet, men det blev en av de högsta. Då kan man tänka att man eventuellt ska göra någonting på ett annat sätt, att sätta fundamenta i centrum. Det kanske handlar väldigt mycket om företagsklimat.

Människor som är arbetslösa i dag kan ju bli anställda i ett företag om företagets investeringar i Sverige växer och ökar, om det finns bra tillgång

till energi, till exempel, eller ett relevant skattesystem som inte hatar att det sker investeringar i Sverige. Det är en väldigt viktig början.

Det är helt korrekt att vi försöker skapa mer effektivitet i arbetsmarknadspolitiken. Vi vill se till att pengarna används på ett ansvarsfullt sätt. Vi fokuserar på vuxenutbildning, för vi vet ju alla att det finns en gigantisk språkskuld och utbildningsskuld hos människor i dag. Det måste vi möta på olika sätt och också ge människor möjlighet att ställa krav. Det har vi talat om här i kammaren, så det verkar ändå ha nått fram till Socialdemokraterna att vi har en annan linje. Om ni sedan tycker att den är bra eller inte är en annan sak.

Sedan handlar det om skolan och att se till att ungdomar klarar skolan i dag. Det är helt avgörande att elever lär sig läsa, räkna och skriva. När det efter åtta år med Socialdemokraterna är 20 procent som är tio bast, går i fjärde klass och inte kan läsa är det klart att det är ett ganska svårt problem, för då har man svårt att också lära sig alla andra ämnen. Då är det svårt att hänga med, och då är det risk för att man hamnar i ett utanförskap, särskilt om familjen inte talar svenska hemma.

Detta måste mötas med satsningar på skolan. Det är därför man måste gå tillbaka till grunderna i den svenska skolan, tillbaka till det som skapar unga, tryggare, självständiga individer, nämligen att kunna läsa, räkna och skriva. Det är därför som vi plockar bort socialdemokratiska experiment med digitalisering och den skärmhysteri som flera socialdemokrater här i kammaren har vevat med genom åren.

Skolan är central. Den bästa arbetsmarknadspolitiken är en politik som gör att Sverige växer igen. Vi har ju en väldigt svår inflation, vilket var föremål för interpellationsdebatten före denna.

När det gäller välfärden försöker den här regeringen skydda dem som är mest utsatta i svåra tider, de som har det svårast att få maten att räcka till. Alltifrån studenter till människor som lever på försörjningsstöd, sjukpenning eller garantipension får en kraftig uppräknings, för vi vill skydda dem under denna svåra tid.

Samtidigt kan vi inte vara oansvariga i den ekonomiska politiken. Om vi inte bankar ut inflationen kommer det inte att bli några investeringar.

Det är inflationen och det höga ränteläget som gör att bostadsinvesteringarna inte kommer till. Oavsett om det gäller Norrbotten eller Västerbotten, om det gäller hela Mälardalen eller Stockholm ser vi att man inte kan räkna på kalkylerna eftersom man inte vet hur det ser ut. Det är det som är avgörande och inte socialdemokratiska bidrag till byggare. Men jag vet att detta är en gammal politik som ni har prövat, alltså att det ska ges statliga bidrag. Vi tror på en annan väg.

Ja, Sofia Amløh, vi har omprövat. Vi såg vart Socialdemokraterna var på väg och att vi talade för döva öron. Nu har ni så att säga tvättat öronen, och det gläder mig. Jag ska med stort intresse lyssna på en ny politik från Socialdemokraterna.

Anf. 81 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Pehrson för svaret. När det gäller diskussionen om Europas lägsta arbetslöshet kan vi ta den i nästa interpellationsdebatt.

Nu har vi lyssnat på Johan Pehrson i en halvtimme, och det står tydligt och klart att vi möter en minister som verkar leva efter mottot se inget, hör

inget, säg inget. Det är en minister vars strategi tycks vara att om han inte erkänner problemen existerar de inte.

Johan Pehrson lyssnar kanske, men ofta tycks det vara ett eko av hans egen röst som upprepar tomma löften som har blivit hans signaturmelodi. Jag kan konstatera att det är en symfoni av missade möjligheter och bortslösade resurser som ekar i bakgrunden medan samhället ropar efter konkreta åtgärder, Johan Pehrson.

Frågan kvarstår: När kommer regeringen med Johan Pehrson i spetsen att ta av sina ögonbindlar, rensa öronen och börja lyssna på verklighetens röster? Eller är vi dömda att fortsätta bevittna detta teaterstycke där Johan Pehrson spelar huvudrollen som den osynlige åskådaren i sitt eget drama?

På Liberalernas hemsida står, som jag nämnde, allt man vill höra om samhällsproblem. Ni skriver om områden med begränsade livschanser, hög arbetslöshet, dåliga skolresultat, minskad trygghet och bristande förtroende för samhällets institutioner. Ni pekar på de problem som vi diskuterar – en enastående analys. Men hur översätter vi detta i konkret handling, Johan Pehrson?

I stället väljer han att samarbeta med ett parti som tvärtemot denna analys inte bidrar till lösningar på segregationen utan förstärker samhällets splittring genom att peka ut specifika grupper och underminera samhällets sammanhållning.

Jag är mer än villig att diskutera med Johan Pehrson om de djupa problemen med segregation och om hur vi ska komma fram till de lösningar som krävs. Men för att detta ska vara möjligt och ske måste Johan Pehrson och Liberalerna bestämma sig för på vilken sida av historien som de vill stå på.

Anf. 82 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det talas om olika musikstycken här. Men den här dödsmetallen måste upphöra någon gång. Vi måste ha en musik som man kan ta till sig utan att behöva ha hörlurar på sig.

Vi är rätt övertygade om att språklinjen – alltså att vi pratar svenska i Sverige – utbildningslinjen och arbetslinjen är det korrekta tillsammans med en linje där man ser till att det kommer till nya arbeten. Det ger ökade skatteintäkter.

Jag kan ta Skellefteå kommun som exempel där det växer. Det kan växa ännu mer. Men de har alltså över 1 miljard i överskott, och där kan de satsa stora resurser på att bygga ut välfärden, satsa på skolan och så vidare.

Det finns ingen annan väg framåt än att Sverige blir ett land där investeringarna kommer till. Det är det absoluta fokuset.

Jag ska också säga någonting om Sverigekursen som är helt central. Och jag ser fram emot att Socialdemokraterna antingen kommer med tilllägg eller säger att någonting ska bort. Men i Sverige måste man lära sig att vi har jämställdhet. Vi har rätten till religion, och vi har rätten från religion. Vi har yttrandefrihet. Folk får säga hur konstiga saker som helst om det inte är fråga om hets, förtal eller annat, som ni vet. Allt det som har byggt Sverige så starkt måste vi hålla i nu i en tid när vi är oroliga över att människor kommer hit och kanske har andra värderingar.

Man kan aldrig banka in några värderingar i andra människor. Men man kan genom Sverigekursen se till att de åtminstone vet vilka som gäller i Sverige. Denna Sverigekurs har vi saknat, och jag är glad över att den nu kommer till.

Liberalerna är helt säkra på att den svenska situationen går att vända. Men det kommer att ta tid. Men det finns ingen annan väg än språk, utbildning och arbete.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:134 om regeringens målsättning med arbetsmarknadspolitiken

Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Serkan Köse har frågat mig om jag och regeringen har satt några specifika mål för arbetsmarknadspolitiken, och i så fall vilka. Vidare frågar han om jag och regeringen anser att regeringens åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken är tillräckliga för att hantera den försämrade situationen på arbetsmarknaden, och om inte, vilka ytterligare åtgärder jag avser att vidta.

Regeringen fortsätter arbetet för att återupprätta arbetslinjen. Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är en förutsättning för det svenska välfärdssamhället. Trots att Sverige har en hög sysselsättningsgrad är det många som inte försörjer sig genom eget arbete. För att motverka detta måste såväl transfererings- som skattesystemen vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete.

Arbetsmarknadspolitiken behöver utformas så att fler kommer i arbete och att den blir mer kostnadseffektiv. Höga krav ska ställas på den som söker jobb kombinerat med att arbetslösa erbjuds stöd och insatser. Det ska också finnas tydliga aktivitetskrav för att få bidrag.

Det riksdagsbundna målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

Regeringen har i Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2023 beslutat om mål, återrapporteringskrav och uppdrag. Arbetsförmedlingen ska bland annat prioritera arbetet med personer som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa i syfte att dessa personer ska övergå till arbete eller utbildning. Myndigheten ska också motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet, och arbetet med en effektiv och rättssäker ärendehandläggning ska stärkas. Arbetsförmedlingen fick också i uppdrag att förbättra den geografiska och yrkesmässiga rörligheten bland arbetslösa. Den som står utan arbete måste vara beredd att omskola sig eller söka jobb i en annan kommun.

Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2024 bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 bedöms skapa tillräckliga förutsättningar för Arbetsförmedlingen att hantera den försämrade situationen på arbetsmarknaden. I propositionen föreslås en förstärkning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag med 200 miljoner kronor för att möta en ökad arbetslöshet och stärka kontrollarbetet. Tillsammans

med andra förslag i budgetpropositionen, till exempel ett förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare, bidrar de föreslagna satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken till en stärkt arbetslinje.

Regeringen föreslår även fler platser inom yrkeshögskolan och inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att tillgången till sådan utbildning förbättras och fler snabbt kan komma i arbete. Satsningarna är avgörande både för Sveriges konkurrenskraft och för individer som får en bättre möjlighet att komma i arbete.

Omställnings- och kompetensstödet och omställningsstudiestödet ökar också individernas möjligheter att få eller behålla ett arbete.

Genom att prioritera kostnadseffektiva insatser inom arbetsmarknadspolitiken som är arbetsplatsnära och som bidrar till en hög sökaktivitet skapas möjligheter för dem som ändå tvingas lämna sina jobb att komma vidare till studier eller till andra arbeten.

Anf. 84 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Pehrson för svaret.

Det är en oroväckande tid för Sverige, en tid präglad av ekonomisk osäkerhet och utmaningar på arbetsmarknaden. I detta sammanhang tänker jag fokusera på tre centrala aspekter, nämligen den aktuella ekonomiska situationen, arbetsmarknadens utmaningar samt regeringens roll och behovet av konkreta åtgärder.

Låt oss för det första titta på vår ekonomiska situation. Prognosen för 2023 indikerar en av de svagaste ekonomiska utvecklingarna i vårt lands historia med en bnp på nedgång och en förväntad tillväxt som är lägst i Europa. Denna nedgång, förstärkt av en kostnadskris och en ekonomisk kris, har lett till att många hushåll nu kämpar med ekonomin och med att betala sina räkningar. Vi ser också en oroande inflation som är högre än våra grannländers, vilket påverkar varje medborgares ekonomi och levnadsstandard.

För det andra är situationen på bostadsmarknaden, som jag också nämnde i min förra interpellation, mycket oroväckande. Bostadsmarknaden har länge varit en tillväxtmotor i svensk ekonomi, men nu ser vi att bostadsbyggandet minskar dramatiskt. Det är den största nedgången sedan 90-talskrisen. Detta hotar inte bara vår nuvarande ekonomi utan även framtida tillväxtpotentialer. Situationen påverkar arbetsmarknaden direkt då brist på bostäder gör det svårare för människor att flytta dit där jobben finns, vilket i sin tur leder till en förvärrad kompetensbrist.

För det tredje ser vi nu, trots tidigare motståndskraft, en tydlig avmattning på arbetsmarknaden. Vi har fortfarande en relativt hög sysselsättningsgrad, men det är oroande att antalet arbetade timmar och tillfälliga anställningar minskar samtidigt som varslen ökar. Detta pekar på en bekymmersam utveckling, särskilt med tanke på att vi förväntar oss en fortsatt ökning av arbetslösheten under de kommande åren.

I ljuset av dessa utmaningar kan man fråga sig vad Johan Pehrson och regeringen gör. Otroligt nog väljer Johan Pehrson att minska resurserna till Arbetsförmedlingen och den aktiva arbetsmarknadspolitiken – och det i en tid när det behövs mer resurser för att rusta människor att komma tillbaka. När hela ekonomin och inflationen vänder kommer vi att ha en enorm kompetensbrist.

Det är också anmärkningsvärt, återigen, att man skär ned på arbetsmarknadspolitiken med 2 miljarder inför nästa år. Jämför vi i år med hur det har sett ut tidigare kan vi väl säga att man halverar insatserna till den aktiva arbetsmarknadspolitiken – i en tid när det behövs mer arbetsmarknadspolitik, mer resurser till utbildning och mer resurser till kompetensutveckling för att vi ska kunna rusta människor för de jobb som finns i dag.

Det är också uppseendeväckande att Arbetsförmedlingen inte får de resurser den efterfrågar, fru talman. Johan Pehrson säger att anslagen ökar med 200 miljoner kronor medan Arbetsförmedlingens bedömning är att man behöver minst det tredubbla. Till skillnad från Johan Pehrson föreslår vi socialdemokrater ökade satsningar på den aktiva arbetsmarknadspolitiken och ett förstärkt förvaltningsanslag till Arbetsförmedlingen. Vi anser att dessa åtgärder är viktiga för att stärka arbetsmarknaden och säkerställa att Sverige navigerar genom denna kris med en kraftig och välfungerande arbetsmarknad.

Med anledning av detta undrar jag, återigen, om Johan Pehrson har satt upp några specifika mål för arbetsmarknadspolitiken och i så fall vilka. Jag skulle gärna vilja att statsrådet sa något om detta.

Med tanke på den försämrade situation vi har på arbetsmarknaden i dag undrar jag också, återigen, vilka konkreta steg statsrådet avser att ta för att säkerställa att arbetslösheten inte fortsätter att stiga och att de som nu förlorar sina jobb får den hjälp och det stöd de behöver för ett snabbt återinträde på arbetsmarknaden när det vänder.

Anf. 85 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är klart att det är en väldigt besvärlig situation som människor befinner sig i. Vi har en alldeles för hög arbetslöshet, och vi behöver få upp sysselsättningen inte minst i de grupper som i dag befinner sig långt från arbetsmarknaden. Det kan handla om personer som egentligen aldrig har haft ett reguljärt arbete.

Detta är ett svårt arbete. Vi har rejält många miljarder avsatta till arbetsmarknadspolitiken, men det är korrekt att vi till exempel förändrar regelverket för de personer som jobbar inom att rusta och matcha genom att vi satsar mer på yrkesutbildning och yrkeshögskolan, vilket jag har nämnt tidigare. Vi låter nu etableringsjobben växa fram, och vi tror att de kan vara ett väldigt viktigt stöd i arbetet med den här förändringen.

Målet, som är bundet av riksdagen, är att vi ska se till att ha en väl fungerande arbetsmarknad. Men en utbildningsskuld tar tid att utbilda bort. Brister i svenska språket tar det tid att komma till rätta med. Och vad gäller tillgången på arbete beror den väldigt mycket på hur det går för svenska företag. I en tid av ekonomisk kris måste man hålla fokus på huvudmålet, och det är att banka ut inflationen. Det finns ingen genväg, hur gärna Serkan Köse – som lyfter viktiga frågor – än önskar. Man kan inte komma runt detta på något sätt.

Man kan alltid bedriva en mer socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik, men den har alltid inneburit ökade kostnader för skattebetalarna och mindre effektivitet. Den har inte heller lett till Europas lägsta arbetslöshet utan snarare nästan tvärtom. Då måste man självklart vara beredd att gå en annan väg, att trampa en ny stig, och här skulle det behövas lite omprövning från Socialdemokraterna.

Det går att vända detta; vi ser att jobben växer fram i de kommuner som har en stark utveckling. Där har vi ett annat, mer så kallat ”angenämt”, problem, nämligen att det i en snabb expansion saknas människor som flyttar dit. Då måste man möta det genom utbildning av den arbetskraft som saknas. Det finns arbetskraft, men den har kanske inte rätt utbildning. Det är därför vi gör dessa satsningar på mer reguljär utbildning.

Jag vill dock understryka att jag är väldigt glad att vi – förhoppningsvis snart, på nyåret – kan se etableringsjobben, som är så viktiga och som parterna har tagit ett stort ansvar för att ta fram. De är en viktig del för att just möta inte minst människor som har varit långtidsarbetslösa – eller som kanske aldrig ens har haft ett reguljärt arbete över huvud taget.

Anf. 86 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Det Johan Pehrson kallar ökade kostnader kallar vi investeringar. Det är investeringar i kompetens och i människor, så att de rustas med de färdigheter som efterfrågas på arbetsmarknaden och kan stå redo att ta de jobben. Vi kallar det en investering och ett stöd – Johan Pehrson kallar det en kostnad.

Att ha EU:s lägsta arbetslöshet var ett mål. Det var den socialdemokratiska regeringens mål i början av 2014. Det var ett bra mål. Det är viktigt att ha mål i politiken, även om man sedan kanske inte når hela vägen. Jag har flera gånger ställt frågan till Johan Pehrson vad Liberalerna har för mål. Det vore intressant att veta om Johan Pehrson har något mål med arbetsmarknadspolitik.

Vi socialdemokrater är tydliga och har ett tydligt mål: att nå full sysselsättning. För att nå full sysselsättning krävs en aktiv och mångfasetterad arbetsmarknadspolitik. Det innebär ett brett spektrum av åtgärder anpassade till individuella behov, som arbetsmarknadsutbildning, subventionerade anställningar och arbetslivsinriktad rehabilitering. Vikten av samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen kan inte nog betonas i detta fall, särskilt när det gäller att integrera en kedja av insatser för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är ett politiskt mål.

Det svenska samhällskontraktet innehåller inte enbart rättigheter utan även krav och förväntningar. De som söker arbete ska aktivt delta i de åtgärder som erbjuds för att förbättra sina chanser på arbetsmarknaden. Det är också ett mål, och Arbetsförmedlingen spelar en central roll i den kontexten. Deras uppdrag är att förbättra arbetsmarknadens funktionsätt och stödja kompetensförsörjningen, och det tycker vi är viktigt. Oavsett var i landet man bor ska Arbetsförmedlingen vara tillgänglig, och det ska ges stöd.

Vi kan väl konstatera att Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitik har fått mindre resurser med Johan Pehrsons politik de senaste åren, från 2019 fram till i dag. Det är mindre resurser till de människor som behöver åtgärder för att rustas till att kunna ta de lediga jobben. Till skillnad från Johan Pehrson vill vi stärka Arbetsförmedlingens anvisningskapacitet och förmåga att erbjuda en jämställd och jämlik arbetsmarknadspolitik.

Fru talman! Arbetsmarknadspolitik är också kopplad till utbildningspolitiken. Det är avgörande att vårt utbildningssystem möter arbetsmarknadens behov och att antalet deltagare i bland annat arbetsmarknads-

utbildningar ökar. Jag och Johan Pehrson har ett flertal gånger haft debatter om att vi behöver se till att utöka också arbetsmarknadsutbildningarna.

Den gröna omställning som Sverige står inför – också detta har vi debatterat många gånger – kräver framför allt rätt utbildad arbetskraft. Vi socialdemokrater ser det som en nationell prioritet att se till att vårt utbildningssystem och vår arbetsmarknadspolitik är väl rustade för dessa utmaningar och att de går in i varandra mycket tydligare än i dag.

Vi socialdemokrater anser också att det behövs en kombination av rättigheter och krav. En väl genomtänkt och finansierad arbetsförmedling och en stark koppling mellan arbetsmarknads- och utbildningspolitiken är nödvändigt för att vi ska klara av de utmaningar vi har på svensk arbetsmarknad i dag.

Med tanke på de nuvarande utmaningarna och den tydliga avsaknaden av en målmedveten arbetsmarknadspolitik från regeringens sida vill jag återigen ställa frågan till statsrådet: Hur avser statsrådet att säkerställa att Sveriges arbetsmarknad inte bara återhämtar sig från nuvarande lågkonjunktur utan också stärks för att möta framtida utmaningar, inklusive den nödvändiga omställningen till en mer hållbar och jämlik ekonomi? Hur ska arbetsmarknadsministern göra för att utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik ska docka in i varandra mycket tydligare än i dag?

Anf. 87 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Om jag inte minns helt fel var det en socialdemokratisk regering som under åtta år såg till att vi drev den politik vi gjorde. Man måste ju ta ansvar när man sitter i regeringen. Man kan inte bara stå vid sidan och efteråt säga att det var någon annan. Det funkar inte. Det är som ett barn som har ätit upp alla ostkrokarna på fredagskvällen och som har ostkrokar överallt men ändå säger att det var någon annan som gjorde det. Ni har ju stått för den linje som Sverige har drivit.

Serkan Köse och jag är överens om att en aktiv arbetsmarknadspolitik måste bygga på mer än det som man gör på Arbetsförmedlingen. Vi har ju ett uppdrag om fler arbetsmarknadsutbildningar. När Arbetsförmedlingen återskärper till mig redovisar de hur svårt det är med upphandlingar, och det gör de säkert också till Serkan Köse när Arbetsförmedlingen är i utskottet. Det är därför vi har en ny styrelse på plats. Det är därför de har ett tydligt uppdrag att förstärka detta. De ska se över hela sitt upphandlingssystem eftersom det krävs fler arbetsmarknadsutbildningar.

Jag är helt säker på att även Serkan Köse tycker att det är bra med yrkesvuxutbildningar och yrkeshögskolan. Där utökar vi nu verksamheten, som är mer reguljär utbildning.

Det är också så att Socialdemokraterna gjorde ett förtjänstfullt arbete eftersom det nu finns en möjlighet, som vi verkligen har bejakat, att dimensionera gymnasieutbildningen på ett sådant sätt att man kan försöka styra dit där jobben finns. Det krävs ju ett omfattande arbete för att se till att unga människor läser till mer yrkesinriktade – och viktiga – utbildningar för till exempel vård- och omsorgsyrken, industri eller installationer. Det är ju helt centralt. Detta är också ett viktigt arbete som görs.

Om detta ska bli framgångsrikt måste man dock börja tidigt i skolan. Oavsett vad de ska studera måste barnen tidigt lära sig att läsa, räkna och

skriva. Det är därför vi lägger om skolpolitiken från det skärmflum som jag var inne på tidigare.

Personer som har kommit till vårt land, kanske för många år sedan, måste lära sig svenska. Det är därför vi ställer om svenska för invandrare för att försöka öka kraften när man träder in i undervisningen tidigt. Man kanske inte ska ha hur lång utbildning som helst. Precis som lågstadiet i regel är begränsat till tre år ska det finnas tidsbegränsningar för sfi. Vi lägger också in att man ska kunna kombinera svenskt utbildning med en annan aktivitet, till exempel en utbildningsinsats, för att snabbare komma i arbete.

Det är en lång väg. Det finns en stor utbildningsskuld och en stor språk-skuld. Detta måste man överbygga genom att rusta människor. Det är därför vi gör förändringar inom utgiftsområdet och till exempel lägger mer på yrkesutbildningar. Vi tycker att det är bra. Jag står för det till hundra procent.

Jag förstår – och har förstått – att Socialdemokraterna alltid har velat lägga ännu mer pengar på andra insatser. Vi har ju pratat om extratjänster och annat som Socialdemokraterna verkligen har älskat. Jag tror dock mer på etableringsjobb. Jag tror att detta i förlängningen kommer att leda till fler reguljära jobb för de berörda personerna än vad extratjänsterna har gjort. Alla utvärderingar har visat att insatser med ett reguljärt arbete som tydligt mål är bättre. Detta gäller inte minst etableringsjobben.

Anf. 88 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Låt oss konstatera, statsrådet, att arbetet med etableringsjobben påbörjades av den socialdemokratiska regeringen.

Det är tydligt att Johan Pehrson inte har någon målsättning för arbetsmarknadspolitiken, vilket är det som interpellationen handlar om.

Jag nämnde bostadsmarknadens kris i dag och den stigande arbetslösheten. Detta är viktiga frågor som kräver konkreta och effektiva åtgärder. Vi ser en avmattning på arbetsmarknaden som kombineras med ett historiskt lågt bostadsbyggande. Det innebär stora utmaningar och gör det svårare för människor att hitta arbete där det behövs mest.

Tyvär har vi en regering som saknar en klar målsättning i denna kritiska tid. Man skyller i stället på den tidigare socialdemokratiska regeringen. Trots att Johan Pehrson har varit arbetsmarknadsminister i ett och ett halvt år är reformlistan fortfarande tom.

Att enbart reagera på kriser är inte tillräckligt, fru talman. Vi behöver en proaktiv och väl genomtänkt strategi som tar itu med både de nuvarande och de framtida utmaningarna på svensk arbetsmarknad.

Till skillnad från Johan Pehrsons regering har Socialdemokraterna en klar vision om full sysselsättning. Alla som kan jobba ska jobba. Arbetet, fru talman, är inte bara grundläggande för individens försörjning och frihet, utan det är också kärnan i vår gemensamma välfärd.

För att detta mål ska uppnås krävs en aktiv och individanpassad arbetsmarknadspolitik. Det är viktigt att Arbetsförmedlingen har tillräckliga resurser och tillräckligt stöd för att effektivt kunna utföra sitt uppdrag. Det handlar inte om att vi ska ha en massa pengar att dela ut, Johan Pehrson, utan det handlar om att pengarna ska gå till att rusta människor för de lediga jobb som finns i dag.

Jag är fortfarande intresserad av vilka konkreta åtgärder Johan Pehrson har för att främja jobbskapande, stödja omställningen och återuppliva tillväxten i vår ekonomi.

Jag tackar för debatten.

Anf. 89 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Låt mig ta fasta på vad vi gör. Det finns ju ett helt avsnitt med rätt många miljarder. Vi har ju debatterat detta hur mycket som helst, men jag kan räkna upp det igen. Det gäller att stärka arbetslinjen, att stärka utbildningslinjen och att stärka språklinjen. Jag har stor respekt för att Serkan Köse vill ha en annan ton i detta och kanske vill ha fler extratjänster och färre etableringsjobb eller vilken mix man nu väljer. Ibland måste man dock prioritera.

Jag tar fasta på det Serkan Köse sa om samhällskontraktet. Det tycker jag låter som gammal fin socialdemokrati. Jag blir alldeles varm när jag hör Serkan Köse tänka tanken att det finns ett kontrakt där det finns rättigheter och skyldigheter.

Jag hörde också Serkan Köse nämna Arbetsförmedlingens anvisningar. Även det låter som ljuv musik, tycker jag. Det kanske är en omprövning på gång också på det området för att sätta mer kraft i detta. Vi har en stark a-kassa, men den är till för att användas när det inte finns några jobb. Om det finns arbeten måste man, som jag har nämnt, vara beredd att utbilda sig och kanske flytta till en annan kommun. Det är viktigt att anvisa mer, så att människors tid i arbetslöshet blir så kort som möjligt.

Jag tar fasta på detta. Jag ser fram emot fler debatter där vi pratar om vikten av att ställa krav, för det är att bry sig. Möjligheter måste följas upp av individens personliga ansvar.

Jag tar också fasta på tanken på ett samhällskontrakt och på att alla ska arbeta. Man måste sätta mening i detta, och jag ser fram emot att höra mer om vad Socialdemokraterna menar.

Jag är övertygad om att vi kan finna varandra här. Det är inte en dag för tidigt. Vi har funnit varandra förr, men det är politikens innehåll som är avgörande.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:141 om åtgärder mot stigande ungdomsarbetslöshet

Anf. 90 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jonathan Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska ungdomsarbetslösheten.

Inom ungdomspolitik prioriterar regeringen bland annat att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka. Arbetsmarknadspolitik syftar till att fler – unga som äldre – ska komma i arbete. Ansvarsfördelningen för genomförandet av arbetsmarknadspolitik

bygger på att Arbetsförmedlingen har en flexibilitet att anpassa sina insatser och fördela resurser utifrån regionala och lokala behov.

I budgetpropositionen för 2024 föreslås en förstärkning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag om 200 miljoner för att möta en ökad arbetslöshet och stärka kontrollarbetet. Tillsammans med andra förslag i budgetpropositionen, till exempel ett förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare samt fler platser inom både yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen, bidrar de föreslagna satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken till att stärka arbetslinjen.

Gällande utbildningsområdet föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2024 att 1 362 miljoner kronor tillförs för fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux och att 385 miljoner kronor tillförs för fler utbildningsplatser i yrkeshögskoleutbildning för 2024, båda summorna inklusive studiestöd.

Man bör komma ihåg att den enskilt viktigaste insatsen för att ungdomar långsiktigt ska etablera sig på arbetsmarknaden är utbildning. Utbildning av hög kvalitet stärker också individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och gör det möjligt att ta till vara allas kompetens. Samtidigt som det finns många som kan arbeta har välfärden och näringslivet svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Därför är det viktigt att arbetsmarknadens behov i större utsträckning får styra hur utbildningar inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen dimensioneras.

Regeringen följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och hur Arbetsförmedlingen genomför sitt uppdrag att tillgodose behoven hos både arbetssökande och arbetsgivare.

Anf. 91 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret och för att han tagit sig tid att komma till kammaren även i kväll.

Alla människor behöver få möjligheten att försörja sig själva genom att få tillgång till ett arbete. Det är en helt central överlevnadsfråga för så många människor i detta land eftersom det handlar om att få in pengar på lönekontot i slutet av månaden. Det är också en fråga om självförverkligande och minskad ohälsa. Genom att ha ett arbete har du större möjlighet att själv fatta beslut om ditt eget liv.

Att en så stor andel av befolkningen som möjligt har ett arbete är också viktigt för finansieringen av vårt gemensamma samhällsbygge. Ju fler som har ett arbete att gå till, desto mer skattepengar får vi in till att lägga på centrala samhällsfunktioner som skola, vård och omsorg.

Att människor arbetar har givetvis också en helt central roll för kompetensförsörjningen, inte minst inom välfärden men också inom ramen för den gröna omställningen som pågår i hela landet.

De senaste siffrorna gällande arbetslösheten är därför väldigt oroväckande, särskilt siffrorna som rör ungdomsarbetslösheten. Av allt att döma är ungdomsarbetslösheten på väg uppåt. Vi har i dag en ungdomsarbetslöshet på cirka 20 procent, och det är en hög siffra. Det handlar om en stor grupp människor som inte har ett jobb att gå till.

Fru talman! Att människor är arbetslösa är en stor förlust för både enskilda individer och samhället i stort. För unga arbetslösa kan det bli en väldigt stor förlust för den enskilda individen. Det kan handla om nytexaminerade studenter som inte lyckas få en anställning och inte kan klara

sig utan stöd från familjen – ett stöd som inte alla kan få. Det kan också handla om en ungdom som nyligen fått sitt första jobb, blivit uppsagd, kastats ut i arbetslöshet och därmed inte kan betala hyran på sitt nytecknade hyresavtal. Vi förstår alla att detta inte är hållbart. Samhället har ett ansvar för att unga ska få möjlighet till försörjning.

Fru talman! Statsrådets interpellationssvar går att dela upp i två huvuddelar. Först pratar statsrådet om Arbetsförmedlingen, dess verktygslåda och att man har en viktig roll när det gäller att göra insatser för dem som är i behov av arbete. Den andra delen berör utbildningssektorn brett. Här nämner statsrådet satsningar på yrkesvux och yrkeshögskolan. Statsrådet beskriver också att utbildning av hög kvalitet stärker individers möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Jag håller med statsrådet om att Arbetsförmedlingens verktygslåda och hela den samlade utbildningskedjan är två huvudnycklar till att bekämpa arbetslöshet och särskilt ungdomsarbetslöshet. Det vi däremot sannolikt inte är överens om är huruvida de så kallade satsningar statsrådet hänvisar till, bland annat de 200 miljoner kronorna till Arbetsförmedlingen, är tillräckliga i förhållande till de problem vi ser. Jag hävdar att det är uppenbart att regeringen gör för lite. Utbildningssektorn i hela landet går på knäna, Arbetsförmedlingen har svårt att leverera på sitt uppdrag och ungdomsarbetslösheten är på väg uppåt tillsammans med arbetslösheten i övriga kategorier.

Anser statsrådet att de åtgärder regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2024 eller andra åtgärder är tillräckliga för att få bukt med de problem vi nu diskuterar?

(Applåder)

Anf. 92 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet och Jonathan Svensson som är här denna någorlunda sena afton.

Ibland när jag hört svar på interpellationer eller allmänt funderat på Liberalernas politik har jag undrat hur en liberal workshopp på Arbetsmarknadsdepartementet ser ut. Jag tänker mig något i denna stil: Man samlas i februari månad över en kanna kaffe. Det är ungefär samma väder som nu, lite kallt och snöigt, och man tänker att man ska börja tidigt med budgetarbetet. Alla värker fram sina bästa idéer medan man smuttar på kaffet. Plötsligt ropar någon ”skattesänkning”, och alla svarar: ”Heureka, nu är vi färdiga. Nu går vi hem. Tack för i dag!” Det är också så jag tänker mig att liberala workshopp har sett ut under ganska många år.

Statsrådet tar i sitt svar upp ett förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare som en reform som skulle skapa en massa jobb för unga runt om i landet. Denna Timbropolitik hade nog gjort Milton Friedman stolt. Jag ställer mig oförstående inför detta. Om det inte finns några jobb, hur ska då en skattesänkning för låg- och medelinkomsttagare skapa fler jobb? Det är ju samma människor som i dag har ganska svårt att få vardagen att gå ihop. Ska de plötsligt börja konsumera brett och sätta igång samhällets alla hjul? Hur kan detta vara en av de främsta reformerna för att bekämpa ungdomsarbetslösheten?

Statsrådets svar innehåller inte jättemånga stimulerande insatser. Det hade kanske varit bättre att använda statskassans styrka till stimulerande insatser i stället för detta ideologiskt motiverade duttande. Statsrådet kun-

de ju ringa bostadsministern och säga att bostadsbyggandet måste komma igång. Det hade förhoppningsvis satt fart på ekonomin och gett jobb och bostäder till unga. Det hade kanske kunnat få unga att flytta dit där jobben finns. Skellefteå har nämnts tidigare i kväll, och ett ökat bostadsbyggande där skulle kanske kunna få fler unga att flytta dit. Fler bostäder i studentstäderna eller på annan ort skulle kunna få fler att studera och vidareutbilda sig, vilket ju Liberalerna lyfter fram som viktigt.

Precis som med läran om trickle down, som är vår tids stora ekonomisk-politiska myt, håller nyliberaler krampaktigt fast vid läran om att skattesänkningar på något sätt automatiskt ger en massa jobb. Men någon stimulerande politik vill man inte se, för det skapar tydligen inte jobb.

Om det inte är konsumtion dessa skattesänkningar leder till, hur skapar då den påstådda drivkraften för arbete jobb om det inte finns jobb att söka, om det saknas arbeten man är utbildad till, om det saknas möjlighet att bo och om det saknas möjlighet att studera?

Det är dags för arbetsmarknadsministern att fokusera på en aktiv arbetsmarknadspolitik och på stimulanser – exempelvis för bostadsbyggandet eller för den gröna omställningen, som ju är ett utmärkt sätt att skapa nya jobb i hela landet – och inte på daterade och utdömda skattesänkningslösningar signerade Timbro. Det är också dags att byta ledare för de där workshopparna på departementet.

(Applåder)

Anf. 93 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Pehrson för svaret och Jonathan Svensson för en väldigt bra och viktig interpellation.

På tal om fattigt svar på en viktig fråga: En av de viktigaste grupperna som står utanför arbetsmarknaden är unga med funktionsnedsättning. Statsrådet nämner inte ett ord om denna grupp. I dag är bara hälften av personerna med funktionsnedsättning sysselsatta. För dem med nedsatt arbetsförmåga är siffran ännu lägre, endast 44 procent. Detta ska jämföras med en sysselsättningsgrad på 81 procent i den övriga befolkningen. Det hade varit bra om statsrådet i sitt svar hade uppmärksammat detta och sagt något om denna grupp. Situationen är ännu mer utmanande för personer med bostad enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Bland dessa individer är endast 3–4 procent sysselsatta, och en majoritet har arbetsmarknadsstatusen ”sjuk”. Deras medianinkomst är betydligt lägre än för befolkningen i stort.

Fru talman! Arbetsförmedlingens rapporter visar tydligt att unga med funktionsnedsättning möter enorma problem i dag på svensk arbetsmarknad, där de står inför större utmaningar än vad andra unga gör. De möter ofta långa perioder av arbetslöshet och för en tuff kamp för att hitta arbete som inte kräver ekonomisk subvention.

En särskilt påtaglig svårighet är den oacceptabelt långa väntetiden för det som kallas funktionshinderskod. Denna väntan kan sträcka sig över ett år, vilket fördröjer stöd och försvårar möjligheten till arbete. Detta har jag debatterat med arbetsmarknadsministern tidigare.

När de unga till slut får en kod möts de av nya hinder när det gäller de nedskärningar som Johan Pehrson har genomfört inom arbetsmarknadspolitiken de senaste åren och de specialkompetenser som inte längre finns på

Arbetsförmedlingen men som var väldigt värdefulla för personer med funktionsnedsättning, för att ge dem det stöd de behöver.

Dessutom leder bristen på specialiserade handläggare inom Arbetsförmedlingen till att många inte kan placeras i arbete eller praktik. Trots att pengar finns för lönebidrag används dessa inte fullt ut, vilket resulterar i att resurser som kunde ha hjälpt till att ge dessa personer stöd går tillbaka till staten.

Du har ett ansvar, Johan Pehrson, för att se till att alla unga, oberoende av funktionshinder, erbjuds samma möjligheter på svensk arbetsmarknad. Du har också ansvar för att säkerställa att Arbetsförmedlingen har de resurser som krävs för att hjälpa dessa unga människor.

För att förbättra situationen för unga med funktionsnedsättning behövs förstärkta resurser till Arbetsförmedlingen. Det är också viktigt att det finns ett samarbete mellan arbetsgivare och Arbetsförmedlingen för att man ska kunna skapa mer inkluderande arbetsmiljöer.

Det handlar om att genomföra konkreta åtgärder, såsom utbildningsinsatser för arbetsgivare och riktlinjer för arbetsanpassning och uppföljning, samt att erbjuda incitament för arbetsgivare som arbetar aktivt för att inkludera personer med funktionsnedsättning.

Med anledning av detta vill jag fråga Johan Pehrson: På vilket sätt planerar man att stärka Arbetsförmedlingen för att unga med funktionsnedsättning ska kunna erbjudas bättre stöd? Finns det några initiativ från statsrådets sida för att genomföra samarbete med näringslivet och civilsamhället för att skapa en mer inkluderande arbetsmarknad? Återigen, Johan Pehrson: Vad finns det på bordet?

Anf. 94 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är lätt att hålla med om den passion som finns här för att unga personer ska ta ansvar för sitt eget liv och för att man ska ge dem både en hjälpande hand och ställa krav. Det är det samhällskontrakt som vi pratade om i den förra debatten – vikten av att man tar emot och ger anvisningar så att det ska hända något om man tycker att det behöver tryckas på lite i kravdelen.

Vi kommer inte undan fundamenta. Vi måste gå tillbaka till de grunder i skolan som gör att unga människor blir anställbara. Vi vet att arbetslösheten fortfarande är väldigt låg hos unga personer som har klarat skolan. Oavsett om de har gått en mer yrkesinriktad utbildning eller en teoretisk utbildning är arbetslösheten väldigt låg där.

Utmaningen ligger hos de unga som hoppar av skolan eller som kanske aldrig kommer dit därför att de är så kallade hemmasittare. Det är en enorm utmaning, men svaret för att mota ungdomsarbetslösheten är att unga personer ska ha den kompetens som krävs på en många gånger komplex arbetsmarknad.

Det är korrekt att vi har en hel del workshoppar. Vi funderar mycket på vad vi kan lära av tidigare regeringars politik och varför den inte lett till de resultat man sa sig sträva efter. Det var för att man missade några viktiga grunder, allt från utbildning till krav på språk och på att människor ska vara beredda att ta de jobb som finns. Vi får se om det finns någon omprövning av detta hos Socialdemokraterna.

Prot. 2023/24:37
28 november

Svar på
interpellationer

Vi menar att det som Socialdemokraterna själva har föreslagit, alltså sänkta skatter på låga och medelhöga inkomster, är rimligt. Man måste också göra det lönsamt att arbeta för personer med låg inkomst, vilket man mycket väl kan ha i början. Ofta är det första jobbet inte det bästa jobbet, utan man kan byta jobb under livet och vidareutbilda sig.

Det finns enorma möjligheter i Sverige att själv bestämma om man med hårt arbete, flit och ansträngning vill byta arbete. Då kan man under hela livet delta i det så kallade livslånga lärandet. Förutsättningarna för detta har kanske aldrig varit bättre än nu. Detta är viktigt, för arbetsmarknaden är i ständig förändring. Detta gäller inte minst för de unga som börjar arbeta i dag.

När det gäller den tanke som finns om att det är politiken som kan lösa allt tror jag att vi kan skapa goda förutsättningar för näringslivet så att det finns tillgång till energi och så att unga människor klarar utbildningen. Jag möter också kompetensefterfrågan, men alla ungdomar som har utbildningen på gymnasienivå avklarad kommer i regel i arbete.

Dessutom har vi omfattande insatser inom ramen för Arbetsförmedlingens garantier för att se till att ingen går hemma, för då är risken att man hamnar i annat elände. Man vänder på dygnet och får dåliga vanor, och i värsta fall finns det andra verksamheter som drar i en, såsom kriminalitet, eller i värsta fall psykisk ohälsa och missbruk.

Jag vill nog säga att vi har ganska omfattande stöd och hjälp för ungdomar. Det är väldigt svårt att hjälpa ungdomar som har hoppat av skolan, men vi ska aldrig ge oss. Det är därför hundratusentals personer utbildar sig inom till exempel komvux varje år. Det är en viktig insats.

Anf. 95 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för hans inlägg. Jag noterar att statsrådet inte riktigt svarade på frågan om huruvida han anser att de åtgärder som regeringen vidtar i budgetpropositionen eller i övrigt är tillräckliga för att åtgärda de problem som vi diskuterar i dagens interpellationsdebatt.

Det är tråkigt att regeringen inte klarar av att presentera en politik som tacklar arbetslösheten och särskilt ungdomsarbetslösheten. Detta är problem som skadar samhället i stort men också den enskilda individ som saknar ett arbete att gå till.

När vi tydligt kan se ett samhällsproblem som drabbar många krävs ett gemensamt svar från hela samhället, där det offentliga behöver ta på sig ledartröjan. Det är tydligt att regeringen inte gör tillräckligt.

Som tidigare nämnts är Arbetsförmedlingens verktygslåda och hela den samlade utbildningssektorn två huvudnycklar i arbetet för att bekämpa arbetslösheten. Det räcker i praktiken att öppna vilken lokaltidning som helst i landet för att se situationen inom skolsektorn. Grundskolor och förvaltningar, förskoleförvaltningar och gymnasieförvaltningar går med stora underskott, tvingas lägga ned verksamheter och säger upp personal. Elevers studiero och studieresultat och personalens arbetsmiljö kommer att få ta smällen för detta.

Rapporter från vuxenutbildningsvärlden pekar också på att man inte klarar av att leverera på sitt uppdrag, men regeringen gör långt ifrån tillräckligt för att stoppa krisen.

Samma visa är det hos Arbetsförmedlingen. Det tillskott på 200 miljoner kronor som regeringen ger myndigheten för 2024 är långt ifrån vad myndigheten själv har begärt och säger sig behöva för att klara sitt uppdrag. När de resurser som myndigheten får är så långt ifrån vad de säger sig vara i behov av kommer det givetvis att få konsekvenser. Det kan handla om sämre lokal närvaro, sämre service för arbetssökande och större svårigheter att få människor i arbete.

Ett exempel som tydligt pekar på att Arbetsförmedlingen inte klarar av sitt uppdrag har lyfts upp av Serkan Köse. Det gäller unga med funktionsnedsättning, som diskuterades här i kammaren för bara ett par veckor sedan, och Arbetsförmedlingens arbete med unga som har en funktionsnedsättning och deras situation på arbetsmarknaden. Cirka hälften av alla unga med funktionsnedsättning har inget arbete att gå till, så där blir det klart underkänt betyg för regeringen.

För ytterligare några veckor sedan debatterades en rapport från Riksrevisionen som pekade på brister i Arbetsförmedlingens anvisningar till Samhall. Listan kan göras längre, men det går ändå att konstatera att regeringen gör för lite för att kunna hantera de samhällsproblem vi står inför.

Fru talman! Den utveckling vi ser framför oss med ökad arbetslöshet, särskilt ökad ungdomsarbetslöshet, kommer med allra största sannolikhet att få stora konsekvenser både för samhället och för enskilda individer. Unga människor som tar första steget ut i arbetslivet kommer att drabbas av de allra största konsekvenserna, och det är inte en hållbar situation.

Det går att förstå att jag inte är helt nöjd med det svar som statsrådet ger på frågan om ifall han anser att de åtgärder som vidtas är tillräckliga. Därför vill jag återigen fråga statsrådet: Anser han att de åtgärder som regeringen vidtar är tillräckliga för att hantera arbetslösheten och ungdomsarbetslösheten? Vilka ytterligare åtgärder avser regeringen att återkomma med för att tackla det växande samhällsproblemet?

Anf. 96 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Statsrådet har rätt i att även Socialdemokraterna föreslog en skattesänkning för låg- och medelinkomsttagare. Men det finns en skillnad mellan att försöka rädda folks privatekonomi undan en regering som misslyckats med att bekämpa inflationen och att beskriva det här som en stor reform för att få fler unga i arbete. Jag tror att varken Teresa Carvalho eller Mikael Damberg skulle ha ställt sig i den här talarstolen och sagt att det här är en stor reform för att få fler unga i arbete, utan den handlar ju om att rädda folks plånböcker undan regeringens misslyckade inflationspolitik. Jämför med exempelvis Danmark, som har mycket lägre inflation!

Statsrådet lyfte i sitt svar fram skolan, till exempel. Vi kan ju titta på en tid då det var 2 procents arbetslöshet i det här landet: 1980-talet. Hade vi då ett friskolesystem med stora aktiebolag som härjade runt i svensk skola? Nej, det hade vi inte. Vi hade inte ett skolsystem där vinsten många gånger är det som premieras allra högst och är allra viktigast. Det hade vi inte på 80-talet när statsministern hette Olof Palme och finansministern Kjell-Olof Feldt. Det hade vi inte.

Vi hade en aktiv arbetsmarknadspolitik med politisk inblandning. Det var något som statsrådet sa att han inte trodde på. Det hade vi på 1980-talet. Det finns mycket annat som vi hade då, när vi hade 2 procents arbetslöshet, men det blir lite konstigt att säga att skolan är det viktigaste för

att få fler unga i arbete och samtidigt bortse från ett av de största problemen. Det finns ett problem som skiljer ut Sverige från nästan resten av världen, nämligen friskolesystemet där stora aktiebolag tillåts härja fritt och där vinst tillåts hamna i första rummet. Det är väldigt konstigt att bara bortse från den problematiken. Om workshopparna på Arbetsmarknadsdepartementet tittar på tidigare politik föreslår jag att man tittar närmare på just den frågan.

Anf. 97 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag nämnde i mitt anförande situationen för unga med funktionsnedsättning. Bara hälften av dem är sysselsatta. Johan Pehrsons svar handlade om krav på språk och utbildning och om att ta de jobb som finns. Sedan pratade han om dem som hoppat av skolan. Är det statsrådets svar till alla de unga människor med funktionsnedsättning som förväntar sig att regeringen ska agera mer kraftfullt för att skapa förutsättningar för just dem?

Statistiken från Skolverket visar på en ännu mer bekymmersam trend: Endast en av tio ungdomar som lämnar gymnasiesärskolan har ett jobb hösten efter det. Ännu mer oroväckande är att var tredje ungdom varken arbetar, studerar eller har någon daglig verksamhet. Är svaret att de ska ägna sig åt språk och utbildning och att de ska ta de jobb som finns, eller problematiserar statsrådet utifrån att man har hoppat av skolan?

I en tid där Sverige har en åldrande befolkning, en arbetskraftsbrist och en ständig ekonomisk omställning är det viktigt att vi värderar och utnyttjar alla tillgängliga kompetenser som finns i samhället. Det inkluderar även kompetenser hos personer med funktionsnedsättning. Dessa unga människor förtjänar ett samhälle och ett system som aktivt stöttar dem, inte bara med ord utan också med konkreta åtgärder.

Johan Pehrson – kommer regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen 2024 att adressera de påtagliga problem som unga med funktionsnedsättning möter, såsom långa väntetider på funktionshinderskoder, brist på specialistkompetens och tröga handläggningar av lönebidrag? Vad avser Johan Pehrson konkret att göra för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har samma möjligheter som alla andra att fullt ut bidra på arbetsmarknaden?

Anf. 98 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Vi har ju de här interpellationsdebatterna för att man ska kunna hinna svara alla. Det är klart att när tre fantastiska företrädare för oppositionen är här hinner man inte riktigt med när det dyker upp helt nya frågor.

Det är korrekt att regeringen kommer att fortsätta prioritera i uppdraget till Arbetsförmedlingen. Man ska verkligen se till att ordna bättre, närmare och snabbare service till personer som behöver ha en så kallad kodning för att få tillgång till lönebidrag eller andra stöd som man kan ge när någon har en funktionsvariation. Det är väldigt viktigt, för alla människor ska få en chans att bidra. Jag vill också säga att många gör det i dag. Vi vet vad det betyder. När man träffar personer som får det här stödet är det mycket starka möten som visar vilken värdighet, frihet och egenmakt det ger att

förverkliga både små och stora drömmar, vilket det ges möjlighet till för dessa personer. Det är helt korrekt att de stöd som finns ska användas.

Fru talman! Enligt vår grundlag är Arbetsförmedlingen den myndighet som ska verkställa beslut och lösa de här problemen, men de har det kämpigt. De har varit med om några tuffa år och ganska stora omställningar. Socialdemokraterna säger att det inte var de utan någon annan som var ansvarig. Men det lades ju inte ned 10, 20, 30, 40, 50 eller 60 utan hur många kontor som helst! I den situationen är det såklart en stor omställning man gör för att bli effektivare och komma närmare medborgarna. Det gäller inte minst personer med funktionsvariationer som man ska ge hjälp och stöttning att komma in på arbetsmarknaden.

Friskoledebatten kan vi väl spara till en annan gång? Jag tillhör nog dem som tycker att det är dags att göra någonting åt det här. Liberalerna har samlat stöd i riksdagen för att genomföra de förändringar som det inte gick att samla stöd för tidigare. Det är klart att vi måste se till att profit inte står överst på dagordningen för någon, och jag tycker att det är viktigt att saker som religion inte heller kommer i första rummet. Det är därför vi har Skolinspektionen som aktivt kollar alla skolor – även de som har kommunala huvudmän. Jag lämnar det ämnet nu.

När det gäller inlägget om seminarier kan jag berätta att jag har varit på ett sådant, fru talman, som handlade om Kjell-Olof Feldt, som nämndes här tidigare. Jag vänder mig till er på läktaren och alla andra närvarande. Det handlade om *Alla dessa dagar*, där Kjell-Olof Feldt beskrev vad som hände när den svenska ekonomin så att säga gick i drickat. Överbudspolitik och pengar till allt skapade en enorm överhettning och en ekonomisk svårighet som det tog många år att ta sig ur. En senare företrädare som också var finansminister och senare statsminister, Göran Persson, var noga med att man måste ha ordning på ekonomin. Man kan inte släppa inflationen och skuldsättningen, utan man måste ha ekonomiska fundamenta i ordning.

Vad gäller ungdomsarbetslösheten och situationen för människor med funktionsvariationer, långtidsarbetslösa eller vem som helst som blir av med jobbet i Lesjöfors handlar det om personer som är beroende av att vi har ordning på ekonomin och får ned inflationen och räntorna så att investeringarna kommer igång. Det är nämligen då jobben kommer tillbaka, och det kommer att vara avgörande. Det är grunden, tillsammans med alla de utbildningsinsatser i mångmiljardklassen som kommer att ske, inte minst inom ramen för Arbetsförmedlingen.

Anf. 99 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet för inläggen, även om jag inte är helt nöjd med innehållet.

I dag har vi diskuterat en väldigt viktig fråga för väldigt många människor, nämligen den stora grupp unga som i dag går utan arbete och sysselsättning. Det är en grupp som växer, och det kommer att medföra stora problem för både individerna som drabbas och samhället i stort. Utifrån statsrådets inlägg gör jag ändå bedömningen att det återigen är tydligt att regeringen saknar en plan för att hantera de stora samhällsproblem som vi diskuterar.

Statsrådet nämnde språkrav och sänkt skatt och säger att han noggrant ska följa utvecklingen på arbetsmarknaden. Det är inte tillräckligt, fru talman. Sverige har en regering som inte tar itu med samhällsproblemen. De unga som går arbetslösa behöver aktivt stöd från samhället genom bland annat Arbetsförmedlingen, men det klarar myndigheterna inte av att leverera.

Sveriges arbetslösa unga är i behov av en mer aktiv arbetsmarknadspolitik där fler kan ta sig ur arbetslöshet och utanförskap och i stället bli en del av samhällets gemenskap och på så sätt bidra till vårt gemensamma samhällsbygge.

Det är framför allt regeringens uppdrag att kunna presentera de förslag som kan få bukt med dessa utmaningar, och regeringen lägger i praktiken inte fram några förslag på arbetsmarknadsområdet. Statsrådet säger en del bra saker som säkert skulle kunna lösa en del av problemen, men det blir aldrig någon verkstad av det.

Man kan ställa sig frågan varför. Det kan ju vara så att statsrådet sitter i en bil där det är Jimmie Åkesson som kör och Ulf Kristersson som sitter i passagerarsätet. Då är det inte lätt att göra sig hörd.

Fru talman! Sverige förtjänar en chaufför som inte hotar våra grundläggande värderingar och som inte innebär en risk för Sverige och för svenskars säkerhet. Tack för en viktig debatt!
(Applåder)

Anf. 100 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Tack, Jonathan Svensson, för att du lyfter den här mycket angelägna frågan! Det finns ingenting som är så viktigt för en ung människa som att gå till skolan. Har man svårt att gå till skolan ska man få hjälp med det, för klarar man skolan är framtiden ljus för unga människor.

Men det kommer också med ett pris. I samhällskontraktets Sverige förväntar vi oss att ungdomar lägger manken till, lägger bort mobilen och släpper skärmarna. Man sköter sig, man bildar sig, man läser läxorna. Allt det där är jätte viktigt, och det är också svårt, för sker inte detta måste man se till att tidigt ge stöttning via socialtjänsten.

Jag nämnde ungdomspolitik i inledningen av mitt svar. Den är bred. Det finns ingenting som är så viktigt som att kunna kompensera. Om det är svårt i skolan och om föräldrarna inte klarar av det är vid sidan av socialtjänsten inte minst idrottsföreningar och andra aktiviteter som scouter och kultur något som är viktigt. Där kan ungdomar skaffa sig en gemenskap så att de inte drunknar i det slukhål av meningslöshet och tomhet som jagas på av alla dessa falska profeter på sociala medier som vill ha en att sitta och titta på skärmar.

Vägen till frihet och egenmakt också för unga människor ligger i att använda sig av de stora möjligheter som finns i Sverige. Det börjar i skolan och avgörs också rätt mycket i skolan, och det är därför som det är viktigt att det finns både en andra chans och en helt annan chans med både vuxenutbildningar och folkhögskolor – allt som kan ge ungdomar en chans att komma igen om de har misslyckats i skolan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 101 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Sofia Amloh har frågat mig om jag har bedömt riskerna med att avskaffa statsbidraget till arbetstagarorganisationer för vissa kostnader och vad som i så fall framkom i denna riskbedömning. Sofia Amloh har även frågat mig om jag kommer att ta några initiativ för att säkra fackens benägenhet att även fortsatt lämna yttranden till Arbetsförmedlingen.

Arbetslösheten och långtidsarbetslösheten är hög trots en stark efterfrågan på arbetskraft sedan pandemin. Arbetsmarknadspolitiken behöver utformas så att fler kommer i arbete och så att den blir mer kostnadseffektiv.

Gällande de yttranden som arbetstagarorganisationerna lämnar till Arbetsförmedlingen i samband med insatser som är förlagda på en arbetsplats gjordes 2022 flera förordningsändringar som syftade till att göra hanteringen av yttranden mer ändamålsenlig och välfungerande.

Det tydliggjordes att arbetstagarorganisationerna ges möjlighet att yttra sig om arbetsplatsens lämplighet med utgångspunkt i de krav på anordnaren eller arbetsgivaren som gäller för respektive program eller insats. Samtidigt infördes ett nytt statsbidrag för kostnader för att ge in yttranden.

Att lämna in yttranden till myndigheter bör generellt inte vara kopplat till en statlig ersättning. I budgetpropositionen för 2024 föreslår därför regeringen att detta statsbidrag avskaffas.

När det gäller fackens benägenhet att lämna yttranden är det viktigt att de processer och arbetssätt som omgärdar arbetet med yttranden är effektiva och enkla. Här har Arbetsförmedlingen, i dialog med arbetstagarorganisationerna, ett ansvar för att möjliggöra detta. Arbetstagarorganisationerna bör ha ett eget intresse att själva ge in yttranden för att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

Det är viktigt att poängtera att det är Arbetsförmedlingen som har ansvar för att genomföra arbetsgivarkontroller med syfte att granska om företagets ekonomiska och legala förutsättningar uppfyller förordningsstyrda krav. Förordningarna för de subventionerade anställningarna ger Arbetsförmedlingen möjlighet att till exempel neka stöd till arbetsgivare och anordnare som inte har ekonomiska möjligheter att betala ut lön till den anställda eller är dömda för ekonomisk brottslighet.

Jag kommer att följa utvecklingen noga gällande yttrandena och deras roll för att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

Anf. 102 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag uppfattade inte att det hade gjorts någon riskbedömning. Statsrådet hänvisar till att det är arbetstagarorganisationerna som har ett eget intresse av att yttra sig för att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och att statsrådet ska följa även denna fråga mycket noggrant efter att man ändrat det här och tagit bort pengarna för att se vilka konsekvenser det blir av regeringens beslut. Jag låter kanske lite tråkig, men jag tycker att det låter granska nonchalant.

Svar på
interpellationer

Fru talman! När jag hör svaret blir jag ändå lite nyfiken på om statsrådet vet hur många olika kollektivavtal som finns i Sverige. Jag ska inte riskera att sätta statsrådet på det hala här, så jag kan säga att det finns 600 olika kollektivavtal. Då räknar jag inte med de underliggande lokala avtalen som kan tecknas per arbetsplats.

Jag ska ta tillfället i akt och lägga in en passus om att den som hävdar att svensk arbetsmarknad eller den svenska modellen inte är tillräckligt flexibel, att den är för statisk eller inte anpassad efter olika branschers eller enskilda arbetsplatsers unika förutsättningar nog inte känner till att det finns 600 olika kollektivavtal.

Varje person är unik och ska placeras in på rätt nivå där erfarenhet, utbildning, ålder med mera ska sättas i förhållande till arbetets art, omfattning, uppgifter, svårighetsgrad, arbetsförhållanden och mycket mer. Arbetstagarorganisationernas yttranden är betydelsefulla för att Arbetsförmedlingen ska kunna avgöra om en placering är möjlig.

Jag vill också understryka att det är väldigt arbetskrävande för facken. Vi pratar om cirka 200 000 förfrågningar till facken per år, något som man anser behöver göras. För några förbund är det en enorm uppgift, och de har tidigare meddelat att de kanske inte hinner med alla dessa förfrågningar, vilket jag skulle säga främst är en förlust för samhället. Det gör det också möjligt för oseriösa företag att utnyttja detta tillfälle.

Jag påstår också att myndigheten inte är expert på att tolka avtalen, utan det är de båda parterna som är experter på att tolka avtalen. Myndigheten har inte den kunskap som krävs för att granska respektive arbetsplats.

I dag betalar staten 50 procent och facken står för den andra halvan. Det visar att man gemensamt tycker att det här är viktigt och därför tar ett gemensamt ansvar för uppgiften. Nu märker vi att staten vill ta sin hand ifrån detta och tycker att facken får fixa det efter egen förmåga. Det tycker jag är väldigt olyckligt, för det kommer att se väldigt olika ut. Vilka förutsättningar de olika facken har kommer att spela stor roll för hur det ser ut med ordningen och redan på svensk arbetsmarknad.

Min fråga är: Varför vill statsrådet bidra till mindre samordning och mer oreda när det rör sig om ganska små pengar i sammanhanget, pengar som dessutom används ganska effektivt?

Anf. 103 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Tack också till Sofia Amlöh för en viktig och angelägen interpellation!

Regeringens beslut innebär inte bara kortsiktiga åtgärder, utan det utgör också en fundamental hotbild mot den grundläggande strukturen i vårt arbetsmarknadssystem.

Låt oss för det första inte underskatta betydelsen av tjänster som fackförbunden erbjuder. De utför ett viktigt arbete genom att granska och ge yttranden till Arbetsförmedlingen om arbetsmarknadspolitiska insatser.

Fru talman! Denna process är avgörande för att säkerställa att beslut grundas på korrekt och relevant information, vilket i sin tur är betydelsefullt för att undvika felaktiga utbetalningar av offentliga medel.

För det andra lägger regeringen genom att avskaffa statsbidraget en orimlig börda på fackförbundens axlar, vilket statsrådet skriver i sitt svar och vilket också Sofia Amloh lyfter fram. Det är en börda som riskerar att underminera hela denna process.

Om vi ska problematisera konsekvenserna av regeringens förslag kan vi konstatera att det uppstår en tung administrativ börda i och med att enskilda fackförbund måste samla in och bearbeta en omfattande mängd information.

Detta inkluderar uppgifter om det totala antalet yttranden som lämnats av olika instanser inom förbunden från lokalavdelningar till huvudkontoret samt detaljer om hur mycket arbetstid som lagts ned på dessa yttranden.

Fackförbundens redan ansträngda resurser kommer nu att belastas ytterligare av behovet att samla in, bearbeta och presentera omfattande data utan att få betalt för det. Hur rimligt är det att förvänta sig att fackförbund ska utföra detta arbete utan kompensation, särskilt med tanke på att det kräver en betydande mängd tid och resurser?

Genom att ignorera dessa utmaningar och fortsätta med sitt beslut att avskaffa statsbidraget riskerar nu Johan Pehrson att skapa en ohållbar situation för fackförbunden. Regeringens förslag visar i grund och botten på en bristande förståelse för och en bristande uppskattning av det arbete som fackförbunden utför i dag.

Fackförbundens arbete är inte en lyx eller en tilläggstjänst. Det är en central pelare i vår arbetsmarknadsstruktur. Genom att avskaffa statsbidraget underminerar regeringen fackförbundens förmåga att utföra sitt arbete. Det i sin tur hotar integriteten i hela vårt arbetsmarknadssystem.

Med anledning av detta vill jag fråga: Hur förväntar sig Johan Pehrson att fackförbunden ska kunna upprätthålla sin viktiga roll i att granska och ge yttranden om arbetsmarknadspolitiska insatser utan finansiellt stöd från staten?

Min andra fråga är: Hur ser regeringen på risken att detta beslut leder till en försämrad kvalitet i dessa yttranden och därmed också en försämrad arbetsmarknadspolitik i Sverige? Ser statsrådet någon koppling mellan dessa delar?

Anf. 104 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är självklart viktigt med goda relationer från regering och riksdag med arbetsmarknadens parter. Samtidigt ska man se till att rollfördelningen är korrekt och upprätthålls så att den svenska modellen respekteras.

Regeringen står självklart bakom den svenska modellen. Vi ser till exempel därför med glädje hur man med nya överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter nu kan se etableringsjobben växa fram och se hela omställningspaketet och omställningsstudiestödet där arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer tar ett stort ansvar.

När det gäller den här frågan lägger vi upp alla frågor för en analys av för- och nackdelar. Vi tittar på om det är rimligt. Det är viktigt att man ska kunna ge den här insynen för arbetstagarorganisationerna och att de ska kunna skicka in de här synpunkterna. Det är väldigt viktigt.

Men det ska också ske enkelt och okomplicerat. Där finns det en hel del att utveckla. Det har vi varit tydliga med i vårt uppdrag till Arbetsförmedlingen. Vi förväntar oss också att arbetstagarorganisationerna medverkar i detta för att göra det enklare. Det handlar om att kunna stoppa oseriösa aktörer som kanske inte har de legala förutsättningar som krävs för att kunna vara föremål för den här insatsen från Arbetsförmedlingen.

Det är trots allt en myndighetsutövning som ligger i detta. Det är Arbetsförmedlingen som ansvarar för att se till att den kontrollen fungerar. Det har inte alltid varit så att man har fått ge synpunkterna, men det ska man fortsätta att kunna göra.

Vi har bedömt att det är orimligt att man ska betala arbetstagarorganisationerna för denna möjlighet. De bör klara av detta ändå. Men det ska se på ett enkelt och effektivt sätt så att den börda som hänvisas till i interpellationen inte blir särskilt omfattande.

Anf. 105 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Facken svarar på förfrågningar och gör granskningen. De kommer att fortsätta att göra det efter den förmåga som kommer att finnas när de hamnar med hela ansvaret själva när det inte finns ett gemensamt ansvar för detta mellan staten och facken själva för finansieringen.

Facken är samhällsbärande aktörer. De tar det ansvaret för att arbetsökande inte ska utnyttjas eller fara illa. Det handlar om att oseriösa företag inte ska konkurrera med andra villkor än de som vill göra rätt för sig eller att välfärdssystemet utnyttjas. Där är vi inte oeniga.

Arbetslivskriminaliteten i Sverige är ett omfattande problem. Den har ett nära band med annan brottslighet. Kunskapsutbytet och samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter bidrar till att motverka brott och regelöverträdelse. Förfrågningar från Arbetsförmedlingen och Migrationsverket och fackens granskningar och yttranden är en väldigt viktig del i det kunskapsutbytet och den samverkan.

När facken gör kontrollerna, besöker arbetsplatserna och talar med de anställda hittar de brister eller annat som de snabbt kan rapportera om. Det kan bidra till att man gör kontroller snabbare för att uppnå den effekten.

Den delen av yttrandena bör man utveckla. Men det kräver också resurser. Det borde vara statens motivation till att behålla statsbidraget att granskningen ska motverka just oseriösa företag och se till att staten tillsammans med facken bidrar till att de seriösa företagen gynnas.

Min fråga till statsrådet är helt enkelt: Varför tar man bort det när det så uppenbart fungerar väl och inte heller handlar om så mycket pengar? Det kan inte vara de summorna och kronorna som ni behöver jaga hårdast.

Vi talar om samverkan mellan myndigheter och center mot arbetslivskriminalitet som upprättas tillsammans med fackens möjligheter att göra kontroller. Varför ta bort pengarna? Varför inte låta dem fortsätta att finnas kvar?

Anf. 106 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Riksrevisionens granskning av subventionerade anställningar visar att den här typen av beslut om anställningar är väldigt administrativt krävande. Det krävs mycket resurser. Riksrevisionen pekade också på att det rör sig om cirka 200 000 sådana förfrågningar som görs varje år.

Statsrådet svarar inte riktigt på frågan hur han avser att se till att fackförbunden ska kunna upprätthålla sin viktiga roll och granska dessa yttranden. Det är 200 000 sådana förfrågningar. Statsrådet förväntar sig att det arbetet ska göras gratis och att det är deras roll.

Samtidigt hänvisar statsrådet till Arbetsförmedlingen. Men där minskar statsrådet Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag, vilket kan förvärra situationen. Trots att regeringen har anslagit en specifik summa för dessa kontroller är denna summa otillräcklig för att effektivt hantera den stora mängden förfrågningar.

Med denna finansiella begränsning i kombination med den nuvarande ineffektiviteten kan man konstatera att det finns en stor utmaning för Arbetsförmedlingen och arbetstagarorganisationerna. Det här påverkar självklart kvaliteten på arbetsmarknadspolitiken i Sverige.

I och med avskaffandet och nedskärningen från Johan Pehrson ställs arbetstagarorganisationerna inför väldigt stora utmaningar. Förändringen riskerar att försvaga arbetstagarorganisationernas förmåga att effektivt avge yttranden och utföra sitt arbete, vilket vi anser är viktigt för en väl fungerande arbetsmarknad.

Återigen: Hur avser Johan Pehrson att säkerställa att arbetstagarorganisationerna kan fortsätta att utföra sina viktiga funktioner utan att få kompensation för det?

Anf. 107 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Att lämna in yttranden till myndigheter bör generellt inte vara kopplat till en statlig ersättning. Det är det som är själva grunden i detta. Men det ska vara möjligt. Det är viktigt eftersom vi behöver ha omfattande gemensamma insatser från många olika myndigheter och gärna alla andra aktörer också som är med och tar samhällsbyggnadsansvar, inte minst arbetsmarknadens parter.

Men för att komma till rätta med inte minst arbetslivskriminalitet räcker det inte att bara satsa så kraftigt på rättsväsendet och se till att det växer, som regeringen gör. Det handlar om a-krimcenter och hela det paketet för att komma åt dessa grova kriminella. Som ni vet kan det handla om upp till 10, 20 eller 100 miljarder. Det finns många olika siffror på hur mycket pengar som rinner ut av skattepengar som ska gå någon annanstans, till viktiga insatser. Det gäller bland annat utbildning, som vi har pratat om tidigare, och välfärd i övrigt.

Det centrala är att man har en möjlighet att avge dessa yttranden på ett effektivt och väl fungerande sätt. Nu nämndes riksrevisionsrapporten om subventionerade anställningar, och det är klart att regeringen återkommer till den med ett svar i form av en skrivelse till riksdagen. Då kommer vi att få tillfälle att debattera det.

En orsak till att alla pengar kanske inte alltid används är att det sker en omfattande kontroll. Men den kan behöva vara bättre. Om man ställer de 200 000 yttrandena i relation till de belopp vi pratar om kan jag försäkra debattörerna i interpellationsdebatten att det avgörande är att det sker på ett effektivt och fungerande sätt. Det har ju inte blivit fler yttranden sedan möjligheten infördes att få betalt för att komma in med yttranden till myndigheten, utan snarare tvärtom.

Här är det väldigt viktigt att man jobbar med huvudprocessen för att det hela ska fungera effektivt. Det uppdraget har Arbetsförmedlingen i dag, och jag är helt säker på att fackföreningar och arbetstagarorganisationer är beredda att hjälpa till för att underlätta. De har också ett stort intresse av att verksamheten fungerar på ett bra sätt.

Möjligheten är stor att påverka genom att man får komma in med yttranden. Men principen att man får betalt för att komma in med yttranden och att det ska kopplas till en statlig ersättning är inte på något sätt självklar.

Anf. 108 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det inte handlar om att betala en hel summa som täcker och kanske till och med ger lite mer, som det nästan låter som. Det handlar om ett 50-procentigt bidrag, alltså hälften. Man lägger den andra hälften själv, och många gånger kanske det inte riktigt täcker det man har lagt ned. Det kanske har krävts att man har lagt ned mer tid, för det är många avtal, som vi var inne på. Det ska vara rätt, och det behöver kanske skickas tillbaka. Det är många saker som ska granskas för att det ska bli rätt och riktigt. Jag tycker därför att det krävs lite mer nyansering av detta.

Det handlar om att komma till rätta med problemen. Det är inte så att arbetslivskriminaliteten går tillbaka och att vi får färre rapporter om välfärdsbrottsligheten och arbetslivskriminaliteten. Vi ser inte rapporter om att subventionerade anställningar inte utnyttjas av oseriösa företag, utan tvärtom. Vi nås av alldeles för många sådana rapporter. Det gäller inte minst riksrevisionsrapporten.

Om det då finns samhällsaktörer i form av parterna på arbetsmarknaden ska man använda den fulla potentialen på ett snyggt sätt, skulle jag hävda, genom att ge facken en rimlig chans att klara av denna arbetsbörda genom ett bidrag. Jag tycker att det är ganska rimligt. Varför är det så viktigt för den här regeringen att ta bort statsbidraget?

Anf. 109 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jag återupprepar det jag sa: Att lämna in yttranden till myndigheter bör generellt inte vara kopplat till en statlig ersättning. Det är i det här fallet Arbetsförmedlingen som ansvarar för att de legala förutsättningarna är korrekta.

Men möjligheten att komma in med yttranden är viktig, och den processen ska vara utformad på ett sådant sätt att det underlättar för alla hederliga företag och alla dem som vill göra rätt för sig. Jag håller med om det som Sofia Amloh lyfter här om att rätt ska vara rätt. Det är också rimligt för företagen att de möter en sjyst konkurrens och inte en massa aktörer som är oseriösa eller i värsta fall grovt kriminella.

Fokus är på att man ska underlätta detta, och det ligger också i Arbetsförmedlingens uppdrag att se till att man gör det lätt att komma in med yttrandena. Men den principiella grunden är trots allt att man inte ska ge betalt för att någon kommer in med yttranden. Det är i alla fall ett väldigt ovanligt tillvägagångssätt.

Anf. 110 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Serkan Köse har frågat mig om jag kan beskriva hur Stiftelsen Nordkalottens strategier och verksamheter planeras att ändras eller utvecklas för att stödja arbetsmarknaden i norra Sverige, särskilt med avseende på kompetensförsörjningen för den gröna omställningen, jämfört med dess nuvarande åtgärder. Vidare har Serkan Köse frågat mig vilka incitament och stödåtgärder som övervägs för att uppmuntra och underlätta för människor att flytta till norra Sverige, där det finns jobb möjligheter.

I norra Sverige pågår en omfattande nyindustrialisering kopplat till den gröna omställningen. För att arbetskraftsutbudet ska kunna matchas mot arbetsmarknadens behov behöver bland annat arbetsmarknads- och utbildningspolitiken utformas så att fler ges förutsättningar att utbilda och vidareutbilda sig för att bättre matcha den kompetens som arbetsgivare efterfrågar. Det är också något som jag har tagit upp i flera interpellationer tidigare i denna kammare.

Låt mig börja med att konstatera att Stiftelsen Utbildning Nordkalotten, med säte i Övertorneå, är ett unikt samarbete som vi värnar. Det bidrar till att utveckla arbetsmarknaden, öka kompetensen och konkurrenskraften och stärka det nordiska samarbetet i första hand inom de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. Stiftelsen är verksam i en av Sveriges industriellt och ekonomiskt mest snabbväxande regioner. Stiftelsen erbjuder utbildningar i branscher där det behövs fler medarbetare, till exempel automationsteknik, vård och omsorg samt mekaniker inom tunga maskiner och fordon. Utbildningar mot, eller med inslag av, it är i dag det största utbildningsområdet i stiftelsens verksamhet.

Många av deltagarna som anvisas till utbildningarna står långt från arbetsmarknaden. Stiftelsens verksamhet utmärker sig genom en helhetslösning som inkluderar boende och utbildning på samma plats och goda möjligheter till individuell anpassning av utbildningen, något som är särskilt viktigt för en målgrupp som ofta har dåliga upplevelser från skolan. Det elevsociala perspektivet är också en viktig del av stiftelsens verksamhet. För många elever innebär studier hos Stiftelsen Nordkalotten en möjlighet att bryta upp från en miljö som har negativ inverkan på deras studier.

I den nya överenskommelsen får stiftelsen ett tydligare uppdrag att förbättra stödet till eleverna utöver det rent pedagogiska, med syfte att fler ska kunna fullfölja sina studier.

Regeringen har, med förbehåll för godkännande, undertecknat en överenskommelse om fortsatt verksamhet i stiftelsen, som har lämnats över i en proposition till riksdagen. En godkänd överenskommelse innebär att stiftelsens verksamhet möjliggörs för perioden 2024–2027.

Arbetsförmedlingen anvisar arbetssökande till de utbildningsplatser som stiftelsen tillhandahåller. Arbetsförmedlingen kan erbjuda reseersättning och ersättning för dubbelt boende i samband med deltagande i arbetsmarknadsutbildning, vilket kan stimulera ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten har en begränsad men viktig roll att spela i strävandena att möta behoven av kompetens på arbetsmarknaden. Det gäller inte minst i relation till den pågående gröna omställningen i de norra delarna av landet.

För att främja rörligheten på arbetsmarknaden krävs dock en bred politik. Regeringens arbete med att återupprätta arbetslinjen fortsätter. I budgetpropositionen för 2024 föreslås flera förändringar för en effektivare arbetsmarknadspolitik. I regleringsbrevet för 2023 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att stödja, kontrollera och följa upp sökaktivitet, inklusive den geografiska och yrkesmässiga rörligheten bland arbetslösa. Vidare ingick det i uppdraget att myndigheten ska fortsätta att stärka och utveckla sitt arbete med arbetsmarknadspolitiska insatser och arbetsgivarkontakter. För att förbättra förutsättningarna att hantera en ökad arbetslöshet samt höja kvaliteten i myndighetens kontrollarbete har regeringen i budgetpropositionen för 2024 föreslagit en höjning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag med 200 miljoner kronor.

Tillsammans med andra förslag i budgetpropositionen, till exempel ett förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare samt fler platser både inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen, bidrar de föreslagna satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken till att stärka arbetslinjen.

Som framgår tar regeringen kompetensutmaningen på stort allvar. Det görs inte minst i perspektiv av vad som sker i norra Sverige. Jag kommer noga att följa utvecklingen framåt.

Anf. 111 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Stiftelsen Nordkalotten har sedan 1970 spelat en viktig roll i att främja arbetsmarknadsutbildning och nordiskt samarbete. Stiftelsen bidrar på ett värdefullt sätt till kompetensförsörjningen i norra Sverige, även om det i det här fallet handlar om 145 platser per år.

Det finns ingen tvekan om stiftelsens betydelse för arbetsmarknaden och kompetensförsörjningen. Det är intressant att statsrådet i sitt svar gör en jättestor sak av att en befintlig överenskommelse förlängs. Men jag ska inte ta glädjen ifrån statsrådet, för det är trots allt den första proposition som kommer från regeringen. Det är ett historiskt ögonblick, Johan Pehrson. Happy!

När vi dock vänder blicken mot den djupt rotade kompetensbristen, som är direkt kopplad till den gröna omställningen, framträder en annan bild. Det saknas en tydlig nationell insikt om hur denna utmaning ska hanteras, trots att det är en fråga som jag vid ett flertal tillfällen har debatterat med statsrådet i denna kammare.

Utmaningen i att hitta rätt kompetens är stor på svensk arbetsmarknad i dag. En rapport från Sveriges Kommuner och Regioner visar att vi har en enorm kompetensutmaning fram till 2030. Till exempel behöver välfärdssektorn anställa 410 000 personer fram till 2031 på grund av de demografiska förändringarna, bland annat.

Vi kan också se att Industriarbetsgivarna pekar på att den gröna omställningen i norra Sverige kan skapa 50 000 nya jobb inom områden som batteritillverkning, gruvsdrift och elbilsproduktion. Det innebär inte bara

nya jobb­möj­ligheter utan också en om­fattande ut­maning på svensk arbets­marknad. Hur ska vi förbereda vår arbets­kraft för dessa nya roller?

Ytter­ligare en viktig aspekt är hela den digitala om­ställningen, som är en inte­grerad del av den gröna om­ställningen. Vi be­höver säker­ställa att vårt land inte bara hänger med i ut­vecklingen utan även leder denna för­ändring. Men här, fru talman, kommer min djupa oro över rege­ringens nu­varande sätt att hantera ut­maningarna. Trots dessa klara och närvarande ut­maningar har rege­ringen valt att minska re­surserna till arbets­marknads­politiken – det har vi dis­kuterat hela ef­termiddagen här – till Arbets­för­medlingen och till pro­grammen. Jag vill påstå att ned­skärningarna inte bara är oro­väckande utan också direkt under­gräver vår förmåga att hantera och möta arbets­marknads­ens växande be­hov.

Till skillnad från Johan Pehrson anser vi so­cialdemokrater att det be­hövs mer re­surser, återigen, till en aktiv arbets­marknads­politik och att sta­ten i det här fal­let måste ta ett större an­svaret. Det be­hövs en nationell plan för att bät­tre överblicka, kart­lägga och samordna arbetet med kompetens­för­so­rjningen, för be­hovet finns. Staten be­höver kliva fram och ta en aktiv roll, för hur ska vi annars klara kompetens­för­so­rjningen? Stiftelsen Nord­kalotten vill att vi köper 145 platser per år. Det är viktigt, men det gör inte att vi kommer att klara hela kompetens­för­so­rjningen. SKR, återigen, be­höver 400 000 och indu­strin 50 000. Be­hovet bara växer överallt.

Återigen: Vad är stats­rådets svar till Sveriges Kom­muner och Regioner om den akuta kompetens­bristen i välfärds­sektorn? Vilka konkreta åtgärder föreslår stats­rådet? Vad är svaret till indu­strin, som står inför ett enormt be­hov av kompetens­för­so­rjning? Det gäller sär­skilt inom de områden som jag nämnde: batteritill­verkning, gruvs­drift och el­bils­produktion. Vilket stöd kan dessa fö­retag för­vänta sig från sta­ten för att hantera den kom­mande om­ställningen och kompetens­be­hoven?

Anf. 112 Arbets­marknads- och inte­grations­minister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är en fantastisk ut­veckling som nu sker. Efter att rege­ringen till­trädde har nya in­vesteringar pre­sen­terats. Inte minst beror det på att vi har lagt om ener­gi­politiken. Det var ju en ären­dedebatt om den här i kam­maren tidigare här i dag. Det är ju så otroligt viktigt att vi får baskraf­ten och till­växten i reglerad kraft i form av svensk kärnkraft.

Jag för­utsätter att alla som är in­teresserade av en fun­gerande arbets­marknad nu ställer sig bakom detta, för det är inte bara män­niskor som be­hövs utan också el­produktion, gärna i form av vind och sol. Men vi måste också ha baskraf­ten­ens effekt för att systemet ska fungera.

Arbets­för­medlingen har öppnat sär­skilda kans­lier i både Skellefteå och Luleå för att möta be­hovet, vilket är väldigt viktigt. Vi jobbar för att Arbets­för­medlingen ska öka kraven på män­niskor att vidare­ut­bilda sig. De ska ha möjlighet men också krav på att göra det för att rusta sig för de jobb som finns. De ska då också vara beredda att flytta. Vi ska se till att arbets­givarna följer upp detta på ett bättre sätt.

Vi gör en stor, unik satsning på STEM, till exempel ingenjörssats­ningar. Inte minst kommer det Luleå tekniska universitet till godo för att möta efter­frågan på ökad kompetens. Det gäller ingenjör­ut­bildningarna men också yrkes­högskolans till­växt. Denna fantastiska verksamhet har haft en så positiv historia, som den förra liberala borgerliga rege­ringen

introducerade och som Socialdemokraterna vårdade, vill jag understryka, under era regeringsår. Nu ser vi till att den växer ytterligare, för den ger mycket effekt och är väldigt populär hos arbetsgivarna, tillsammans med yrkesvuxutbildningen.

Detta är grunden för att bygga igen den utbildningsklyfta som ligger mellan högre efterfrågan på arbetskraft och en alldeles för hög arbetslöshet i Sverige. Det gäller att få människor att kunna rusta sig för de jobb som fortfarande är lediga men också de som kommer framöver när de här industrierna fortsätter att utvecklas. Också utländska aktörer gör stora investeringar i Sverige, för man tror så starkt på Sverige med den politiska inriktning vi har. Det är centralt för Sverige och vår gröna omställning men också globalt sett, för det här är en utmaning för hela vår jord.

Att vi då är så populära när det gäller att producera både batterier och andra komponenter i den gröna omställningen är ju helt fantastiskt. Ta bara det som sker lite längre söderut, i till exempel Ludvika. Det är fantastiskt. Vi ser det också på andra håll i Sverige.

Det finns en tro på Sverige när vi nu har en stabil energipolitik. Vi satsar på ingenjörsutbildningarna, och vi satsar på yrkesvux för att ställa om människor som finns i Sverige, som är redo och som är en tillgång med rätt kompetens på plats. Men också med yrkeshögskolan ser man positivt på detta.

Vi har utlovat en strategi för detta som är bredare. Jag brukar peka på att Peter Larsson inom ramen för Tillväxtverket nu har en viktig roll att spela, och han rapporterar återkommande. Men han återkommer naturligtvis löpande till regeringens samtliga ministrar i frågan.

Anf. 113 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag ser fram emot denna nationella strategi.

Jag tror att det var i början av detta år som Johan Pehrson skrev en debattartikel tillsammans med Ebba Busch där de lovade en nationell strategi och ett superdepartement. Jag ser fram emot att vi får ett superdepartement som ska hantera detta. Det kommer att behövas. Det behövs en nationell strategi, och det behövs någon typ av superdepartement, eller vad man ska kalla det, för att hantera de utmaningar som vi har i dag med kompetensförsörjningen.

Yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar har vi också debatterat tidigare. Jag vill ändå understryka att de spelar en viktig roll i detta sammanhang. Men antalet deltagare på dem har minskat. Det är i dag endast cirka 6 000 individer som deltar i dessa utbildningar. Det är väldigt lite, och det är viktigt att antalet platser ökar. Till skillnad från regeringen föreslår vi socialdemokrater att antalet platser ska fördubblas på kort sikt.

Men dessa utbildningar innebär också utmaningar. När vi läser årsredovisningar, inte minst från Arbetsförmedlingen, ser vi att utbildningarna är väldigt ojämsställda. Tre av tio som deltar i dem är kvinnor, och sju av tio är män. Det är alltså väldigt många män som går arbetsmarknadsutbildningar. Kvinnorna betalar själva sin utbildning.

Sedan har vi problemet med hela upphandlingsförfarandet. Det är långa ledtider och överklaganden.

Det finns alltså problem i fråga om detta. Och Johan Pehrson behöver kanske återkomma med hur han ska lösa dessa utmaningar.

Fru talman! Internationellt sett ligger Sverige långt efter när det gäller arbetsmarknadsutbildningar. Danmark satsar enormt mycket – många miljarder – på arbetsmarknadsutbildningar.

Fru talman! Återigen: I den ekonomiska situation som vi befinner oss i, där arbetslösheten ökar, är det otroligt viktigt att satsa på utbildning och att satsa på arbetsmarknadspolitik. Därför föreslår vi socialdemokrater 1 miljard kronor mer än regeringen på den aktiva arbetsmarknadspolitiken för att vi ska möta de ekonomiska utmaningarna, för att vi ska se till att människor kan ställas om och för att vi ska klara kompetensförsörjningen.

Samtidigt är det viktigt att öka antalet platser inom vuxenutbildningen för att stärka det livslånga lärandet. En grundläggande faktor för en stark arbetsmarknad är att det finns resurser till vuxenutbildning. Här satsar vi 800 miljoner kronor mer än regeringen på fler utbildningsplatser inom vuxenutbildningen nästa år.

Fru talman! Avslutningsvis: På den svenska arbetsmarknaden finns det, som sagt, en tydlig obalans mellan lediga jobb och arbetssökandes kompetens. Trots en hög arbetslöshet finns det en stor efterfrågan på arbetskraft inom många sektorer. Här behöver regeringen kliva fram och ta ett större ansvar när det gäller hur rekryteringsproblemen som vi har på svensk arbetsmarknad i dag ska hanteras. Men det underlättas inte av regeringens nedskärningar inom dessa områden.

Med tanke på minskningen av antalet deltagare på yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar och den växande obalansen mellan arbetskraftens kompetens och det behov som finns på arbetsmarknaden undrar jag hur statsrådet Johan Pehrson tänker hantera dessa utmaningar. Vad finns det för strategi och plan? Vad är arbetsmarknadsministerns vision för att vi ska få en bättre fungerande arbetsmarknad?

Anf. 114 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är klart att jag också har noterat att Socialdemokraterna för nästa år på det utgiftsområde som vi pratar om har mer pengar än de 92 059 000 000 kronor som är beräknat. Och när man är i opposition är det mycket lättare att ge mer pengar till allt. Men jag vill höja ett varningsfinger. När jag var på ett seminarium om Kjell-Olof Feldts bok *Alla dessa dagar* varnade han för att kunna ha pengar till allt.

Och jag vill understryka att när jag pratar med näringslivet, med kommuner, med regioner och med arbetsmarknadens parter är de tydliga med att det är några fundamenta som är avgörande. Inte minst gäller det satsningarna på ingenjörer, på yrkeshögskolan, på yrkesvuxenutbildningen och på hela ungdomsskolan, där man styr mer mot de yrken som efterfrågas. Det är en svår utmaning. Men det åvilar oss alla att styra mot utbildningar som gör att ungdomar har möjlighet till arbeten där arbetsmarknaden söker nya medarbetare. Det är det som avgör. Och grundplattan är en starkt fungerande energipolitik som ger en framtidstro så att dessa investeringar kommer på plats.

Vad gäller just arbetsmarknadsutbildningarna är det korrekt att jag tyckte att det behövdes en ny styrelse med personer som hade erfarenhet av att verka i myndigheter som är väldigt populära och som har klarat svåra

omställningar och personer med bred erfarenhet från arbetsgivarorganisationer. Det kommer fram här också att det har varit för dålig kontakt mellan Arbetsförmedlingen och inte minst lokala och regionala aktörer för att det ska bli rätt arbetsmarknadsutbildningar och för att rätt personer kan söka till dem. Det har också lyfts fram i tidigare svar från mig under kvällen. Men jag ska ärligt säga att detta går parallellt med bättre upphandling och krav på jämställdhet, som Serkan Köse var inne på. Det krävs också att personer verkligen är rustade för att kunna delta i en arbetsmarknadsutbildning. Den är krävande. Vem som helst kan inte bara gå en sådan för att man har varit långt från arbetsmarknaden under lång tid. Man måste också vara rustad på så sätt att man klarar av att gå en sådan utbildning. Det kräver ofta inte minst kunskaper i svenska språket för att utbildningen ska vara effektiv för alla deltagare.

Här finns det alltså ett jobb att göra för Arbetsförmedlingen. Min förväntan är att de ska leva upp till kraven på att antalet arbetsmarknadsutbildningar ska öka och att de ska vara mer jämställda. Och upphandlingen är en nöt som Arbetsförmedlingen har att knäcka. Detta är dock reglerat av rätt mycket lagstiftning från inte minst denna kammare men även en hel del EU-lagstiftning.

Anf. 115 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för diskussionen. Den är viktig eftersom den svenska arbetsmarknaden står inför gigantiska utmaningar, inte minst kompetensbristen. Vi har över 120 000 lediga jobb i dag, och vi har 400 000 arbetslösa. Det finns alltså en missmatchning på svensk arbetsmarknad i dag, och den måste vi ta på allvar.

Här behöver man sätta in åtgärder och resurser. Till skillnad från Johan Pehrson avsätter vi lite mer pengar till Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag, för vi tror att det behövs. Vi anser att det behövs mer resurser för att Arbetsförmedlingen ska klara av sitt uppdrag, inte minst i en lågkonjunktur. Johan Pehrson pratar om att arbetsmarknadsutbildningarna ska öka, men det finns ju inga medel till detta. Vi tillför mer medel till arbetsmarknadspolitiska program och insatser än Johan Pehrson.

Johan Pehrson hade tidigare en tilltro till att nystartsjobben skulle lösa alla problem, och nu konstaterar vi att även Johan Pehrson har förstått att nystartsjobben inte är lösningen. Det är bra, för det är en rättighetsbaserad åtgärd som jag tycker att man behöver se över. Det finns även rapporter som visar att nystartsjobben utnyttjas väldigt mycket inom arbetslivskriminaliteten.

Frågan om kompetensförsörjning är viktig, och där behövs någon typ av nationell samordning. Det behövs att Johan Pehrson kliver fram. Man kan titta på exempelvis våra grannländer Norge och Danmark – där jobbar ju regeringen, näringslivet, fackföreningar, utbildningsinstitutioner med mera väldigt framgångsrikt tillsammans, men där tar staten ett lite större ansvar. När tänker Johan Pehrson kliva fram och ta ett lite större ansvar för att vi ska kunna hantera kompetensförsörjningsfrågan? Vad är svaret till SKR, och vad är svaret till industrin? Vilken roll tänker Johan Pehrson spela i allt det som händer på svensk arbetsmarknad i dag?

Jag tackar för debatten.

Fru talman! Det framgår rätt mycket av budgetpropositionen. Där har Socialdemokraterna lite mer resurser än de 92 059 000 000 som vi anslår vid sidan av våra enorma satsningar på ingenjörsutbildningarna, yrkeshögskolan, yrkesvux och grundskolan, som jag berättade om.

Detta kommer dock inte att räcka, utan vi måste även fortsätta att jobba med näringslivsklimatet och en energipolitik för landet och för den gröna omställningen. Det där är fundamenta som gör att vi kan se det positiva i utmaningen att människor inte längre ska flytta från Norrbotten och Västerbotten utan *till* Norrbotten och Västerbotten. Det måste vi bejaka och se som positivt.

Sedan kommer detta att ta några år; i exempelvis Skellefteå kommun säger man att man måste växa långsamt. Just nu har man ett stopp för bostäder, vilket har varit uppe här. Ett par av projekten har också stoppats. Det byggs nytt, men några av projekten har stoppats på grund av inflationen. Man väddar till oss: Banka ut inflationen och få balans i räntorna – få helst ned räntorna – så kommer dessa projekt att sätta igång!

Ambitionen är alltså att möta de enorma möjligheter som finns. Till detta kommer – det har vi inte pratat om i kväll, men vi kommer att kunna göra det andra gånger – behovet av en fungerande arbetskraftsinvandring till Sverige. Det kan också vara starkt bidragande genom att människor kommer hit med extremt kvalificerad kompetens och kan vara med och bygga Sverige tillsammans med alla oss andra. Vi mottar en utredning om detta i januari, vilket kommer att hjälpa till i arbetet med att få ordning på den svenska arbetsmarknaden och möta den fina efterfrågan på människor som finns i inte minst Norrbotten och Västerbotten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2023/24:41 Finansiering av kommuners medverkan i frågor om slutförvar

2023/24:43 Prövotid för körkortsbehörigheten AM

2023/24:46 Skärpt återbetalningsskyldighet i brottmål

Skrivelser

2023/24:42 Riksrevisionens rapport om förändrade inkomstskatteregler 2011–2023

2023/24:44 Riksrevisionens rapport om reduktionsplikten för bensin och diesel

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:36 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen

2023/24:2777 av Tony Haddou m.fl. (V)

2023/24:2781 av Jonny Cato m.fl. (C)

2023/24:2782 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 november

2023/24:239 Processen för att utse statssekreterare

av *Patrik Björck* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:240 Sveriges landsbygder i EU-kommissionens vision

av *Daniel Bäckström* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:241 Åtgärder för att öka byggandet och rädda träindustrin

av *Patrik Björck* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:242 Motverkande av korruption i offentlig förvaltning

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:243 Att göra svenska medborgare statslösa

av *Rasmus Ling* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 27 november

2023/24:244 Nationella jämställdhetspolitiska mål

av *Sofia Amløh* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:245 Utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad

av *Sofia Amløh* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:246 Alla barns rätt till ett tryggt familjeliv

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:247 Åtgärder för att hindra gängkriminella från att driva företag

av *Mattias Vepsä* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:248 Högerextremism i gamingvärlden

av *Mattias Vepsä* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:249 Kärnkraftverk som hot eller skydd i ett krisläge

av *Jan Riise* (MP)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2023/24:250 Arbetsmarknadsbegreppet i sjuk- och aktivitetsersättningen

av *Jessica Rodén* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:251 Satsningen på järnväg mellan Oslo och Stockholm

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:252 Definitionen av låtsasjobb
av *Teresa Carvalho* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)
2023/24:253 Språkcentrum för nationella minoritetsspråk
av *Mirja Räihä* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)
2023/24:254 Arbetsmiljöstrategin 2021–2025
av *Johanna Haraldsson* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

Prot. 2023/24:37
28 november

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 november

2023/24:298 Införande av en äldreomsorgslag
av *Ulrika Westerlund* (MP)
till statsrådet Anna Tenje (M)
2023/24:299 Åtgärder för trähusindustrin
av *Johanna Haraldsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2023/24:300 Förlängning av pausen i miljöprövningen av vattenkraft
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2023/24:301 Bostadsbyggande i Sverige och Norge
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 21.33.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 42 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.57,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 87 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Meddelande om frågestund	2
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	2
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	4
§ 8 Ny kärnkraft i Sverige.....	4
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU5	4
Anf. 1 JESSICA STEGRUD (SD)	4
Anf. 2 MATTIAS JONSSON (S) replik	6
Anf. 3 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	7
Anf. 4 MATTIAS JONSSON (S) replik	7
Anf. 5 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	8
Anf. 6 MATTIAS JONSSON (S).....	8
Anf. 7 MATS GREEN (M) replik.....	10
Anf. 8 MATTIAS JONSSON (S) replik	11
Anf. 9 MATS GREEN (M) replik.....	11
Anf. 10 MATTIAS JONSSON (S) replik	12
Anf. 11 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	12
Anf. 12 MATTIAS JONSSON (S) replik	13
Anf. 13 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	13
Anf. 14 MATTIAS JONSSON (S) replik	14
Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	15
Anf. 16 MATTIAS JONSSON (S) replik	15
Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	16
Anf. 18 MATTIAS JONSSON (S) replik	16
Anf. 19 LOUISE EKLUND (L) replik.....	16
Anf. 20 MATTIAS JONSSON (S) replik	17
Anf. 21 LOUISE EKLUND (L) replik.....	17
Anf. 22 MATTIAS JONSSON (S) replik	17
Anf. 23 MATS GREEN (M)	18
Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik.....	20
Anf. 25 MATS GREEN (M) replik.....	21
Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik.....	21
Anf. 27 MATS GREEN (M) replik.....	22
Anf. 28 BIRGER LAHTI (V)	22
Anf. 29 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	25
Anf. 30 BIRGER LAHTI (V) replik	25
Anf. 31 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	26
Anf. 32 BIRGER LAHTI (V) replik	26
Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD).....	27
Anf. 34 BIRGER LAHTI (V) replik	28
Anf. 35 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	29
Anf. 36 BIRGER LAHTI (V) replik	29
Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	30
Anf. 38 LINUS LAKSO (MP) replik.....	30

Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	31	Prot. 2023/24:37
Anf. 40 LINUS LAKSO (MP) replik	31	28 november
Anf. 41 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	32	-----
Anf. 42 RICKARD NORDIN (C)	32	
Anf. 43 LOUISE EKLUND (L)	35	
Anf. 44 LINUS LAKSO (MP)	36	
Anf. 45 JESSICA STEGRUD (SD) replik	39	
Anf. 46 LINUS LAKSO (MP) replik	40	
Anf. 47 JESSICA STEGRUD (SD) replik	40	
Anf. 48 LINUS LAKSO (MP) replik	41	
Anf. 49 LAILA NARAGHI (S).....	41	
Anf. 50 LOUISE EKLUND (L) replik.....	44	
Anf. 51 LAILA NARAGHI (S) replik	44	
Anf. 52 LOUISE EKLUND (L) replik.....	44	
Anf. 53 LAILA NARAGHI (S) replik	45	
Anf. 54 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	45	
(Beslut skulle fattas den 29 november.)	46	
Ajournering.....	46	
Återupptaget sammanträde.....	47	
§ 9 Valfärdsteknik inom äldreomsorgen.....	47	
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU3	47	
Anf. 55 MONA OLIN (SD)	47	
Anf. 56 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	48	
Anf. 57 MALIN HÖGLUND (M).....	49	
Anf. 58 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	50	
Anf. 59 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	51	
Anf. 60 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	51	
Anf. 61 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	51	
Anf. 62 NADJA AWAD (V).....	52	
Anf. 63 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	54	
Anf. 64 ULRIKA WESTERLUND (MP)	56	
Anf. 65 DAN HOVSKÄR (KD).....	57	
Anf. 66 MALIN DANIELSSON (L).....	58	
(Beslut skulle fattas den 29 november.)	59	
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:142 om inflation och förändrat prissättningsbeteende i näringslivet.....	60	
Anf. 67 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	60	
Anf. 68 MIKAEL DAMBERG (S).....	60	
Anf. 69 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	61	
Anf. 70 MIKAEL DAMBERG (S).....	62	
Anf. 71 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	63	
Anf. 72 MIKAEL DAMBERG (S).....	64	
Anf. 73 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	64	
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:128 om nationellt engagemang mot segregationen	65	

Anf. 74 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	65
Anf. 75 SERKAN KÖSE (S)	66
Anf. 76 SOFIA AMLOH (S).....	67
Anf. 77 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	68
Anf. 78 SERKAN KÖSE (S)	69
Anf. 79 SOFIA AMLOH (S).....	70
Anf. 80 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	70
Anf. 81 SERKAN KÖSE (S)	71
Anf. 82 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	72
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:134 om regeringens målsättning med arbetsmarknadspolitiken	73
Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	73
Anf. 84 SERKAN KÖSE (S)	74
Anf. 85 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	75
Anf. 86 SERKAN KÖSE (S)	76
Anf. 87 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	77
Anf. 88 SERKAN KÖSE (S)	78
Anf. 89 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	79
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:141 om åtgärder mot stigande ungdomsarbetslöshet	79
Anf. 90 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	79
Anf. 91 JONATHAN SVENSSON (S).....	80
Anf. 92 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	81
Anf. 93 SERKAN KÖSE (S)	82
Anf. 94 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	83
Anf. 95 JONATHAN SVENSSON (S).....	84
Anf. 96 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	85
Anf. 97 SERKAN KÖSE (S)	86
Anf. 98 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	86
Anf. 99 JONATHAN SVENSSON (S).....	87
Anf. 100 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	88
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:162 om statsbidraget för fackförbund	89
Anf. 101 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	89
Anf. 102 SOFIA AMLOH (S).....	89
Anf. 103 SERKAN KÖSE (S)	90

Anf. 104 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	91	Prot. 2023/24:37
Anf. 105 SOFIA AMLOH (S).....	92	28 november
Anf. 106 SERKAN KÖSE (S).....	92	-----
Anf. 107 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	93	
Anf. 108 SOFIA AMLOH (S).....	94	
Anf. 109 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	94	
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:182 om Stiftelsen Nordkalottens roll i den gröna omställningen och kompetensförsörjningen i norra Sverige.....	95	
Anf. 110 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	95	
Anf. 111 SERKAN KÖSE (S).....	96	
Anf. 112 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	97	
Anf. 113 SERKAN KÖSE (S).....	98	
Anf. 114 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	99	
Anf. 115 SERKAN KÖSE (S).....	100	
Anf. 116 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	101	
§ 16 Bordläggning.....	101	
§ 17 Anmälan om interpellationer.....	102	
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	103	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 21.33.....	103	